ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὥσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευράν Σου, Λόγε σοὺς θανόντας παῖδας ἐζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικοὺς αὐτοῖς κρουνούς.
Ἀπὸ τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1965-66 Ἀριθ. Δελτίου 29

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

(Ἡ συνέχεια τῶν περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοῦ πίσω ἐξώφυλλου

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΣΟΛΩΜΟΥ 4 (1ος ΟΡΟΦΟΣ) ΑΘΗΝΑΙ Τ.Τ. 148

Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ὑπεύθυνος Συντάξεως Ἀγλ. Ζάννου Καρνεάδου 4

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος, Ἀγ. Κωνσταντίνου 14

Διανέμεται Δωρεὰν — Ἐκδίδεται ἀνὰ τριμηνίαν

Ἀριθ. Δελτ. 29 Χειμώνας 1965 - 66

Ὀκτ. — Ἰούν. Κάθε Τρίτη καὶ Παρασκευὴ ὁμιλίες ἀπὸ τὶς 8 μ.μ. Τὰ γραφεία ἀνοιχτὰ 7 — 9 μ.μ.

Μέ τοῦ κάθε ἀνθρώπου τή δημιουργική δράση φανερώνεται τό μυστήριο τῆς Γέννησης τοῦ Παγκόσμιου Χριστοῦ.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ

Α΄ ΖΩΗ ΠΡΩΤΙΝΗ

Ἐκείνη τοῦ Δεκέμβρη τή νυχτιά
ὁ ἑκατόνταρχος Terrenius Donatus
ὧρες πολλές στριφογυρνοῦσε στό κρεββάτι του.

Γιά πρώτη του φορά
ἔνοιωθε πώς ἀρνιόταν ὁ Μορφέας
-τοῦ Θάνατου ὁ αὐτάδερφος-
βαριά νά κάνει τά ματόφυλλα
καί μέ τόν ὕπνο τό γλυκό
κορμί, καρδιά, μυαλό νά ξεκουράσει.

Σηκώθηκε καί πῆγε νά καθήσει
ἔξω ἀπό τή σκηνή του.

Εἶχε μιά λύπη στήν καρδιά
βαριά, ἀκαθόριστη,
πού ὅμως φωτίζονταν περίεργα
ἀπό ἕνα ἀχνόφεγγο πρωτόφαντο

ἀνέγνωρης ὡς τότε ἐλπίδας.
Συλλογιζότανε:

"Τά κύματα τῆς Αἰώνιας Ζωῆς
ἔρχονται καί ξανάρχονται
ἐπίμονα κι ἀπανωτά
κι ἄδικα μοιάζουν τήν ὁρμή τους νά ξοδιάζουν,
χτυπόντας τή μεγάλη πόρτα τήν κλειστή
τοῦ κάστρου τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς.

Ποιός ἄμοιρος σακάτης τάχατες
νά μένει μέσα κλειδωμένος;
Γιατί κανένα χέρι σπλαχνικό
δέ βρίσκεται κοντά,
δέ δείχνει προθυμιά
τοῦ χωρισμοῦ τή σιδερένια ἀμπάρα νά σηκώσει;

Πά στίς χορδές τῶν τανυσμένων νεύρων μας
οἱ ἀγέρηδες τῶν μύριων πόθων μας
σφυρίζουνε σέ τόνους ἀψηλούς,
σάν τά φαρμακερά τά φίδια,
καί τά κορμιά τά δόλια κι οἱ καρδιές
στιγμή δέν παύουν νά πονοῦν
καί νά βογγοῦν
μέσα στήν κόλαση τῶν σκοταδιῶν.

Τά μαῦρα σύγνεφα τοῦ νοῦ
κοπαδιαστά τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεῖ
σάν τίς κυνηγημένες ἐλαφίνες
μέσα στά σκοτεινά τά σύδεντρα τῆς σκοπιμότητας
δίχως νά βρίσκουνε καιρό
νά ξαποστάσουνε κομμάτι,
κάπου νά κατασαλαγιάσουνε στό ξέφωτο,
καί μέ τό γάλα τό γλυκό τοῦ "εἶναι" τους
νά θρέφουν τά μανάρια τους.

Τί κι ἄν γιά λίγο καθαρίζει ὁ οὐρανός;
Ὁ σαδισμός τοῦ φεγγαριοῦ τή φάτσα παίρνει
κι εἰρωνικά χαμογελᾶ μές στή νυχτιά,
βλέποντας τήν κακομοιριά,
τήν ἀπονιά, τό φόβο,
χορό νά στήνουν ἄγριο
πάνω στίς παγωμένες στέπες τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς.

Τό ἀντικαθρέφτισμα
τοῦ πράσινου, τοῦ λιόλουστου, τοῦ φωτεροῦ παράδεισου
ἔχει χαθεῖ, κι ἄν κάποτες ὑπῆρχε ἐδῶ στή γῆ.

Γιά πάντοτες; Γιά πόσο τάχατες;" .

Πάνω στά βελουδένια τ'οὐρανοῦ τά μάγουλα
γοργά κυλοῦν τά πεφταστέρια
σάν νά 'ναι δάκρυα φωτερά.

Πάνω ἀπ'τή φάτνη τῶν ἀλόγων
πάνω ἀπό τή σπηλιά τῆς Βηθλεέμ τῆς 'Ιουδαίας,
ὁ ἑκατόνταρχος Terrentius Danatus εἶδε
ξάφνου νά λάμπει ἀπόκοσμο
ἀστέρι μοναχό.

Τότε ἔνοιωσε
μές στήν καρδιά του νά φυτρώνει
καί πάλι ἀνθός ἀπαντοχῆς παραδεισένιος.

Ἦταν νυχτιά Δεκέμβρη
τό 749 ab urbe condita.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Β΄ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Σ'ὅραμα νιό, μοναδικό,
ὅλα τά θαύματα καλωσορίστε ἀπόψε:
Τό Ἄπειρο ἰδέστε μές στή σπιθαμή,
τό καλοκαίρι μέσα στό χειμώνα,
τή μέρα μέσα στή νυχτιά,
πάνω στή γῆ τά οὐράνια,
τό Θεό μέσα στόν ἄνθρωπο.
Θωρῆστε Γέννηση παιδιοῦ τρανοῦ
καθολικά παγκόσμια
πού μπόρεσε
τή γῆ μας νά ζυγώσει στόν Παράδεισο.
Κατάφερε
τόν Οὐρανό στή γῆ νά φέρει.

Ρίτσαρντ Κράσω (Richard Crashaw, 1613-1644), ἄγγλος ποιητής
Ἀπό τόν "Ὕμνο στή Γέννηση". Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Γ΄ Η ΣΠΗΛΙΑ ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

Στήν καρδιά τῆς ψυχῆς εἶν'ἡ κεντρική σιγή, ἡ ἁγνή εἰρήνη κ'ἡ σπηλιά τῆς οὐράνιας γέννησης.

Γιοχάννες Ἔκχαρτ (Johannes Eckhart), γερμανός μυστικός
Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Α. Μαντένια (A. Mantegna)

Η ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΓΩΝ

ΕΠΕΣΚΕΨΑΤΟ ΗΜΑΣ

Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ σωστήρ ἡμῶν˙ Ἀνατολή ἀνατολῶν˙ καί οἱ ἐν σκότει καί σκιᾷ εὕρομεν τήν ἀλήθειαν˙ καί γάρ ἐκ τῆς Παρθένου ἐτέχθη ὁ Κύριος.

Ἀπό τόν Ὄρθρο τῶν Χριστουγέννων

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Στίς 16 τοῦ Νοέμβρη ξανάρχισε ἡ Θ.ΕΝ, τίς ἐργασίες της ὕστερα ἀπό τίς καλοκαιριάτικες διακοπές. Ἄργησε φέτος ἡ ἔναρξη ἐπειδή ἔγινε η μετακόμιση στά νέα μας γραφεῖα
(Ὁδός Σολωμοῦ ἀρ.4).

Δημοσιεύουμε παρακάτω τήν ἐναρκτήρια ὁμιλία τῆς ἀδ.Διαχειρ. Αγλ.Ζάννου.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Σᾶς καλωσορίζω στίς νέες μας αἴθουσες. Ἄς θελήσουμε καί τίς νέες μας αὐτές αἴθουσες νά τίς θερμάνουμε μέ τήν ἀκτινοβολία τῆς ἀγάπης μας, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μας, τῆς ἐργασίας μας, ὅπως εἴχαμε θερμάνει καί τίς παληές. Καί πιό πολύ ἀκόμα, γιατί ὅσο ὁ χρόνος περνᾶ τόσο κ᾽ἡ ἀγάπη μας κι ὁ ἐνθουσιασμός μας κ᾽ἡ ἐργασία μας πρέπει νά γίνονται ὅλο καί πιό ζωντανά, ὅλο καί πιό φωτεινά.Ζωντάνια στό νοῦ καί στήν καρδιά. Τό ἐνδιαφέρον τό ζωντανό κ᾽ἡ σταθερή θέληση ἐπιστρατεύουν κι ἁρματώνουν τίς δυνάμεις μας. Ἡ σκέψη φωτίζει τήν πράξη κ᾽ἡ πράξη στεριώνει τή σκέψη. Ἡ πράξη ὁλοκληρώνει καί τή σκέψη καί τήν ἀγάπη. Εἶναι ἡ ἐπισφράγισή τους. Δείχνει στήν ἐκδήλωση τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἄν ἡ ἀγάπη κ᾽ἡ σκέψη βασίζονται σέ γερά θεμέλια καί δέν εἶναι θεωρίες δίχως δύναμη κι ἄβαθοι συναισθηματισμοί. Ἄς δοῦμε ἄν νιώθουμε ἀληθινή ἀγάπη γιά τό ἔργο μας. Ἄν ἀγαποῦμε πραγματικά τό σκοπό μας, πού εἶναι νά διαδώσουμε τίς Θεοσοφικές, τίς πραγματικές ἀλήθειες στόν κόσμο , αὐτή ἡ ἀγάπη θά μᾶς δώσει τή δύναμη, τήν περίσκεψη πού σφραγίδα τους εἶναι η δράση. Ἡ ἀγάπη αὐτή θ᾽ἀκονίσει τή σκέψη μας, θ᾽ἀνάψει τόν ἐνθουσιασμό μας, θά μᾶς κάνει ξυπνητούς, ζωντανούς,γεμάτους χαρά γιά τή δράση. Γιατί χωρίς δράση δέν ὑπάρχει ζωή, δέν ὑπάρχει πείρα, δέν ὑπάρχει σκέψη. Δέν πρόκειται μόνο γιά τήν ἐξωτερική δράση. Κ᾽ἡ σκέψη δράση εἶναι.

Ἄς μή φοβόμαστε καμμιά δυσκολία. Ἴσα ἴσα οἱ δύσκολες στιγμές μετροῦν καί ζυγιάζουν τήν ἀγάπη. Γίνονται ἀποδείξεις πώς εἶναι πραγματική καί δέν εἶναι μόνο λόγια. Μιά τέτοια ἀληθινή ἀγάπη δίνει καί τήν ἀληθινή γαλήνη. Γιατί τήν ταραχή τή φέρνουν οἱ φόβοι, οἱ δισταγμοί, οἱ ἀμφιβολίες. Χάνομε τή γαλήνη μας ὅταν δέν ἔχομε ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό μας, οὔτε στόν Ἀόρατο Κόσμο πού βρίσκεται ὁλόγυρά μας καί μᾶς βοηθεῖ στήν προσπάθειά μας καί θέλει ἡ προσπάθειά μας νά καρποφορήσει. Γιατί ὁ ἐσωτερικός σκοπός εἶναι νά πραγματοποιηθεῖ στόν ὁρατό κόσμο τό ἀόρατο ἀκόμα Θεϊκό Σχέδιο. Κι ὅλοι γι᾽αὐτό τό Θεϊκό Σχέδιο ἐργαζόμαστε. Ἄς θελήσουμε τό Σχέδιο τῆς Ἀγάπης καί τοῦ Φωτός νά πραγματοποιηθεῖ.

Μέσα στό Σχέδιο αὐτό εἶναι τό ξύπνημα, τό ὡρίμασμα τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ, ἡ ἄνθιση τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς. Εἶναι ἡ ἁρμονία ἀνά-

μεσα στούς ἀνθρώπους, τό παναρμόνιο παγκόσμιο σύμπαν. Πῶς μποροῦμε νά φτάσουμε στήν ἁρμονία πού εἶναι ἐλευθερία, ἄν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε ταραγμένοι κι ἄν συμβιβαζόμαστε μέ τή σκλαβιά; Πῶς μποροῦμε νά πραγματοποιήσουμε τούς σκοπούς τῆς Θεοσοφίας, τήν Ἀδελφότητα, τήν Εἰρήνη σ'ὅλους τούς ἀνθρώπους, ὅταν μέσα μας ὑπάρχει η ἐχθρότητα ἤ κ'ἡ ἀντιπάθεια κι ὅταν δεχόμαστε νά εἴμαστε σκλάβοι, ἤ ἐξωτερικά ἤ ἐσωτερικά σκλάβοι; Ὁ σκοπός τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ σκλαβωμένου ἀνθρώπου, εἶναι νά φτάσει σ'αὐτή τήν Ἐλευθερία, σ'αὐτή τήν ἀπόλυτη Εἰρήνη κι Ἁρμονία. Μά ἡ Ἁρμονία δέν νοεῖται χωρίς τόν καθαρμό.

Ὁ ἄνθρωπος πάντα γυρεύει νά γνωρίσει τούς Νόμους τῆς Ζωῆς, πρῶτα ἀπ'τά φαινόμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου - τόν λεγόμενο ἀντικειμενικό κόσμο-ἀπ' τίς ἐκδηλώσεις πού βλέπει ὁλόγυρά του, κ' ἔπειτα στρέφεται στόν ἐσωτερικό κόσμο, στόν ὑποκειμενικό κόσμο, καί προσπαθεῖ νά καταλάβει κι ὅλους τούς Νόμους τῆς ψυχικῆς του ζωῆς. Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν ρίξει τό φῶς τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς γνώσης στά βάθη τοῦ ἑαυτοῦ του, δέν θά μπορέσει νά προχωρήσει στό δύσβατο Μονοπάτι πού θά τόν φτάσει στόν τελικό του σκοπό. Πῶς θά μπορέσει νά φτάσει στήν Ἐλευθερία καί στήν Εἰρήνη ἄν πρῶτα δέν καταλάβει τά δεσμά του, ἄν δέν δεῖ τίς ἁλυσίδες πού τόν δένουν καί δέν νιώσει τή δυνατή λαχτάρα νά τίς σπάσει; Ἄν δέν δεῖ τόν πόλεμο πού πρῶτα γίνεται μέσα στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του κ'ἔπειτα ἐκδηλώνεται στόν ἐξωτερικό κόσμο; Πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά σπάσει τίς ἁλυσίδες του, νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ'τόν ἐσωτερικό του πόλεμο, ἄν πρῶτα δέν δεῖ πώς ὑ π ά ρ χ ο υ ν οἱ ἁλυσίδες αὐτές, ἄν δέν νιώσει βαθειά μές στό εἶναι του ὅλες τίς ψυχολογικές του ἀντιδράσεις; Ὁ πραγματικά σκλάβος εἶναι ἐκεῖνος πού βρίσκεται σέ τέτοιο βαθύ πνευματικό λήθαργο πού οὔτε κάν τό καταλαβαίνει πώς εἶναι σκλάβος. Πού οὔτε βλέπει τίς αἰτίες πού προκαλοῦνε τόν ἐσωτερικό του πόλεμο. Καί τότε βέβαια πῶς μπορεῖ νά ποθήσει τήν Ἐλευθερία καί τήν Εἰρήνη ἀφοῦ δέν εἶναι ἱκανός ν' ἀντιληφθεῖ τί θά πεῖ Ἐλευθερία καί Εἰρήνη; Ὅσο παραμένει σκλάβος τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ περιορισμοῦ του, τοῦ ἐγωισμοῦ του, ὅλης τῆς ἐσωτερικῆς του ταραχῆς καί διαμάχης, εἶναι ἀδύνατο νά προχωρήσει στό ἀνηφορικό Μονοπάτι πού ὁδηγεῖ στήν κορφή τοῦ Βουνοῦ, δηλαδή στή Λύτρωση.

Ὁ προσωπικός ἑαυτός τοῦ ἀνθρώπου, τό ἐγώ του, εἶναι ὁ περιορισμός του, εἶναι η ἐπιθυμία του γιά τήν ἀσφάλειά του, γιά τήν δική του ἱκανοποίηση, γιά τή δική του ὑπόσταση. Γιά τή συντήρησή του, τήν αὔξησή του τόν πολλαπλασιασμό του. Ἡ ἐπιθυμία, ἡ σκέψη, ἡ δράση τοῦ ἀνθρώπου περιστρέφονται γύρω στόν ἴδιο τόν εαυτό του. Ἡ βάση του, τό κέντρο του, εἶναι τό ἐγώ του. Κ' ἡ κινητήρια δύναμη πού τόν σπρώχνει στή ζωή εἶναι ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἐγώ.

Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν τά δεῖ ὅλα αὐτά, ἄν δέν καταλάβει ὅλη τήν

[illegible] τοῦ ἑαυτοῦ του, μέ τά πάθη του, τίς ἐχθρότητες, τίς ἀντιπάθειές του, δέν θά μπορέσει ποτέ νά ἐλευθερωθεῖ, δέν θά μπορέσει ποτέ νά φτάσει στήν ἐσωτερική Εἰρήνη. Νά δεῖ μέσα του ὅλες τίς δυνάμεις πού παλεύουν ἡ μιά μέ τήν ἄλλη, νά δεῖ τή σύγκρουση τοῦ Ἐγώ μέ τό "Μή ἐγώ", δηλαδή μέ τό Ἐσύ. Εἶναι ὁ δυϊσμός πού ξεκίνησε ἀπ'τό Ἕνα, ἀπ'τόν Μονισμό. Στήν ἀρχή τῆς ἐξέλιξής του ὁ ἄνθρωπος νιώθει ἔντονα τή δύναμη τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ. Μέ τή δύναμη αὐτή, πού τόν φέρνει ἀντιμέτωπο μέ τό "Μή ἐγώ", μέ ὅλα τά ἄλλα Ἐσύ, τοῦ φέρνουν τή σύγκρουση καί κατά συνέπεια τόν πόνο. Μέ τόν πόνο, μέ τόν ἀγώνα, μέ τήν ἀκούραστη, ἀσταμάτητη καί σταθερή προσπάθεια ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει σιγά σιγά ν'ἀντιλαμβάνεται πώς ἡ σύγκρουση αὐτή εἶναι ὁ σκοτεινός λαβύρινθος τῆς ζωῆς του, πού πουθενά δέν ὁδηγεῖ παρά μονάχα στά ὅλο καίπιό βαθειά σκοτάδια, στόν ὅλο καί πιό δυνατό πόνο. Τότε ἀρχίζει νά σκέπτεται ποιά εἶναι ἡ αἰτία ὅλου αὐτοῦ τοῦ πόνου. Καί ψάχνοντας ὁλοένα καί πιό βαθειά ἀρχίζει νά καταλαβαίνει πώς αὐτή ἡ διάσπαση, αὐτός ὁ χωρισμός ἀνάμεσα στό ἐγώ καί στό ἐσύ, αὐτή ἡ σύγκρουσή τους κ'ἡ προσπάθεια τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἐγώ, ἦταν ἡ αἰτία ὅλης τῆς δυστυχίας του, τῆς δυσαρμονίας του μέσα στή ζωή. Γιατί ἀληθινή ζωή θά πεῖ Ἕνα, θά πεῖ Ἁρμονία, κι ὅσο ὁ ἄνθρωπος περιπλανιέται μέσα στόν χωρισμό τοῦ Δύο, μέσα στή σύγκρουση καί στήν ἐχθρότητα, κ'ἡ μόνη του σκέψη εἶναι τό γόητρο τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶναι ἀδύνατο νά βρεῖ τήν Ἁρμονία, τήν Εἰρήνη, τήν Ἀγάπη. Γιατί δέν νοεῖται βέβαια Ἁρμονία, Ἐλευθερία καί Εἰρήνη δίχως τήν Ἀγάπη. Ὅλα, κ'οἱ τέσσερις αὐτές βαθειές ἔννοιες, εἶναι Ἕνα. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἀλήθεια, δηλαδή ὁ Θεός.

Μή φανταζόμαστε τόν Θεό σάν κάτι τό συγκεκριμένο, σάν μιά προσωπική ἔννοια πού ἔφτιαξε τά δημιουργήματά του καί εἶναι ἔξω ἀπ'αὐτά, κάπου μακριά, μέσα στά βάθη τ'οὐρανοῦ. Εἶναι καί τό Ἀνεκδήλωτο καί ἡ Ἐκδήλωση, βρίσκεται παντοῦ, καί ἔξω καί μέσα στά δημιουργήματά του, μέσα στό κάθε τί πού ζεῖ. Εἶναι καί ἡ θεϊκιά ἡ Σπίθα καί τό θεϊκό τό Φῶς. Μά ὅλες οἱ ἰδιότητες τοῦ ἐγώ μας εἶναι σάν σκοτεινά χρωματιστά γυαλιά πού σκοτεινιάζουν τό φῶς αὐτό. Εἶναι τά δεσμά μας πού θαμπώνουν τόν ἐσωτερικό μας Ἥλιο. Δέν τόν βλέπομε, γυρνοῦμε στά τυφλά ἐδῶ κ'ἐκεῖ ἀντίθετά του, κι ὅπως εἶπε ὁ Πλάτων δέν βλέπομε παρά μονάχα τίς σκιές πάνω στόν τοῖχο τῆς πλάνης. Καί τά θολωμένα μάτια μας δέν μποροῦνε νά δοῦνε τό Φῶς.

Ἔτσι λοιπόν αὐτά τά σκοτεινά γυαλιά πρέπει ἕνα ἕνα νά σπάσουνε. Εἶναι οἱ ἁλυσίδες μας, πού πρέπει νά λυθοῦνε. Κι αὐτός εἶναι ὁ ρόλος κι ὁ σκοπός τῆς αὐτογνωσίας, πού δείχνει στόν ἄνθρωπο πῶς θά μπορέσει νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τά δεσμά του. Καί γι' αὐτή τήν αὐτογνωσία μᾶς μιλεῖ ὁ Κρισναμούρτι. Νά καταλάβουμε τόν ἑαυτό μας. Καί μόνο ὅταν καταλάβουμε τόν ἑαυτό μας θά μπορέσουμε νά καταλάβουμε καί τούς ἄλλους.

Μόνο καταλαβαίνοντας τόν εαυτό μας "έτσι όπως είναι", κι όχι όπως θα θέλαμε νά είναι, θά μπορέσουμε νά φτάσουμε στήν Πηγή τῶν Πάντων, στήν Αλήθεια που ὑβρίσκεται μέσα μας, πού είναι η Ελευθερία κ'η Ειρήνη. Πού είναι η αληθινή Αγάπη, κι όχι αυτή η ψεύτικη, παραμορφωμένη αγάπη πού νιώθομε συνήθως εμείς πού ο Κρισναμούρτι λέγει πώς δέν έχει καμμιά σχέση μέ τήν αληθινή Αγάπη.

Κι αυτή η κατανόηση έρχεται μέ τήν επίγνωση τοῦ εαυτοῦ μας, Δέν είναι μιά διανοητική γνώση, αλλά μιά άλλη βαθειά εσωτερική κατάσταση, ένα εσωτερικό ζήσιμο τοῦ νοῦ καί τῆς καρδιᾶς, ένα εσωτερικό ξύπνημα, πού φέρνουν μιά γενική αναμόρφωση μέσα μας. Καί τό φῶς πού ρίχνει η κατανόηση μέσα μας διαλύει κάθε ψέμα, κάθε απάτη, καί μᾶς κάνει νά δοῦμε τήν πραγματική Ζωή όπως είναι. Όπου υπάρχει τό φῶς δέν μπορεῖ νά υπάρξει σκοτάδι λέγει ο Κρισναμούρτι. Όλες οι σκιές σβήνουνε και φεύγουν οι απάτες. Πρέπει τό φῶς αυτό νά τό ρίξουμε σέ κάθε γωνιά τοῦ υποσυνείδητου μας. Τό υποσυνείδητο συμβολικά είναι σάν ένα μεγάλο παγόβουνο. Ένα μικρό κομματάκι βγαίνει στήν επιφάνεια τῆς θάλασσας. Μά μέ τοῦ ήλιου τίς αχτίδες τό κομματάκι αυτό λυώνει κι άλλο βγαίνει από κάτω. Λυώνει κι αυτό, άλλο ολοένα βγαίνει ως πού στό τέλος ολόκληρο τό παγόβουνο διαλύεται.

Έτσι κ'οι δικές μας τῆς κατανόησης οι αχτίδες θά φωτίσουνε καί θά διαλύσουνε όλο τό παγόβουνο τοῦ υποσυνειδήτου μας. Δέν χρειάζεται εξωτερικός αγώνας. μονάχα η βαθειά ήρεμη ανατένιση τοῦ εαυτοῦ μας.

Καί τότε μιά εσωτερική επανάσταση ξυπνᾶ. Μιά επανάσταση ενάντια στίς μουχλιασμένες ιδέες, στίς προκαταλήψεις, στίς μισαλλοδοξίες στίς εγωιστικές σκέψεις κ επιθυμίες, στήν εγωκεντρική κίνηση τοῦ εαυτοῦ μας. Καί τότε μιά μεταμόρφωση γεννιέται μέσα μας. Ένας αναγεννημένος, ελεύθερος, ξύπνιος εαυτός.

Μά σήμερα άς τόν δοῦμε έτσι όπως είναι. Μέ όλες τίς ασχήμιες του, μέ όλες τίς κακίες του, μέ όλο τόν απέραντο εγωκεντρισμό του. Άς μήν τρομάξουμε, όπως είπε ένας μεγάλος ψυχολόγος, ο Kunkel , άν δοῦμε μέσα μας "τά δύσμορφα χαρακτηριστικά ενός διαβόλου". Άς τόν κοιτάξουμε κατάματα μέ μιά βαθειά, ήρεμη παρατήρηση πού ξυπνᾶ απ' τήν εσωτερική ώθηση τῆς ζωῆς καί διαλύει τά σκοτάδια, τό κάθε τί πού αντιβαίνει στό παγκόσμιο Ρεῦμα τῆς Αλήθειας.

Σήμερα δέν θέλομε νά δοῦμε τήν ωμή πραγματικότητα του εγώ μας, μά προσπαθοῦμε νά τό ωραιοποιοῦμε καί θέλομε νά ξεγελοῦμε τόν εαυτό μας καί νά τόν φανταζόμαστε διαφορετικό απ' αυτό πού στ' αλήθεια είναι.

Άς έχομε τό θάρρος νά δοῦμε αυτό πού είμαστε σήμερα καί τότε θά μπορέσει νά ξυπνήσει αυτό τό "άλλο" όπως τό λέγει ο Κρισναμούρτι.

Μέσα στόν ἄνθρωπο ὑπάρχουν δυό δυνάμεις. Ἡ δύναμη τῆς "ἀνόδου", ὅπως τή λέμε, κ'ἡ δύναμη τῆς "καθόδου". Ἡ μιά πού τραβᾶ πρός τά πάνω, πρός τά μπρός, κ'ἡ ἄλλη πού τραβᾶ πρός τά κάτω, πρός τά πίσω. Ἡ ἀνέλιξη κ'ἡ κατέλιξη. Εἶναι οἱ δυό δυνάμεις τῆς Δημιουργίας. Ἀπ'τό Ἀπόλυτο, ἀπ'τήν ἀπόλυτη ἀνεκδήλωτη Θεότητα, ἡ Ἐκδήλωση κατέβηκε, ὅπως λέμε, ὡς τόν κόσμο τῆς πυκνῆς ὕλης, ἀπ'ὅπου θά ξαναρχίσει τήν ἄνοδό της καί θά γυρίσει καί πάλι "εἰς τάς ἀγκάλας τοῦ Πατρός", ὅπως γράφει ἡ Βίβλος.

Φυσικά αὐτό τό "ἀνέβηκε" καί τό "κατέβηκε", αὐτό τό "Ὁδός ἄνω κάτω μίη" τοῦ Ἡράκλειτου, πού εἶναι γραμμένο καί στό ἔμβλημά μας, δέν εἶναι κάτι πού γίνεται μέσα στό χῶρο. Εἶναι οἱ λεπτότεροι κ'οἱ πυκνότεροι κραδασμοί. "Ἀνεβαίνομε", λέμε ὅταν οἱ κραδασμοί εἶναι λεπτότεροι καί δυναμικότεροι καί "κατεβαίνομε" ὅταν οἱ κραδασμοί εἶναι βραδύτεροι καί πιό ἀδρανεῖς.

Ἀπ'τό ἀπόλυτο Ἕνα, ὅπως εἴπαμε, γεννιέται τό Δύο. Καί μέσα στό Δύο εἶναι οἱ δυνάμεις τῆς κατέλιξης καί τῆς ἀνέλιξης. Εἶναι ὅλη ἡ ἐσωτερική πορεία τῆς Δημιουργίας. Εἶναι ὁ ἀτέλειωτος Κύκλος τῆς Ζωῆς.

Μέσα στόν ἄνθρωπο αὐτές οἱ δυό δυνάμεις συνέχεια ἀντιπαλεύουνε. Πότε θά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά ξυπνήσει τελειωτικά μόνο τή δύναμη τῆς ἀνέλιξης καί νά μή γυρνᾶ ολοένα πρός τά πίσω; Πότε θά μπορέσει νά κοιτάξει κατάματα πάνω ψηλά τήν ἡλιοφώτιστη Κορφή, τό Τέρμα τοῦ ἀτέλειωτου, ὀδυνηροῦ του δρόμου πούναι γεμάτος "μ'ἀγκάθια καί μέ βράχους", ὅπως γράφει κάποιο ποίημα, καί δέν θά τόν τραβᾶ πιά η ελκτική δύναμη πού σέρνει πρός τά κάτω; Ἀπ'αὐτόν ἐξαρτᾶται. Ἀπ'τή δύναμη τῆς ἐπιθυμίας του νά σπάσει τά δεσμά του, νά γίνει ἐλεύθερος, νά φτάσει στήν ἀτέλειωτη Εἰρήνη.

Αὐτή τήν ἐργασία ἄς προσπαθήσουμε ὅλοι μας νά κάνουμε. Ἄς θελήσουμε νά δοῦμε τόν ἑαυτό μας ὅπως σήμερα εἶναι, ἄς θελήσουμε ν'ἀτενίσουμε τήν ὠμή πραγματικότητα, τά χρωματιστά γυαλιά πού σκεπάζουνε τό φῶς, γιά νά μπορέσουμε νά ξυπνήσουμε μέσα μας τήν ἀληθινή πραγματικότητα τῆς Θεϊκιᾶς Ζωῆς.

Μονάχα ἔτσι θά βοηθήσουμε ἀληθινά τούς ἀδελφούς μας πού σήμερα βογγοῦνε μές στίς βαρειές τους ἁλυσίδες. Μονάχα ὅταν φέρουμε μέσα μας τήν Εἰρήνη θά μπορέσουμε νά τή φέρουμε καί στόν κόσμο. Τότε θά τήν ἀχτιδοβολήσουμε ὁλόγυρά μας. Ἄν θέλουμε ο κόσμος νά μεταμορφωθεῖ πρέπει πρῶτα νά μεταμορφωθοῦμε ἐμεῖς. Καί μόνο μέ τήν ἀνατένιση καί μέ τήν κατανόηση μποροῦμε νά μεταμορφωθοῦμε. Καί τότε θά μπορέσουμε ἀληθινά νά σχηματίσουμε τόν "πυρήνα τῆς Παγκόσμιας Ἀδελφότητας", πού εἶναι ὁ πρῶτος κι ὁ βασικός Σκοπός τῆς Θεοσοφίας.

Θεοσοφία εἶναι ἀγάπη καί ἔρευνα γιά τήν Ἀλήθεια. Εἶναι ἡ Θεϊκιά Σοφία πού ὑπάρχει παντοῦ μά πού τά σφαλισμένα μάτια μας ἀκόμα δέν τή βλέπουν. Μά ἅμα τή δοῦμε θά δοῦμε πώς ὅλοι

στήν ούσία μας είμαστε Ένα, μέρη τῆς Παγκόσμιας Θεότητας, τῆς Παγκόσμιας Ἀδελφότητας. Καί τότε θά ἔχομε πάντα τόν ζωντανό πόθο νά ἐργαστοῦμε γιά τή ματωμένη Ἀνθρωπότητα, πού περιμένει μέ λαχτάρα τήν ὥρα πού θά μπορέσει νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ' τή σκλαβιά της. Θ' ἀγωνιστοῦμε μ' ὅλη μας τή δύναμη ἐνάντια στή σκληρότητα, στή στενοκεφαλιά, στήν ἄγνοια.

Γι' αὐτό ἄς θελήσουμε πρῶτα νά ξυπνήσουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι κι ἄς γίνει ζωντανός σκοπός μας νά ξυπνοῦμε τίς ἀνθρώπινες συνειδήσεις.

Μόνο μέ τό ἐσωτερικό ξύπνημα θά μπορέσουμε νά φτάσουμε στήν Ἐλευθερία καί στήν Εἰρήνη.

Ἀγλ. Ζάννου

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Α΄ ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Φοβήθηκα Κύριε καί φώναξα
κι ἔκανα τήν πίκρα μου φωτιά νά ζεσταθῶ
ἐγώ τό ταπεινό φύλλο πού τρέμει.
Δέν ξέρω ν' ἀπολογηθῶ γιά τά ἐγκλήματα
τοῦ αἰώνα... Φαρμάκι ἔσταζαν τά ροῦχα
καθώς ἀνέβαινα στό γυμνό ὕψωμα τοῦ μαρτυρίου
κι ἔλεγα μέ παιδικά χείλη προσευχές
γιά κάθε ὀμορφιά καί κάθε ἀγάπη.
Δέν ξέρω νά μιλήσω γιά τίς φριχτές λόγχες
πού μᾶς ἔκοψαν κι ἔφτασαν ὡς τό πλευρό σου.
Ἡ γλώσσα μου νεκρή γιά τόσο θάνατο
γιά τόσο αἷμα, τό αἷμα τῶν παιδιῶν
τό αἷμα τῆς χαρᾶς....
Δέν ξέρω νά πῶ τί χειρότερο εἴδαμε
τί πιό φοβερό πάθαμε...
Σβῆσε Κύριε ἀπ' τή μνήμη τούς σκελετούς,
τά ὅπλα τοῦ κακοῦ. Σβῆσε
ἀπό παντοῦ τά σκοῦρα χρώματα, τίς κραυγές.
Διῶξε τούς ἐφιάλτες, λυῶσε μέσα στά χέρια σου
τόν τρόμο, τήν νύχτα, τόν χειμώνα.
Τά αἵματα Κύριε, τά αἵματα...

Τάκης Σωτῆρχος
Ἀπό τή συλλογή "Μετοικεσία"

Β΄ ΡΑΓΙΖΕΙ ΤΗ ΣΙΓΑΛΙΑ

Μετρώντας τά λεφτά του
ὁ ζητιάνος ραγίζει τή σιγαλιά.
Κι ἀπόψε τί παγωνιά.
(χαϊκάϊ, σύντομο γιαπωνέζικο ποίημα)

Μαζαόκα Σίκι, γιαπωνέζος ποιητής (1867-1902)
Ἀπόδοση Σοφίας Ἐμμ.Χατζιδάκη

Γ΄ ΜΥΣΤΙΚΗ ΩΡΑ

Μές στό ἀκίνητο, βουβό καί παγωμένο Τίποτε
πούχε ἁπλωθῆ παντοῦ μετά τό πέρασμα τῆς καταιγίδας
ποιό στοργικό χέρι μέ πῆρε καί μ'ἄνοιξε τά μάτια
μπρός στή φιλική παρουσία σου
ὤ μικρή δαμασκηνιά,
μοναχική, μυστική ζωή τῆς νεκρῆς αὐλῆς;

Τά τελευταῖα ἀπομεινάρια τοῦ ζεστοῦ καλοκαιρινοῦ σου ὀνείρου
σκόρπισαν στόν τελευταῖο βοριᾶ.
Κι ἔτσι ὁλόγυμνοι τώρα κι οἱ δυό,
μ'ἄδεια ἁπλωμένα χέρια,
στέκουμε κάτω ἀπ'τήν κρύα βροχή
ἤ ξαγρυπνοῦμε ἀδιάφορα στίς παγερές ἀστροφεγγιές.

Ἁπλή, ἁπαλή ψυχή. Ἡ μεγάλη σιωπή σου
εἶν'ἡ ἀδιάκοπη ὁμιλία σου μέ Κεῖνον.
Μούγνεψες νἄρθω κοντά σου
κι ἡ ψυχή μου ἄκουσε στό μυστικό κάλεσμά σου
ἀνήκουστους φωτεινούς τόνους φερμένους ἀπό μακρυά,
ἀπ'τήν ἄφταστη χώρα τῆς Σιγῆς καί τ'ἀγνώστου.

Παράξενο ἤτανε κι'ἀπόκοσμα γλυκό
ν'ἀνταμωθοῦμε ξάφνου ἐδῶ καί νά περάσουμε μαζύ
τήν τρομερή αὐτή ἐποχή τοῦ Τίποτε,
σάν δυό μικρά, ἀνήμπορα, ὀρφανά καί τυφλά ζῶα
πού δέν πεθαίνουν γιατί ἔχει μείνει μέσα τους βαθειά,
σάν κρυφός σπόρος, ἡ ἐλπίδα γιά τό φῶς.

Ἄν ἴσως πίσω σου μ'ἀφίσεις κάποιαν ὥρα
κι ἔτσι τά μάτια σου πρῶτα ἀνοιχθοῦνε πρός τό Φῶς
μικρή ἀδελφή, τό ξέρω τώρα δέν μπορεῖς νά μέ ξεχάσης.
Ἡ ἑνωσή μας γράφτηκε φωτεινή γιά πάντα ἐκεῖ,
μές στό ἀλάθητο βιβλίο τῆς Αἰωνιότητας.

Ὅμως θά πρέπει, ὥστόσο, νά προσεύχεσαι...
Μικρή ἀδελφή μου, νά προσεύχεσαι γιά μένα.

Αἰμιλία Ἴβου

Δ΄ ΤΟ ΡΟΔΟ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Μέσα στό καταχείμωνο τῶν χρόνων μας,
Ἐσύ βουλήθηκες τό λόγο Σου νά πεῖς
κι ἔτσι νά κάνεις μπορετό μέ τήν ἀνάσα Σου
ν'ἀνοίξουν τά χλωμά ροδόφυλλα τῆς ὕπαρξης,
τοῦ ἀνθοῦ τῆς πιό στερνῆς ζωῆς μου.

Θέλησες ὁ ἀνθός ἐτοῦτος νά φτουρήσει
μέσα στίς χειμωνιάτικες τίς παγωνιές τοῦ κόσμου μας
καί μέ τ'ἀχνό τό χρῶμα τῆς ἀγάπης του
λίγο νά σπάσει τοῦ χιονιοῦ
τήν παγερή λευκότητα.

Πρίν λουλουδιάσει πλέρια ὁ ἀνθός
ἕνα ἕνα ὁ βοριάς -τοῦ χρόνου ὁ μακελλάρης-
τ'ἀδύναμα τ'ἀνθόφυλλα ξεφύλλισε,
κι ὅμως προφτάσανε τά μάτια τῆς καρδιᾶς τ'ἀνθοῦ
τ'ἄστρου τῆς Γέννησης νά ἰδοῦν τό φῶς,
καί τ'ὅραμα τό ἀνείπωτο
τό 'κρυφε στά σπειριά του.

Ἔτσι βουλήθηκες Ἐσύ.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
Ἀπό τίς "Ἐποχές" τῆς συλλογῆς "Ἀντίλαλοι", 23-12-1902

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ

ΑΛΜΠΕΡΤ ΣΒΑΙΤΣΕΡ

Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου φθινοπωριάτικου μήνα μιά ἀπ'τίς πιό ἡρωικές ψυχές πού ἔζησαν πάνω στή γῆ, ἡ ψυχή τοῦ Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ, ἔφυγε ἀπ'αὐτόν τόν κόσμο. Λίγοι ἄνθρωποι ἔδειξαν τόση αὐτοθυσία, τόση ἀφοσίωση στήν ἱερή ἰδέα τῆς Ἀδελφότητας, τόση στοργή στόν πονεμένο ἀδελφό, ὅσο ὁ Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ. Ἔδωσε τή ζωή του ολόκληρη, ἀγωνίστηκε μ'ὅλο τό εἶναι του, μέ τό μυαλό του, μέ τήν καρδιά του, μέ τά χέρια του, μέ ὅλη του τήν πνευματική καί σωματική δράση γιά νά πολεμήσει ἐνάντια στήν ἀρρώστεια, στόν πόλεμο, στήν ἀδικία, στή βία, στήν προκατάληψη, στόν ψυχικό καί σωματικό πόνο. Λίγοι ἄνθρωποι ἔζησαν μιά ζωή τόσο πλούσια σέ δράση καί εἶδαν τόν καρπό τῆς δράσης τους, τήν ὑγεία στόν ἄρρωστο, τήν καλοσύνη καί τήν ἀγάπη νά μαλακώνει τήν ἄγρια καρδιά τοῦ ἀνθρωποφάγου, πού μέ τή δική του ἐπίδραση ἄρχιζε νά νιώθει συμπόνια ὄχι μονάχα γιά τούς ἀνθρώπους, μά καί γιά τά πιό μικρά ζῶα ἀκόμα.

Ὁ Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ γεννήθηκε τό 1875 στό Κάϊζερμπεργκ τῆς

Ἄνω Ἀλσατίας. Γεννήθηκε τόσο ἀσθενικός πού ὅλοι πίστευαν πώς δέν θά ζοῦσε. Ποιός μποροῦσε νά φανταστεῖ πώς τό ἀσθενικό αὐτό μωρό θά ζοῦσε τήν πιό ἔντονη, τήν πιό δραστήρια ζωή, πώς θά ἔ- δειχνε τέτοια ἀντοχή στό τόσο δύσκολο κλίμα τῆς Ἀφρικῆς, τόση σιδερένια, ἀδάμαστη θέληση πού θά νικοῦσε καί τίς πιό μεγάλες δυσκολίες καί θά ἔφτανε στά ἐνενήντα του χρόνια;

Ὁ πατέρας του ἤτανε παπάς κι αὐτός μικρό παπαδοπαίδι εἶχε τόσο εὐαίσθητη ψυχή πού σέ κάποια του γενέθλια, ἀντί νά γιορτάζει σάν ὅλα τά παιδιά, ἔχυνε πικρά δάκρυα γιά τή δυστυχία πού ὑπάρχει στόν κόσμο. Σπούδασε φιλοσοφία καί θεολογία στό Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου καί εἰκοσιτεσσάρων χρόνων ἔγινε διδά - κτωρ στό Πανεπιστήμιο αὐτό μέ τή διατριβή "Περί τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας τοῦ Κάντ". Ἔγραψε στά χρόνια ἐκεῖνα πολλά θεολογικά καί φιλοσοφικά συγγράμματα γεμάτα βάθος κ' ἐπιστημονικό - τητα καί προσπάθησε ν'ἀποδείξει τήν ἱστορικότητα τοῦ Ἰησοῦ.Μαζί μ'αὐτά εἶχε καί τή φήμη περίφημου ὀργανίστα καί μουσικολό - γου μέ σπάνιες σέ βάθος κριτικές ἀναλύσεις καί ἔγραφε καί φι - λοσοφικές καί ἱστορικές μελέτες μέ ἐπαναστατικές ἰδέες.

Θά εἶχε μιά λαμπρή θρησκειολογική σταδιοδρομία ἄν μιά μέρα τοῦ 1909 δέν διάβαζε σ'ἕνα ἱεραποστολικό περιοδικό τοῦ Παρι - σιοῦ ὅτι ζητοῦσαν ἀνθρώπους πού θά ἤθελαν νά ἐργαστοῦν μέ ἀφι- λοκέρδεια στό Κογκό. Ἀποφάσισε ἀμέσως ν'ἀφιερωθεῖ στό ἔργο αὐτό. Καί γιά νά εἶναι καλύτερα ἐξοπλισμένος καί νά φέρει ἀμεσώτερα ἀποτελέσματα στούς μαύρους ἀδελφούς του ἀποφάσισε νά σπουδάσει ἰατρική. Τό 1913 ἔγινε διδάκτωρ μέ τή διατριβή"Ἡ ψυχιατρική ἐκτίμηση τοῦ Ἰησοῦ" καί τόν ἴδιο αὐτό χρόνο ἔφυγε μέ τή γυναίκα του γιά τό Λαμπαρενέ τοῦ Γκαμπόν στή Γαλλική Ἰσημερινή Ἀφρική, σ'ἕνα μικρό χωριό, σ'ἕνα νησάκι χαμένο μέσα στή ζούγκλα, πάνω στόν ποταμό Ὀγκωουέ.

Ἐγκατέλειψε ὅλη τή λαμπρή σταδιοδρομία πού τόν περίμενε,ὅλα τά πλούσια σαλόνια πού μ'ἀγάπη καί θαυμασμό τοῦ ἄνοιγαν τίς πόρτες τους, γιά νά δοθεῖ ὁλόκληρος στούς ἀπόγονους τῶν ἀνθρωποφάγων, ἀκόμα καί στούς ἴδιους τούς ἀνθρωποφάγους, σ'ὅλους αὐτούς τούς καθυστερημένους καί δυστυχισμένους πού ζοῦσαν μέσα στήν ἀθλιότητα, σέ πρωτόγονες συνθῆκες ζωῆς, στή σωματική καί ψυχική ἀρρώστεια, χωρίς νάχουν καμμιά ἰδέα ἰατρικῆς, οὔτε βέ - βαια καί καμμιά ἰατρική περίθαλψη. Μόνο οἱ μάγοι ἀσκοῦσαν μιά θεραπευτική ἐπίδραση ἐπάνω τους.

Ἐκεῖ ἔζησε πενηνταδυό χρόνια, μέ μερικές διακοπές ὅπου ταξίδευε στήν Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική γιά νά δώσει ἑκατοντάδες συναυλίες καί διαλέξεις μέ θέματα καλλιτεχνικά, φιλοσοφικά καί κοινωνικά, πού τό κύριο θέμα τους ἦταν πάντα ἡ εἰρηνιστική ἰ - δεολογία, γιά νά μαζέψει τ'ἀπαιτούμενα χρήματα γιά τόν σκοπό του.

Μερικές καλύβες ήταν τά πρώτα "κτίσματα" τοῦ νοσοκομείου πού ἵδρυσε στό Λαμπαρενέ. Ἐκεῖ πάλεψε μέ τρομερές δυσκολίες, μέ θανάσιμους κινδύνους, πού μόνο χάρη στήν ὑπεράνθρωπη θέλησή του κατόρθωσε νά τούς νικήσει. Κοιμόταν μονάχα 4-5 ὧρες τή νύχτα κι ὅλες τίς ἄλλες ὧρες του ἀδιάκοπα δούλευε. Κολοσσός δράσης πού ἔτσι μόνο μπόρεσε νά στεριώσει τό ἔργο του. Κοπάδια φτάνανε οἱ ἄρρωστοι ἀπ'όλα τά βάθη τῆς ζούγκλας, πού ὑποφέρανε τρομερά ἀπό τόσες καί τόσες ἀρρώστειες πού ἡ πιό φριχτή ἦταν ἡ λέπρα. Καί πάνω σ'όλους ἔβαλε τό στοργικό του χέρι, τό χέρι αὐτό πού δέν κρατοῦσε μονάχα τό νυστέρι, μά ἔκοβε καί τά ξύλα, κουβαλοῦσε καί τίς πέτρες γιά νά χτίσει τό νοσοκομεῖο, πού ἔγινε μιά μικρή κωμόπολη. Ἔκανε ὅλες τίς δουλειές, ἀπ'τίς πιό ἀνώτερα πνευματικές, ὡς τίς πιό λεγόμενες κατώτερες χειρωνακτικές, χωρίς ποτέ νά περιφρονήσει καμμιά. Καί στά ταξίδια του, μέσα στό καράβι, ὅπου εἶχε τόν ἀπαιτούμενο χρόνο, κι ἀκόμα καί μές στίς περιοδεῖες του στή ζούγκλα, ἔγραψε τά πολύτιμα βιβλία του: "Ἡ φιλοσοφία τοῦ πολιτισμοῦ", "Οἱ μεγάλοι στοχαστές τῆς Ἰνδίας", "Ὁ μυστικισμός τοῦ Ἀπόστολου Παύλου". "Πρελούντια καί φοῦγκες γιά ὄργανο τοῦ Μπάχ" (Τό ὀγκῶδες αὐτό περίφημο ἔργο τό ἔγραψε τό 1912) καί δεκάδες ἀντιπολεμικά μανιφέστα. Καί τέλος μέσα σέ μιά ἀναλαμπή τοῦ πνεύματός του τήν ὥρα πού περιόδευε τή ζούγκλα συνέλαβε τήν ἰδέα γιά τό ἀνώτερο ἀπ'ὅλα του τά βιβλία "Σεβασμός στή ζωή" Αὐτός ὁ σεβασμός στή ζωή, ἡ ἀπέραντη ἀγάπη του γιά κάθε ζωντανό πλάσμα ἦταν τό βασικό μοτίβο πού κινοῦσε ὅλη τήν ὕπαρξή του. Γι'αὐτό κι ὅλοι οἱ μαῦροι στά περίχωρα τοῦ Λαμπαρενέ τόν ἀγαπήσαν πολύ βαθειά, πίστεψαν στή γιατρική του ἱκανότητα καί δύναμη καί τόν ἀποκαλοῦσαν "Λευκό Μάγο". Κ'ἔτσι ἀκόμα κ'οἱ μισοάγριοι ἀπόγονοι τῶν ἀνθρωποφάγων ἔγιναν ἄνθρωποι μέ ἀληθινά χριστιανική εὐαισθησία, τόση πού νά λυποῦνται κ'ἕναν τραυματισμένο βάτραχο. Ἡ κινητήρια ἀρχή τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σβάϊτσερ ἦταν αὐτός ὁ σεβασμός στή ζωή. Ὅπως γράφει ὁ ἴδιος στό βιβλίο του: "Γιά μένα ἡ ἠθική δέν εἶναι ἄλλο παρά ὁ σεβασμός στή ζωή. Τό καλό εἶναι ἡ διατήρηση, ἡ ὑποστήριξη, ἡ ἐκτίμηση τῆς ζωῆς, ἡ δέ καταστροφή, ἡ βλάβη, ἤ ἡ παρεμπόδισή της εἶναι τό κακό. Ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά ἦταν δυνατό κάποτε νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ'τίς εὐθύνες γιά τούς ὁμοίους του εἶναι ὁλότελα ξένη στήν ἠθική τοῦ σεβασμοῦ γιά τή ζωή, πού ἀπαιτεῖ ὅλοι μας κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο νά ζοῦμε σάν ἄνθρωποι γιά τούς ἀνθρώπους. Ὕστερα ἀπό μισό καί περισσότερο αἰώνα πού ζῶ στήν Ἀφρική, ἐξακολουθῶ νά εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρηνικότητα, ἡ πραότητα κ'ἡ καλοσύνη εἶναι οἱ δυνάμεις πού μποροῦν νά ὑποτάξουν κάθε ἄλλη δύναμη".

Ὅλη του αὐτή ἡ δράση τόν ἔκανε νά πάρει τόν τίτλο τοῦ "Διδάκτορος τιμῆς ἕνεκεν" ἀπό τά μεγαλύτερα πανεπιστήμια. Ἐκλέγεται ἀντεπιστέλλον μέλος σέ Ἀκαδημίες, παίρνει ὀνομαστά βραβεῖα καί

τέλος τό Νόμπελ τῆς Εἰρήνης τοῦ 1953. 'Ο Σβάϊτσερ μαζί μέ τόν 'Αϊνστάιν εἶναι ὁ πιό διάσημος του αἰώνα μας. Ἀλλά ἄν δέν ξεπέρασε τον "Αϊνστάϊν ἀπ'τήν ἄποψη τοῦ νοῦ, τόν ξεπέρασε ἀπ'τήν ἄποψη τῆς καρδιᾶς καί τῆς ἀνθρωπιστικῆς δράσης.

Κ'ἔτσι ἔπειτα ἀπό μιά τόσο γόνιμη, ζωντανή καί χρήσιμη ζωή, στά ἐνενήντα του πιά χρόνια, ἁπλά καί ἤρεμα, μέ τή γαλήνη ἐκείνη πού ἔχει κάθε ἄνθρωπος πού ξέρει πώς ἔδωσε στή ζωή, ὅ,τι καλύτερο μποροῦσε νά δώσει, στίς πρῶτες φθινοπωριάτικες μέρες τοῦ 1965, ὁ "Αλμπερτ Σβάϊτσερ ἄφησε τήν τελευταία του πνοή.

'Αγλ. Ζάννου

ΚΑΤΑΞΙΩΤΗΣ

Δημοσιεύουμε παρακάτω μερικά ἀποσπάσματα ἀπό τή [illegible] πού ἔγραφε γιά τή ζωή καί τό ἔργο τοῦ Σβάϊτσερ [illegible] Λάμπης Λοῦκος. Καί εὐχόμαστε νά βγεῖ γρή[illegible] τῆς δημοσιότητας ἡ ἀξιόλογη αὐτή μελέτη [illegible] μας ἀδελφοῦ. Τό εὐχόμαστε στό συγγραφέα [illegible] ἀναγνῶστες μας καί σ'ὅλο τό ἑλληνικό ανα- [illegible] κοινό.

[illegible] σεβαστή στίς σεβαστές, πέρα σχεδόν ἀπ'τ' [illegible]ινα, δῶθε ἀπό τό θρύλο, κοντά στό θαῦμα, ὑπέροχη, μεγαλειώδης, ἄφθαστη, βιβλική, τιτανική καί γιγάντια ὑψώνεται ἡ εὐλαβική μορφή τοῦ 'Αλβέρτου Σβάϊτσερ.

... Γιά τό μελετητή, τόν κάθε μελετητή τοῦ βιβλίου κείνου πού γραφε μέ τή ζωή του ὁ δευτερότοκος γιός τοῦ ἀββᾶ Σβάϊτσερ, ὅλα ἔχουνε τή σημασία τους. Καί μόνο αὐτό; Στίς ἐκδηλώσεις, στή συμπεριφορά, τούς τρόπους, τίς σκέψεις, τά συναισθήματα, τίς ἀντιδράσεις τῶν προσχολικῶν καί τῶν σχολικῶν του χρόνων, θάβρει τίς καταβολάδες καί τίς πηγές τοῦ ἀτέλειωτου ποταμοῦ καί τοῦ θεόρατου δέντρου πού στόν ἴσκιο του καί στά νερά του θά ξεκουραστεῖ καί θά δροσιστεῖ ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα καί θά γίνει συντελεστής, σ'ἕνα μεγάλο βαθμό, στό νά ξακολουθήσει ἡ ζωή τήν πορεία της τήν ἐξελικτικιά.

... "Δέ μποροῦσα νά ἐξηγήσω γιατί στή βραδυνή προσευχή μέ μάθαιναν νά παρακαλῶ μονάχα γιά τούς ἀνθρώπους, μᾶς ξεμολογιέται. Σάν ἔφευγε ἡ μητέρα μου ἀπ'τό δωμάτιο, σιγανά συμπλήρωνα: Θεέ μου προστάτεψε κι εὐλόγησε ὅ,τι ἀναπνέει. Προφύλαξε ἀπό κάθε κακό ὅλα τά ζωντανά, καί κοίμισέ με μέ εἰρήνη". Σάν ἕνα ἀνοιξιάτικοπρωινό τῆς βδομάδας τῶν Παθῶν φτιάξανε σφεντόνες ἀπό λάστιχο μέ τό φίλο του 'Ερρίκο καί βγήκανε νά κυνηγήσουν πουλιά, δέ μπόρεσε νά βρει τή δύναμη νά ξαπολύσει τήν πετρούλα τή μικρή. "Μέ τό ἄκουσμα τῆς καμπάνας γιά τή λειτουργία ἔνιωσα τόν οὐρανό νά μοῦ μιλάει. Πετάω τή σφεντόνα μου, τρομάζω τά πουλιά νά ξεφύγουν ἀπ'τή σφεντόνα τοῦ 'Ερρίκου καί τρέχω, μ'ὅση δύναμη εἶχα, στό σπίτι μου. Κάθε φορά πού οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς τή βδομάδα τῶν Παθῶν ἀντηχοῦν μέσα στόν ἀνοιξιάτικο οὐρανό καί τά δέντρα ἁπλώνουν τά γυ-

μνά κλαδιά τους, σκέφτομαι μέ συγκίνηση κι εὐγνωμοσύνη τήν ἀνατολή πού μοῦ θύμισε ἄλλοτε ἡ ἐπιβλητική φωνή τους: Οὐ φονεύσεις"

... Ὁ Ἀλβέρτος Σβάϊτσερ γνωρίστηκε μέ τή μοίρα του, μίλησε μέ τό πεπρωμένο καί τήν ἀποστολή του ἀκριβῶς τήν ὥρα κείνη πού ἀποφάσισε νά καταθέσει ὅ,τι εἶχε ὡς τότε κερδίσει καί νά σπουδάσει γιατρός μέ τό συγκεκριμένο ἀποκλειστικό καί ταχτό σκοπό νά ἀνακουφίσει τούς ἰθαγενεῖς τῆς Μαύρης Ἠπείρου μέ τήν πάντα θλιμμένη ὄψη καί τή γιομάτη σκέψη ματιά. Ἡ στιγμή πού διάβασε τό ἄρθρο "Οἱ ἀνάγκες τῆς ἀποστολῆς τοῦ Κογκό γίνηκε γι'αὐτόνε "ὁ δρόμος πρός τή Δαμασκό". Τό ἔργο του ἀρχίζει μέ ὁδηγητή τή μεγάλη του πίστη στήν ἀποστολή του καί βοηθό τή σύντροφο τῆς ζωῆς του, τή γυναίκα του Ἑλένη.

... Εἶδε τ'ἀραπάκια πληγιασμένα, ἀδύναμα, νηστικά, νά ἀνακατεύουνε τά σκουπίδια γιά νά βροῦνε κανά σάπιο φροῦτο... Εἶδε τίς ἀραπίνες κλεισμένες μέσ'στά μαντριά καί στίς στροῦγγες νά καρτεροῦνε τούς ἐμπόρους πού θά τίς ἀγοράσουνε μέ λίγο ρακί,ἁλάτι ἤ καπνό καί θά τίς πουλήσουνε μέ χρυσάφι στά κρυφά καί φανερά πορτέλλα τῆς Ἀμέρικας μέ τά δολλάρια καί τῆς Εὐρώπης μέ τίς λίρες.. Εἶδε ἀκόμα... μαύρους καί μαῦρες νά ὁρμᾶνε μέσα στά νερά τά πηγμένα ἀπό κροκόδειλους καί ἱπποπόταμους γιά ν'ἀρπάξουνε τά ἀποφαγούδια πού οἱ ταξιδιῶτες πετᾶνε ἀπό τά ποταμόπλοια...

...Ἡ φλόγα πούκαιγε καί ἡ ἀγάπη πού φώλιαζε στήν καρδιά τοῦ ἡμιθέου μας γιά τόν ἄνθρωπο, γιά τόν κάθε ἄνθρωπο, μά πιότερο τόν περιφρονημένο, τόν ἀπολίτιστο καί πρωτόγονο τῆς Ἀφρικῆς, στάθηκε στ'ἀλήθεια τρανότερη κι ἀπό τή φλόγα τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀφοῦ μπόρεσε νά νικήσει καί τή ζούγκλα καί τό θάνατο. Ἔργο ἀναντίρρητα τιτάνιο, πού ἀρχίνησε μέσα στόν τροπικό τόν ἥλιο, μέσα σέ κουμάσια, πού κάνανε χρέη νοσοκομείου, γιά νά μεταμορφωθοῦνε μέ τά χρόνια, χάρη στόν ἀκατανίκητο ἔρωτα τοῦ "Μάγου τῆς Ἀφρικῆς" σέ πολυτελέστατα νοσοκομεῖα μέ αἴρ κοντίσιον καί Τράπεζες αἵματος.

..."Ἄρρωστοι, ἄρρωστοι, ἄρρωστοι. Δυσεντερικοί, γαγγραινιασμένοι, λεπροί, ἑλονοσιόβλητοι, μουρλοί, φυματικοί, τραχωματικοί καρδιοπαθεῖς, καρκινοπαθεῖς, γκαστρωμένες ἀκατάσχετα αἱμοραγοῦσες καί ἄλλοι, καί ἄλλες, ἀπό ἀρρώστειες ἄγνωστες σέ μᾶς, ὅπως ἡ σμεουρία, τό μπέρι-μπέρι, τά φαγεδαινικά ἕλκη.

... Ὁ Σβάϊτσερ θά μαλάξει καί θά νικήσει ὅλα τά κακά καί ὅλες τίς ἀρρώστειες πού πηγάζουν ἀπό τήν Ἀφρική, ἀπό τούς ἀνθρώπους της, γιατί γνώρισε τήν ἀγωνία, τόν πόνο, τά χτυποκάρδια τους, δέθηκε μαζί τους μέ δεσμό ἀκατάλυτο, αἰώνιο. Μέ τό πέρασμα μάλιστα τῶν χρόνων θά ἀξιωθεῖ νά πάρει καί τήν πληρωμή, τήν ἠθική ἱκανοποίηση, πού μόνη αὐτή ἀπ'ὅλες τίς ἄλλες συγκινεῖ τήν πανάχραντη ψυχή του. Θά μάθει, θά βεβαιωθεῖ, θά δεῖ πώς ἰθαγενεῖς καί ἄγριοι δέ σκοτώνουνε πιά, στ'ὄνομα τοῦ Μεγάλου Γιατροῦ, κανένα ζωντανό πλάσμα. Οὔτε βάτραχο οὔτε κάβουρα.

... Μά μέ τίς ἀρρώστειες πού πηγάζουν ἀπ'τήν Εὐρώπη,τούς ὁμοθρήσκους του ἀδελφούς, πῶς νά παλέψει ὁ ἀπόστολος καί τιτάνας; Πονάει γι'αὐτό πολύ καί σπαραχτικά χτυπάει ἡ καρδιά του. Καί μόνο αὐτό. Νιώθει, ἄν καί ξεκομμένος τέλεια ἀπό τούς ἐγωϊστικούς κι ἀπάνθρωπους κόσμους της, ὑπεύθυνο τόν ἑαυτό του. Τό θύμα πονάει γιά τό θύτη. Τό ἀηδόνι γιά τό γεράκι πού τό σπαράζει. Ὁ Χριστός γιά τούς σταυρωτές του. Μέ τήν εἰλικρίνεια πού τόν διακρίνει δέ διστάζει νά πεῖ: "Πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε πώς ἡ Εὐρώπη εἶναι ὑπεύθυνη γιά τά περσότερα τερατουργήματα καί τίς μεγαλύτερες ἀπανθρωπίες".

... Εἶδε καί γνώρισε ὁ γίγαντας τό νόμο τῆς ζούγκλας: Ὁ θάνατός σου ζωή μου". Γι'αὐτό μιά μέρα, μέσα ἀπό κάποια του ἔκ - σταση, καθώς ὁδοιποροῦσε πολύ ἔξω ἀπό τό Λαμπαρενέ, ἀνέκραξε : ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

... Σεβασμός τῆς ζωῆς. Ὅπως τόν κήρυξε ὁ Φτωχούλης τῆς Ἀσσίζης, ὅπως τήν διαλαλοῦν οἱ Βέδες οἱ ἱερές. Σεβασμός τῆς ζωῆς. Νά ἡ πεμπτουσία τοῦ πολιτισμοῦ,ἡ ἠθική τελείωση, ἡ τέλεια τε - λείωση τοῦ ἀνθρώπου. "Κεῖνος πού τιμάει μέ τήν κάθε του πράξη, τήν κάθε του ἐνέργεια, τή ζωή ἐπιτελεῖ τό μεγαλύτερο ἠθικό χρέος", γράφει ὁ Σβάϊτσερ στήν Εὐρώπη τόν καιρό πού ἀλληλοπολεμιέται μέ ὁδηγό της τό νόμο τῆς ζούγκλας. Νά ριψοκινδυνεύεις γιά νά σώσεις, μέ τήν ἀγάπη, τήν ἀφοσίωση καί τόν ἀγώνα, κάθε ζωή πάνω στή γῆ, ξακολουθεῖ, εἶναι πραγματικά ἡ ὑψηλότερη ἠθική".

Παλεύει ὁ ἡμίθεος νά γιατρέψει τούς μαύρους του ἀδελφούς,νά τούς μάθει ν'ἀγαπᾶνε καί τούς τερμίτες καί τά φίδια καί τούς πιθήκους. Σεβασμός κάθε ζωῆς. Κι εὐτύχησε νά τό δεῖ. Καί χάρισε τή ζωή σέ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀρρώστους. Μά ἀτύχησε κιόλας γιατί εἶδε καί ξαναεῖδε τούς ὁμοθρήσκους του στήν Εὐρώπη νά σκοτώνονται συναμετάξυ τους. Νά τοῦ ἀνατρέπει ἡ Εὐρώπη τά πάντα, νά τοῦ φράζει τό δρόμο. Στό ἔργο του "Ἡ φιλοσοφία τοῦ πολιτισμοῦ "θά μᾶς πεῖ πώς μόνο ἡ ἠθική τοῦ σεβασμοῦ τῆς ζωῆς μπορεῖ νά σταματήσει τή δραματική πτώση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Κι ἡ Εὐρώπη γι'ἀπάντηση τόν ἀποκαλεῖ ἀνατροπέα, ἀναρχικό, τοῦ φτιάχνει φάκελλο φρονημάτων.

... Ὁ μεγάλος ἀνθρωπιστής, καθώς γίνεται γνωστό ἀπό τό ἔργο του "Τά παιδικά μου χρόνια" γεννήθηκε θεόσοφος... Πρίν μᾶς μιλήσει ὁ σοφός μας γιά τήν ἀνακουφιστική ἐξήγηση πού δίνει ἡ μετενσάρκωση στήν πραγματικότητα τῆς ζωῆς - οἱ λέξεις εἶναι δικές του - πρίν μᾶς ξεμολογηθεῖ γιά τή μελλοντική ἑνότητα πρός τήν ὁποία πρέπει νά στρέφονται οἱ ἐλπίδες τῶν ἀληθινά χριστιανῶν, σκοποί καί θέσεις τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου τῶν θεοσόφων,ἀπό τά πρῶτα του κιόλας δέκα χρόνια μᾶς ἔδειξε καθαρά καί ξάστερα πώς θά συμπορευθεῖ στή ζωή του μέ τίς θεοσοφικές ἀρχές. Δέ μποροῦσε διαφορετικά ἀφοῦ χρησιμοποίησε τήν ἐπιστήμη του, τή φιλοσοφία του,τό θρησκευτικό του πιστεύω,ἑξήντα καί πάνω χρόνια,ἀποκλειστικά καί μόνο γιά τό καλό τῶν ἀνθρώπων.

... Καί μέσα ἀπ'ὅλα αὐτά, μέσα σ'ὅλα αὐτά δέν ξέχασε οὔτε μιά στιγμή τό Θεό, τό λόγο Του, τό θέλημά Του. Τό λόγο τούτονε τόν δίδαξε, τόν κήρυξε ὁ Σβάϊτσερ στούς ἄγριους, μέ τή ζωή καί τόν τρόπο του κι ὄχι μέ λόγια ὅπως οἱ ἄλλοι χριστιανοί ἱεραπόστολοι.

... Καί γρήγορα εἶδε ὁ "Μεγάλος Γιατρός" καί ὁ Μεγάλος Μάγος, καταπῶς τόν ἀποκαλούσανε, τά ἠθικά σκιρτήματα τῶν ὡς τά χτές ἀν - θρωποφάγων.

... Ἄν πέτυχε ὁ 'Αλβέρτος Σβάϊτσερ, μέσα σέ ἕξη δεκαετίες κεῖνο πού δέν πέτυχαν μέσα σέ ἕξη καί πλέον αἰῶνες χιλιάδες καί χι - λιάδες ἱεραπόστολοι, τό πέτυχε κοντά στ'ἄλλα γιατί ἀδιαφόρησε ἄν χαρακτηριστεῖ ἀρνησήθικος, ἤ ἐξωηθικός, κατά τό λόγο τοῦ Νίτσε,πού τόσα ἤξερε ἀπό ἀπωθημένα καί ὑποσυνείδητα.

... Ὅλα, μά ὅλα γιά τόν ἄνθρωπο, τόν κάθε ἄνθρωπο,πιότερο τόν ἄγριο, τόν μαῦρο, τόν περιφρονημένο, πού σήμερα πουλιέται στά μυστικά τά σκλαβοπάζαρα, σφάζεται ἀπό τούς πληρωμένους τῆς Εὐρώπης καί τῆς 'Αμερικῆς, πού ἕνας μεγάλος λαός τοῦ ἀρνιέται θέση στή γῆ, τά ἴσα δικαιώματα, ἀπό ἀφορμή τό χρῶμα τῆς πέτσας του καί ξεκάνει ἀπό ἀνάμεσό του ἕναν ἀνθρωπιστή, ἕναν ὑπερασπιστή τῶν καταφρονε - μένων, ἕναν κήρυκα καί ἀπόστολο τῆς εἰρήνης,τόν Τζών Φιτζέραλντ Κέννεντυ, πού πῆρε ἀπάνω του τήν προσβολή καί τό φτύσιμο τοῦ ἀνθρώ - που ἀπό τούς κακούς του συμπολίτες, κατά τό λόγο του.

... Ὁ Τζών Φιτζέραλντ Κέννεντυ στάθηκε μεγάλος θαυμαστής τοῦ βιβλικοῦ μας πατριάρχη καί προφήτη. Στήν παράλληλη μ'αὐτόνε πορεία ποιός ξέρει πόσο ἐπηρεάστηκε. Λένε πώς στεκότανε ἐκστατικά μπρός στή φωτογραφία τοῦ Σβάϊτσερ.

... Ἡ ἀνθρωπότητα ἀποκαλύπτεται εὐλαβικά μπρός στό μεγαλεῖο τοῦ 'Αλβέρτου Σβάϊτσερ, ἐκδηλώνει τό θαυμασμό της καί τόν μακαρίζει,γιατί ἦρθε φαίνεται ν'ἀποδείξει καί νά ἐπιβεβαιώσει,περίτρανα καί πανηγυρικά, τίς ἀπέραντες δυνατότητες πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Νά γίνει ἀκόμα καί Θεός, μιά καί μπορεῖ νά γίνει ἕνας 'Αλβέρτος Σβάιτσερ, μιά καί ὁ Σβάϊτσερ ἦταν ἄνθρωπος.

Λάμπης Λοῦκος

ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΕΖΑΛ

Ἕνας ἀπ'τούς μεγαλύτερους ἀνατόμους γιατρούς, ὁ 'Αντρέας βεζάλ, ἦταν ὁ πρῶτος πού ἄνοιξε τό μονοπάτι τῆς νεώτερης ἀνατομικῆς.Γεννήθηκε στίς Βρυξέλλες τό 1514 καί πέθανε στή Ζάκυνθο τό 1564. 'Από 14 ἐτῶν ἄρχισε νά μελετᾶ τήν ἀνατομία. Σπούδασε στό Λουβαίν καί στό Παρίσι καί 23 ἐτῶν ἔγινε καθηγητής τῆς χειρουργικῆς καί τῆς ἀνατομίας στό πανεπιστήμιο τῆς Πάδουας κι ἀργότερα τῆς Μπολώνιας καί τῆς Πίζας. Ἔγραφε διάφορα βιβλία καί τό πιό μεγάλο του ἔργο εἶναι τά δυό συγγράμματα του γιά τήν κατασκευή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Τό ἔργο αὐτό πλουτισμένο μέ τριακόσιες ὡραιότατες εἰκόνες ἀπό ξυλογραφίες, ἔκανε ἐξαιρετική ἐντύπωση. Τά κυριώτερα κεφάλαια

τοῦ βιβλίου γράφουν γιά τήν ὀστεολογία, τή μυολογία, τήν καρδιολογία. Ἀνέτρεψε πολλές ἀπ᾽ τίς θεωρίες τοῦ Γαληνοῦ, γιατί ὁ Βεζάλ ἤταν ὁ πρῶτος πού μελέτησε τήν ἀνατομία πάνω στό ἀνθρώπινο σῶμα κι ὄχι πάνω στά ζῶα, ὅπως ὁ Γαληνός. Ἡ φήμη του ἔγινε πολύ μεγάλη κ᾽ ἔφτασε καί στίς ξένες χῶρες.

Ἔπειτα ἀπ᾽ τήν ἔκδοση τοῦ ἔργου του παραιτήθηκε ἀπ᾽ τή διδακτική ἕδρα κ᾽ ἔγινε ἕνας ἀπ᾽ τούς προσωπικούς γιατρούς τοῦ αὐτοκράτορα Κάρολου τοῦ Ε΄. Ὅταν ὁ αὐτοκράτορας παραιτήθηκε τό 1559, ὁ Βεζάλ πῆγε στήν Ἰσπανία κ᾽ ἔγινε γιατρός τοῦ Φίλιππου τοῦ Β΄.

Συκοφαντίες, ραδιουργίες. Ἡ ἀνθρώπινη κακία κάθε του βῆμα. Καί τό κορύφωμα ἡ Ἱερά ἐξέταση. Τί ἱεροσυλία ν᾽ ἀνοίγει καί νά σπιάζει τό ἀνθρώπινο σῶμα, τό Ναό τοῦ Θεοῦ.. Χάρη στή φιλία του βασιλιᾶ ὁ Ἀντρέας Βεζάλ γλύτωσε τή ζωή του, ἀλλά ἀναγκάστηκε νά πάει στούς Ἅγιους Τόπους. Κ᾽ ἐκεῖ πῆρε μήνυμα νά ξαναγυρίσει στή Πάδουα καί νά ξαναγίνει καθηγητής. Γύρισε, μά ἡ μοίρα του δέν τόν ἄφησε νά ξαναδεῖ τήν Ἰταλία. Μιά μεγάλη φουρτούνα στό Ἰόνιο πέλαγος τόν ἔρριξε στή Ζάκυνθο. Ἐκεῖ ἀρρώστησε (ἴσως ἀπό τύφο) καί ἔφθανε μέσα σέ πολύ μεγάλη φτώχεια.

Ἔτσι ἡ ἀνθρωπότητα ἀντάμειψε ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα παιδιά της, πού τό φωτεινό του μυαλό ἄνοιξε τό δρόμο τῆς σημερινῆς Ἐπιστήμης τῆς ἀνατομίας καί τῆς χειρουργικῆς...

Ἀγλ. Ζάννου

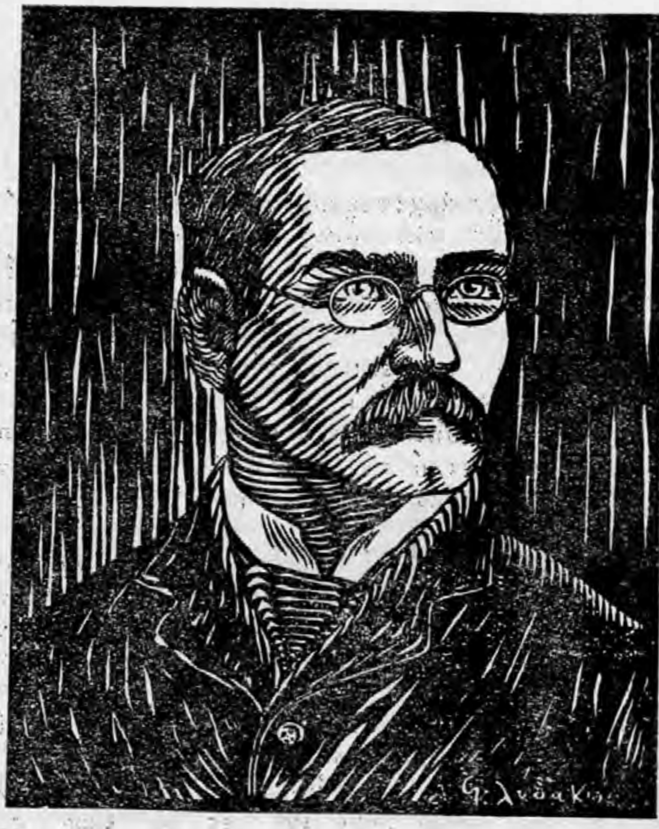
Τό καλοκαίρι τοῦ 1964 γιορτάστηκαν στή Ζυνθο τά τετρακόσια χρόνια ἀπό τό θάνατο τοῦ Βεζάλ. Αὐτή τή γιορτή ὁ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας ὁ ποιητής Δημήτρης Κάββουρας ἀπάγγειλε πολύστιχο ποίημα ἀφιερωμένο στόν πρωτοπόρο ἀνατόμο. Μέ χαρά δημοσιεύουμε παρακάτω ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τό ὡραῖο ποίημα τοῦ Κάββουρα.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΕΖΑΛ

Ἀντρέα Βεζάλ. Ἦρθε ὁ καιρός
Στοχαστικός, κρατώντας τό νυστέρι
σάν σέ μιά πόρτα κόσμου νέου ὀμπρός
στέκεις κι ἁπλώνεις πρῶτος χέρι.
Ἀντρέα Βεζάλ. Ἦρθε ὁ καιρός
γιορτερά νά σημάνουν οἱ καμπάνες
ὄχι γιά νά γελάσει ἕνας νεκρός
μά γιά νά μή θρηνήσουν ἄλλο οἱ μάνες.
Μέσ᾽ στά παλιά μυαλά πιό νέος καί πιό σοφός
τόν Ἄνθρωπο ζητᾶς μέσ᾽ στούς ἀνθρώπους.

μαζί του δέ σέ πλάνεψε ὁ Γαληνός
σ'ἄλλου βασίλειου τόπους.
Τόλμη τ'ἀνθρώπου ὁ σκελετός,
τόλμη ὁ νεκρός καί τό νυστέρι.
Ὁ Ἐξεταστής, ἡ κόλαση, ὁ σταυρός
ἀπειλή καί καρτέρι.
Μάγο ἄν σέ λέν καί κολασμένο
δέν κυττᾶς κι ἄς ἀνάβουν φωτιά.
Τόν καιρό κυνηγᾶς τό χαμένο
καί καιρούς πηλαλᾶς πιό μπροστά.
Μέ τῆς ψυχῆς καί μέ τοῦ νοῦ τή φλόγα
στῆς ἔρευνας τό σπήλαιο ρίχνεις φῶς
κι ἐνῶ ἡ μελλούμενη γενιά σ'εὐλόγα
ἄπιστος στέκει ἐσένανε ὁ καιρός.
Θριαμβευτές τῆς μισαλλοδοξίας οἱ λύκοι
καί σένα ἡ παραγνώριση μιστός.
Δόξα τοῦ ἀδικημένου, η καταδίκη
καί τοῦ μαρτύριου ὁ δρόμος ἀνοιχτός.
Ἀντίστροφα πρός τήν πορεία Ἐκείνων
πού Ἀπόστολοι γενήκαν τοῦ Χριστοῦ
φέρνεις γιά τήν πατρίδα τῶν ραββίνων
τό βάρος τοῦ δικοῦ σου τοῦ σταυροῦ.
Καρτερικός, μέ πίστη καί μ'ἀγάπη
στόν ποὔχες τάξει στή ζωή σκοπό
στέκεις ὀρθός στοῦ μίσους τό δρολάπι
καί στῆς ἐκδίκησης νικᾶς τόν πειρασμό.
Κι ὡς τή ζωή σου ἐγέμιζαν οἱ ὧρες
τῆς ἔγνοιας γιά τ'ἀνθρώπου τό καλό
στό θάνατό σου ἀδέρφωσες δυό χῶρες
κι ἕνα τόν κόσμο ἔκαμες λαό
πού τώρα ὁδοιπορεῖ προσκυνητής σου
τό θαυμασμό του ὑφώνοντας Ναό.
Ἀντρέα Βεζάλ. Τόν ἥλιο πιά ἄς χαρεῖ ἡ ψυχή σου.
Στή χώρα αὐτή παντοῦ κι ὁλοῦθε φῶς.
Ἡ χλόη πολλή γιά τήν ἀνάπαψή σου
ἡ γῆ ἀλαφριά κι ὁ τόπος ἱερός.
Πελαγωμένος στοῦ πέλαου τήν ἐρημία
χέρι σοῦ ἁπλώνει ὁ βράχος
κι ἀπάνεμο ὁ γιαλός
νά ξαποστάσεις ἥσυχος. Λεύτερος καί μονάχος.
Δόξα σου ὁ Σταυρός.

Δημήτρης Κάββουρας
Ἀπό τόν "Ἀντρέα Βεζάλ" (ἐλεγεῖο). Πάτρα 1964

Ρ. ΚΙΠΛΙΝΓΚ

1865 - 1965

ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΙΠΛΙΝΓΚ

Κ Ι Π Λ Ι Ν Γ Κ

Στό τέλος τούτης τῆς χρονιᾶς, στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη, κλείνουν εκατό χρόνια ἀπό τή γέννηση τοῦ Κίπλινγκ. Καί παντοῦ ὁ κόσμος τιμάει τή μνήμη αὐτοῦ τοῦ ἄγγλου καλλιτέχνη τοῦ στίχου καί τῆς πρόζας, πού τόση δημοτικότητα ἀπόχτησε καί στήν πατρίδα του καί σ' ὅλες τίς χῶρες τῆς γῆς καί πού τόσο ἄξια βραβεύτηκε μέ τό Νόμπελ τῆς λογοτεχνίας στά 1907.

Ὁ Ράντυαρντ Κίπλινγκ (Rudyard Kipling , 1865-1936)γεννήθηκε στήν Ἰνδία, στή Βομβάη, ὅπου ὁ πατέρας του ἤτανε διορι -

σμένος καθηγητής τῆς ἀρχιτεκτονικῆς γλυπτικῆς στή Σχολή Καλῶν Τεχνῶν. Μικρό τόν έστειλε, όπως καί τήν άδερφή του, ή οίκογένεια του στήν Άγγλία, σέ συγγενικό σπίτι, γιά νά πάρουνε καλή άγγλική μόρφωση στόν τόπο τους. Δεκαεφτά χρονῶ ξαναγύρισε στό πατρικό του σπίτι. Ήτανε τότες έγκατασστημένο στή Λαχόρη, όπου εἶχε γίνει ό πατέρας του έπιμελητής τοῦ Κυβερνητικοῦ Μουσείου. Ό Ράντυαρντ άσχολήθηκε άμέσως μέ τή δημοσιογραφία καί σέ λίγο έγινε ύποδιευθυντής τοπικῆς άγγλικῆς έφημερίδας. Δέν άργησε νά φανερωθεῖ τό λογοτεχνικό του ταλέντο. Δημοσίευε στήν έφημερίδα του ποιήματα καί σύντομα διηγήματα. Γρήγορα έγινε γνωστός καί στήν Άγγλία.

Έμεινε πολλά χρόνια στίς Ίνδίες ό Κίπλινγκ καί περιηγήθηκε πολλές ίνδικές περιοχές. Ταξίδεψε καί στήν Κίνα, στήν Ίαπωνία, στήν Άμερική κι άργότερα στή Νότια Άφρική. Στήν Άμερική έμεινε κάμποσα χρόνια καί πῆρε γυναίκα άμερικανίδα. Τελικά έγκαταστάθηκε όριστικά στήν Άγγλία, πολυταξιδεμένος σέ θάλασσες καί στεριές, έχοντας θησαυρίσει μνῆμες, έχοντας γνωρίσει άπό κοντά λογῆς λογῆς τόπους καί λαούς καί συνήθειες καί νοοτροπίες. Λογῆς λογῆς ψυχές. "Πολλῶν δ'άνθρώπων ίδεν άστεα καί νόον έγνω" σάν τόν Όδυσσέα. Καί οι λογοτεχνικές του κεραῖες, οί άσυνήθιστα αίσθαντικές, δεχτήκανε άπό πολλές πηγές μηνύματα.

Ή πατρίδα του καί ή χώρα τῆς γέννησής του έχουνε ξεχωριστή θέση στήν πλούσια τή συγγραφική του παραγωγή. Εἶναι φλογερός πατριώτης, όλος θαυμασμό καί περηφάνεια γιά τήν κοσμοκρατία τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, όλος θαυμασμό καί περηφάνεια γιά τοῦ άγγλικοῦ λαοῦ τίς άρετές. Τόν έμπνέουν τά ύπερωκεάνια καί τά μηχανοστάσια. Τόν έμπνέει ή ζωή τοῦ φαντάρου καί τοῦ ναύτη. Καί μέ άγάπη μεταχειρίζεται συχνά τό γλωσσικό τους ίδίωμα ξεκόβοντας έτσι άπό τήν ποιητική φρασεολογία τοῦ καιροῦ του καί μπάζοντας στό λόγο του ζεστές λαϊκές νότες σπαρταριστῆς καθημερινότητας. Μά εἶναι καί τῆς Ίνδίας συνεπαρμένος θαυμαστής. Τῆς άπέραντης χώρας τοῦ μύθου καί τοῦ μυστήριου, πού φάνταζε μπροστά στά παιδικά καί στά νεανικά του μάτια σά χώρα μαγική κι όνειρεμένη, σάν τή χώρα τῶν θαυμάτων όπου βρέθηκε ή Άλίκη τοῦ άγγλικοῦ παραμυθιοῦ. Χαραχτήκανε βαθιά στή θύμησή του οί πολιτεῖες της οι πολυάνθρωπες μέ τά γραφικά τους τ'άνατολίτικα παζάρια, οι πολλοί καί διάφοροι λαοί της μέ τίς φανταχτερές τίς φορεσιές. Οί πολλές καί διάφορες θρησκεῖες της, πού τά ρεύματά τους ξεχύνονται καί σμίγουνε στήν πνευματική της άτμόσφαιρα όπως οι προσκυνητές τῶν βωμῶν τους συναπαντιοῦνται στά σταυροδρόμια καί στά τρίστρατα. Ή όργιαστική της βλαστηση καί οι ίδια πυκνές γλυπτές παραστάσεις πού σκεπάζουνε τούς τοίχους τῶν μεγαλόπρεπων ναῶν της άπό πάνω ίσαμε κάτω καί πού είκονίζουνε θεότητες τοῦ βραχμανικοῦ πάνθεου. Τ'άγάλματα τοῦ Βούδδα πού καθηλώνουνε τό θεατή μέ κείνη τήν άπόκοσμη γαλήνη τους καί μέ

τό φεγγοβόλημα ἀποθεωμένης ἐσωτερικῆς ζωῆς.

Τοῦτες οἱ θύμησες ἀπ'τήν 'Ινδία θαυμάσια καθρεφτίζονται στό καλύτερο μυθιστόρημα τοῦ Κίπλινγκ, στόν "Κίμ", πού σωστά ὀνομάστηκε ἰνδικό πανόραμα. Στήν ἱστορία τοῦ ἀλητόπαιδου τῆς Λαχόρης, πού ὁ πατέρας του, ἕνας ἰρλανδός λοχίας, τ'ἄφησε ὀρφανό κι ἀπροστάτευτο. Ο Κίμ, πού ἀντιπροσωπεύει τό συγγραφέα, σεργιανώντας στούς δρόμους τῆς Λαχόρης συναντάει ἕναν πλανόδιο προσκυνητή, ἕνα βουδδιστή ἀσκητή ἀπό τό Θιβέτ. Συνδέεται μ'αὐτόν ψυχικά. Ὅμως ἀργότερα χωρίζεται ἀπ'αὐτόν. Μπαίνει στήν ὑπηρεσία τῆς ἀγγλικῆς κατασκοπείας κ'ἔχει πολλές περιπέτειες. Ὕστερα ἀπ'αὐτή τήν πολυτάραχη ζωή ἀνταμώνει πάλι κεῖνο τό γκουρού καί κοντά του ἡ κουρασμένη του ψυχή βρίσκει τή γαλήνη καί τή λύτρωση στή μυστική θεώρηση τή βουδδική.

Τήν ἰνδική ἐπίδραση ξεκάθαρα τή βλέπουμε καί σέ μιά γοητευτική ἱστορία τῆς συλλογῆς ἀπό διηγήματα πού ἔχει τόν τίτλο "Πολλά ἐπινοήματα" ("Many Inventions"), στήν "Πιό ὄμορφη ἱστορία στόν κόσμο" ("The Finest Story in the World"), πού θέμα της εἶναι η μετενσάρκωση.

Ἀπό τά πιό ἀντιπροσωπευτικά πεζογραφήματα τοῦ Κίπλινγκ εἶναι "Τό βιβλίο τῆς ζούγκλας" ("The Jungle Book") καί τό "Δεύτερο βιβλίο τῆς ζούγκλας" ("The Second Jungle Book"), ὅπου κεῖνες οἱ ὀνομαστές του οἱ ἱστορίες ζώων μαγεύουνε μικρούς καί μεγάλους. Η πιό σαγηνευτική ἱστορία τῆς πρώτης ἀπό τοῦτες τίς δυό τίς συλλογές εἶναι ο "Μόγλης" ("Mowgli"), η ἱστορία τοῦ παιδιοῦ πού μεγάλωσε μέσα στή ζούγκλα μέ συντρόφια του τά θεριά της κ'ἔμαθε τό νόμο της μέ δασκάλους του τόν πάνθηρα καί τήν ἀρκούδα. Ἀπό τά διηγήματα τῆς δεύτερης συλλογῆς ξεχωριστή γοητεία ἔχει μιά ἱστορία παρμένη ἀπ'τή ζωή τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ τῆς Ἰνδίας "Τό θαῦμα τοῦ Πουρούν Μπαγκάτ" ("The Miracle of Purun Bhagat").

Ἀπό τά ποιήματα τοῦ Κίπλινγκ κεῖνα πού ἀποχτήσανε τή μεγαλύτερη δημοτικότητα εἶναι η "Ἀποχώρηση" (Recessional"), ἡ "Μπαλλάντα Ἀνατολῆς καί Δύσης" ("Ballad of East and West") καί τό "Ἄν" ("If"). Τό "Ἄν" πολύ ἀγαπήθηκε στήν Ἀγγλία ἐπειδή ἐκφράζει τά ἰδανικά τῶν Ἄγγλων. Μά κ'ἔξω ἀπ'τήν πατρίδα τοῦ ποιητῆ ἀγαπήθηκε. Γιατί δίνει θαυμάσια τήν εἰκόνα τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητας. Στήν Ἑλλάδα ἔγινε πολύ γνωστό καί μεταφράστηκε πολλές φορές[1].

Ο Κίπλινγκ εἶναι ἕνας ἀπό τούς πιό δόκιμους ποιητές καί πεζογράφους τῆς Ἀγγλίας. Στά ποιήματά του γίνεται ἀριστοτεχνικός

---

1. Εἶναι πολύ γνωστή ἡ μετάφραση τοῦ Νίκου Καρβούνη. Στό περιοδικό μας ἔχει δημοσιευτεῖ η μετάφραση τοῦ Τίμου Βρατσάνου (βλ. τεῦχος 5 σελ. 12).

συνδυασμός από λέξεις κι από ρυθμούς. Είναι γεμάτα μελωδικούς τόνους κι ώρες ώρες θυμίζουν εμβατήριο. Μά ξεχωρίζουμε ολοκάθαρα καί τή σφραγίδα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καί κάποιο ίδιότυπο μυστικιστικό πνεῦμα, μιά μυστικιστική πνοή χαρακτηριστικά άγγλοσαξονική, πού είναι ἔνθεη ορμή γιά τή δράση. Γιά τήδράση πού είναι ανάταση καί λύτρωση. Η πρόζα του θαυμάζεται γιά τήν ποικιλία πού ἔχουν οἱ ὑποθέσεις, γιά τίς παραστατικές καί πλούσιες εἰκόνες πού μεταχειρίζεται, γιά τούς ζωντανούς διαλόγους καί πάνω ἀπ'ὅλα γιά τή συναρπαστική ἀφήγηση. Ὁ Κίπλινγκ εἶναι ἐξαίρετος ἀφηγητής, ἀπό τούς καλύτερους τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας. Ἰδιαίτερη ἐπιτυχία ἔχει στό σύντομο διήγημα.

Εἶναι ἕνας ἀπό τούς τελευταίους λογοτέχνες τοῦ δέκατου ἔνατου αἰώνα κ'ἕνας ἀπό τούς πρώτους τοῦ εἰκοστοῦ. Ἀνήκει ὅμως πιό πολύ στόν εἰκοστό αἰώνα. Τά περσότερά του ἔργα δημοσιευτήκανε ὕστερα ἀπό τό 1900. Τό ταλέντο του δοκιμάστηκε σέ θέματα τοῦ αἰώνα τοῦ δικοῦ μας. Στίς λογοτεχνικές του σελίδες κα θρεφτίζονται οἱ ἀνησυχίες καί τά προβλήματα τοῦ σύγχρονου κόσμου, τοῦ δικοῦ μας τοῦ κόσμου.

Μαρία Οἰκονόμου

ΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ

Στίς βαθιές τίς σπηλιές τους, στούς βράχους,
Ζωγραφίζαν τούς Θεούς τῆς Τροφῆς,
Λάφια κι' Ἄλογα, θεώρατους Βούβαλους,
Γιά νά πάει τό κυνῆγι καλά.
Ζωγραφίζαν ἀκόμα θανάτου καί τρόμου Θεούς,
Τό Μαμμούθ, τήν Ἀρκοῦδα, τόν Τίγρη.
Καί στό φῶς τῶν δαδιῶν οἱ φιγοῦρες αὐτές ἀναδεύονταν
Γιά νά δείξουν πώς εἴταν οἱ Θεοί τους ἐκεῖ!
Μά ἦταν πρίν νά ὑπάρξῃ η Ἰωνία-
(Ἤ τά εφτά τά Ἱερά τῆς Ἰωνίας νησιά),
Πρίν πετάξουν τά βουνά τῆς Ἰωνίας
Τίς κορφές τους στόν κρυστάλλινο ἀγέρα.

Στιβαχτήκανε πίσω τους χρόνια καί χρόνια,
Σάν στιβάδες χιονιοῦ πού δαγκώνουν κι' ἀλέθουν
Καί οἱ κοιλάδες οἱ νιόστρατες γέμισαν
Θεούς κάθε λογῆς,
Θεούς τρανούς, παντοδύναμους-
Θεούς μέ μάτια πού βλέπουν τά πάντα -
Μά ἀπαιτοῦσε ὁ καθένας λατρεία ταπεινή

Καί μονάχα μέ θυσία κερδίζονταν,
Ὡς πού, ὕστερ' ἀπό τόσους χειμῶνες ἡ Ἰωνία ξεπρόβαλε
(Στήν Ἰωνία παράξενοι ἄνθρωποι ἐφανήκανε),
Οἱ Σοφοί τῆς Ἰωνίας μέ τά κρουστάλλινα μάτια,
Πού εἶπαν "Ὅλες αὐτές οἱ ἱστορίες εἶναι φέμμα".

Μιά Πνοή ὀνειρευόμαστε μέσα στά πάντα,
Κα πού ἀνάμεσα σ' ὅλα τά πάντα φυσᾶ.
Μέσ' στά πάντα, μίαν ὕλη ὀνειρευόμαστε ἐμεῖς -
Ἀμετάβλητη, ἀόρατη, αἰώνια.
Μά ἔρμη μένει τῆς Ὕλης καί μονάχη ἡ καρδιά
Πρίν τήν πράξη ἡ Πνοή νά προβάλη -
Τόν πλησίον της διαλέγοντας εἴτε καί χάνοντας -
"Στή γῆ ἀπάνω τά πάντα ἐγινήκανε".
Μά εἶπε ἡ Γῆ πώς σοφώτερη στάθηκε,στήν Ἰωνία ἀντιλέγοντας
(Γνωστικώτερη ἡ Βαβυλώνα κι' ἡ Αἴγυπτος)
Κι' ἀποσκέπασαν ὅλα τῆς Ἰωνίας τά διδάγματα
Κι' ἔτσι ἐπνίγηκε ἡ νιογέννητη Ἀλήθεια.

Μπρός στήν Πύλη τῆς Γνώσης ξεψύχησε
Τό κλειδί της κρατώντας στό χέρι -
Καί οἱ παπάδες οἱ ἀνήσυχοι καί τ' ἀσκέρια τῶν μάγων
Ξαναστράβωσαν πάλι τή Γῆ πού ἐξύπνουσε
Γιατί δείχναν μέ μάγια κι ἀντίλαλους
Κυνηγώντας τά σύγνεφα μόλις σηκώνονταν,
Πώς στούς ἥσκιους μποροῦσαν νά βροῦν καταφύγιο
Γιά τούς πόνους τους οἱ ἄνθρωποι.
Κάποιοι τότες ξανά τήν Ἰωνία θυμήθηκαν
(Λιγοστοί, πού δέν εἶχαν τήν Ἰωνία ξαστοχήσει)
Ἤ τό Λόγο, πού ἐκεῖ στήν Ἰωνία ψιθυρίζονταν
καί τούς ἥσκιους καί τά μάγια παράτησαν.

Μιά Πνοή βρῆκαν σ' ὅλα τά πάντα
Καί πού ἀνάμεσα σ' ὅλα τά πάντα φυσᾶ.
Μέσ' στά πάντα μίαν Ὕλη ἐφανέρωσαν-
Ἀμετάβλητη, ἀόρατη, αἰώνια.
Μά ἔρμη μένει τῆς ὕλης καί μονάχη ἡ καρδιά
Πρίν τήν κράξη ἡ Πνοή νά προβάλη-
Ὅπως λέγαν στήν Ἰωνία χαμηλόφωνα,
Στήν Ἰωνία μέ τήν ἄσβυστη δίψα τῆς γνώσης, στήν Ἰωνία
μέ τήν ἀλύγιστη ἀπόφαση
Ὅταν ὁ Λόγος, στήν Ἰωνία ψιθυρίζονταν-
Στή γῆ ἀπάνω τά πάντα γνωστά.

Ράντυαρντ Κίπλινγκ (Rudyard Kipling , 1865-1936)

Μετάφραση Νίκου Καρβούνη

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Η ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

... Ὁ μυστικισμός δέν εἶναι τό ἴδιο μέ κεῖνο πού ἔχουμε τή συνήθεια νά ὀνομάζουμε "ἀπόκρυφο", ὅποια ἔννοια καί νά δίνουμε σέ τούτη τή λέξη. Δέν ἔχει τίποτα νά κάνει μέ τόν πνευματισμό, μέ τά πνεύματα, μέ τά τραπεζάκια. Καί δέν τοῦ ἀνήκουν ἀναγκαστικά τά φαινόμενα πού γενικά λέγονται "παραψυχολογικά", ἡ τηλεπάθεια, ἡ τηλεκινησία, ἡ διόραση, τά προαγγελτικά φαινόμενα. Αὐτά δέν εἶναι φαινόμενα μυστικιστικά. Εἶναι ἴσως ἀλήθεια πώς φορές φορές βεβαιώνουν οἱ μυστικοί πώς ἔχουνε τέτοιες είδικές ἱκανότητες. Μά κι ὅταν τό βεβαιώνουνε ξέρουνε πολύ καλά πώς αὐτές οἱ ἱκανότητες δέν ἀποτελοῦνε μέρος τῆς μυστικιστικῆς τους ἐμπειρίας, πώς εἶναι ξέχωρες ἀπ'αὐτή. Τοῦτες τίς δυνάμεις ἄν ὑπάρχουν- καί γνώμη γι'αὐτό δέν ἐκφράζω- μποροῦν νά τίς ἔχουν ἄνθρωποι πού δέν εἶναι μυστικοί. Κι ἀντίθετα ἀκόμα κ'οἱ μεγαλύτεροι μυστικοί μπορεῖ νά μήν τίς ἔχουνε, νά μήν ἔχουν ἰδέα γιά τέτοια πράματα.

... Πρέπει νά καταλάβουμε πώς τά ὁράματα καί οἱ "φωνές" δέν εἶναι φαινόμενα μυστικιστικά. Τίς φωνές πού πιστεύεται πώς ἀκούσανε μερικά ἱστορικά πρόσωπα, ὅπως ὁ Σωκράτης, ὁ Μωάμεθ καί ἡ Ζάν ντ'Ἄρκ, δέν πρέπει νά τίς κατατάξουμε στά μυστικιστικά βιώματα. Ὁ Σωκράτης, ὁ Μωάμεθ καί ἡ Ζάν ντ'Ἄρκ ἀπ'ὅ,τι ξέρω μπορεῖ νά ἤτανε μυστικοί. Μά δέ θά τούς κατατάξουμε στούς μυστικούς γι'αὐτές τίς φωνές... Εἶναι πολύ γνωστό πώς μερικοί μυστικοί εἴδανε ὁράματα. Μά καί οἱ ἴδιοι δέν τά θεωροῦνε μυστικιστικά βιώματα. Τό δείχνει ἡ περίπτωση τῆς Ἁγίας Θηρεσίας τῆς Ἄβιλας. Εἶδε πολλά ὁράματα, μά τόξερε πώς δέν ἤτανε τά βιώματα πού ποθοῦσε.

... Μ'ὅλο πού ἀπό ὁρισμένες πλευρές τά μυστικιστικά βιώματα ἔχουνε διαφορετικά γνωρίσματα σέ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, σέ διάφορες ἐποχές καί σέ διάφορους πολιτισμούς, ὑπάρχουν ὁρισμένα βασικά γνωρίσματα πού εἶναι κοινά. Οἱ συμφωνίες εἶναι πιό βασικές καί πιό οὐσιαστικές καί οἱ διαφορές πιό ἐπιφανειακές καί σχετικά λιγότερο σημαντικές.

... Τό πιό σημαντικό, τό κεντρικό χαραχτηριστικό γνώρισμα, ὅπου συμφωνοῦν ὅλα τά μυστικιστικά βιώματα τά φ τ α σ μ έ ν α σ τ ή ν π λ έ ρ ι α τ ο υ ς ἀ ν ά π τ υ ξ η, τό γνώρισμα πού σέ τελευταία ἀνάλυση εἶναι ὁριστικό, καθοριστικό, καί τά διαχωρίζει ἀπό ἄλλα βιώματα, εἶναι πώς ὑπάρχει σ'αὐτά τό αἴσθημα μιᾶς τ ε λ ε ι ω τ ι κ ῆ ς ἐ ξ ω α ι σ θ η τ η ρ ι α κ ῆ ς ἑ ν ό τ η τ α ς ὅ λ ω ν τ ῶ ν π ρ α γ μ ά τ ω ν, μιά ἕνωση, ἕνα Ἕνα, ὅπου μήτε τά αἰσθητήρια μποροῦνε νά μποῦνε μήτε ἡ λογική. Πού μ'ἄλλα λόγια ξεπερνάει πέρα γιά πέρα τήν αἰσθητηριακή μας συνείδηση.

Δέν πρέπει νά παραλείψουμε νά ποῦμε πώς μόνο στήν πλέρια τους ἀνάπτυξη τά μυστικιστικά βιώματα νιώθουν ἀναγκαστικά τό Ἕνα .

Περιγράφονται πολλά βιώματα πού τούς λείπει αὐτό τό κεντρικό γνώρισμα κι ὅμως ἔχουν ἄλλα μυστικιστικά γνωρίσματα. Αὐτές εἶναι περιπτώσεις πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τά σύνορα τῆς μυστικιστικῆς ἐμπειρίας.

... Η μυστικιστική συνείδηση φαίνεται πώς εἶναι δυό εἰδῶν. Τό ἕνα εἶδος εἶναι ἐξωστροφικό, κοιτάει πρός τά ἔξω μέ τά μάτια. Βλέπει τόν υλικό κόσμο μεταμορφωμένο ἔτσι πού μέσα ἀπ' αὐτόν νά λάμπει τό Ἕνα, η υπέρτατη Πνευματική Παρουσία τοῦ Σύμπαντος. Τό ἄλλο εἶδος κοιτάει κατά μέσα, εἶναι ἐνδοστροφικό, βλέπει τό Ἕνα κρυμμένο στό βάθος, ἤ στήν κορυφή (ἄν προτιμᾶμε τούτη τή μεταφορά), τοῦ ἀτομικοῦ εαυτοῦ. Ἀπ' αὐτά τά δύο εἴδη τό δεύτερο ἔχει πολύ μεγαλύτερη ἀπό τό πρῶτο ἱστορική καί πνευματική ἀξία.

Στό βίωμα τό ἐνδοστροφικό, τό ἐνδοσκοπικό, φτάνει ὁ ἄνθρωπος καταργώντας συστηματικά τά στοιχεῖα τῆς αἴσθησης, τίς αἰσθησιακές παραστάσεις καί τή σκέψη τήν ἐννοιακή, ὅπως καί τίς θυμικές καί τίς βουλητικές καταστάσεις πού τίς συνοδεύουνε. Βγάνοντας πραγματικά ἀπό μέσα του ὅλη τήν πολλαπλότητα τοῦ ἐμπειρικοῦ περιεχόμενου τῆς ψυχῆς του, τοῦ ἐγώ του. Κεῖνο ποῦ γίνεται τότε δέν εἶναι χάσιμο τῆς συνείδησης ἤ ὕπνος, ὅπως ἴσως θά περίμενε κανένας. Εἶναι ἕνα νέο εἶδος συνείδησης, εἶναι συνείδηση ὄχι αἰσθησιακή καί ἐννοιακή. Εἶναι ἀδιαφοροποίητη ενότητα. Ὅλο τό περιεχόμενο τῆς αἰσθησιακῆς καί νοητικῆς συνείδησης ἔχει φύγει. Καί κεῖνο πού ἀπόμεινε εἶναι καθαρή συνείδηση. Δέν εἶναι συνείδηση κάποιου πράγματος, δέν ἔχει ἀντικείμενο (οὔτε καί τόν εαυτό της). Γιατί ὅλα τ' ἀντικείμενα ἔχουνε χαθεῖ μέ τήν κατάργηση. Εἶναι τέλειο κενό, εἶναι τό τίποτα. Κι ὅμως εἶναι πληρότητα ἀστραφτερῆς μακαριότητας. Τήν ἀρνητική πλευρά, τήν κενότητα, συνηθίζουνε νά τή λένε μεταφορικά σκοτάδι, ἐπειδή στό σκοτάδι χάνονται ὅλοι οἱ χωρισμοί. Τή θετική πλευρά συνηθίζουνε νά τή λένε μεταφορικά φῶς. Αὐτό εἶναι παραδοξολογία πέρα γιά πέρα. Δέν εἶναι παράξενο νά υπάρχει κενότητα καί πληρότητα, σκοτάδι καί φῶς. Παράξενο εἶναι πώς ἡ κενότητα εἶναι ἡ πληρότητα καί η πληρότητα εἶναι η κενότητα, πώς τό σκοτάδι εἶναι τό φῶς καί τό φῶς εἶναι τό σκοτάδι.

Κάθε μυστικισμός εἶναι κάτι τό παράδοξο κι ἀντιφατικό. Στό βουδδισμό ἡ παραδοξότητα εἶναι ἀπροκάλυπτη κι ο βουδδιστής ο μυστικός τή χαίρεται. Στό χριστιανισμό οἱ ἀντινομίες ἑρμηνεύονται, γιατί ἡ λογική εἶναι χαραχτηριστικό γνώρισμα τῆς Δύσης. Ὄχι πώς εἶναι λιγότερες ἤ μικρότερες στό χριστιανισμό παρά στό βουδδισμό. Ὁλόιδιες παρουσιάζονται στό μυστικισμό τοῦ κάθε πολιτισμοῦ. Εἶναι λιγότερο φανερές στό χριστιανισμό, γιατί ἡ Δύση τούς λογικιστές τούς φοβᾶται καί γυρεύει νά κρύψει τίς ἀντιφάσεις. Μά εἶναι απλό νά σκεφτοῦμε πώς λογική μποροῦμε νά ἔχουμε ὅταν ἔχουμε διακρίσεις καί πολλαπλότητα. Καί πώς στό βίω-

μα πού εἶναι ἀδιαίρετη ἑνότητα, ὅπου χάνονται ὅλες οἱ διακρί - σεις, δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει λογική. Ἀντινομία φανερή εἶναι καί τό νά ὑπάρχει βίωμα πού εἶναι ἀπόλυτη ἑνότητα δίχως ἐσωτερική πολλαπλότητα.

... Εἶναι λοιπόν ἀδιαφοροποίητη ἑνότητα ἡ μυστικιστική συνείδηση. Αὐτή εἶναι η καρδιά τῆς μυστικιστικῆς ἐμπειρίας. Σ' ὅλους τούς πολιτισμούς, ἄν ἐξαιρέσουμε ἴσως τό βουδδικό, αὐτή η ἀδιαφοροποίητη ενότητα ερμηνεύεται σάν ενότητα τοῦ ἐγώ. Κ'ἐτοῦτο πάει νά πεῖ πώς τό ἀτομικό ἐγώ ἤ ταυτίζεται ἤ τοὐλάχιστο ἔχει φτάσει σέ κάποια ενωση μέ τό Παγκόσμιο Πνεῦμα. Ο βουδδισμός ἀρνιέται τήν ὕπαρξη τοῦ ἀτομικοῦ ἑαυτοῦ (τοῦ ἐγώ) γιά τούς ἴδιους λόγους πού τήν ἀρνιέται καί ο Χιούμ. Καί ἑρμηνεύοντας τήν ἀδιαφοροποίητη ενότητα λέει πώς εἶναι η Νιρβάνα.

Ὑπάρχει ἕνας μεγάλος διαχωρισμός ἀνάμεσα στήν Ἀνατολή καί στή Δύση σχετικά μέ τή φύση τῆς μυστικῆς "Ἕνωσης". Σύμφωνα μέ τίς Οὐπανισάντ τό ἀτομικό ἐγώ στή μυστικιστική κατάσταση νιώθει νά ταυτίζεται μέ τό Βράχμαν, τό Παγκόσμιο Ἑαυτό. Οι δυτικές θρησκεῖες, ο χριστιανισμός, ο ἰουδαϊσμός καί ο ἰσλαμισμός, θεωροῦν αιρετικό ἤ καί βλάσφημο νά ἔχει τήν ἀξίωση τό πλάσμα πώς ταυτίζεται μέ τόν Πλάστη. Γι αὐτό καί τήν ἑρμηνεύουν τήν ἕνωση δυϊστικά. Ὑπάρχει ἕνωση μά ὄχι ταυτότητα τῆς ψυχῆς μέ τό Θεό. Η γνώμη τοῦ συγγραφέα τούτης τῆς μελέτης εἶναι πώς η ἰνδική ἀντίληψη βρίσκεται πιό κοντά στήν ἀλήθεια. Η πλέρια ἡ ἀνάπτυξη τῆς μυστικιστικῆς συνείδησης σημαίνει ἐξαφάνιση κάθε διάκρισης, ἀκόμα καί τῆς διάκρισης ἀνάμεσα στό ὑποκείμενο καί στό ἀντικείμενο, ἀνάμεσα στόν ἀτομικό ἑαυτό καί στό Παγκόσμιο Ἑαυτό. Κι ὅμως ὑπάρχει ἕνα φανερό λάθος στή σκέτη βεβαίωση: "Εἶμαι ο Θεός". Τό λάθος εἶναι πώς ἀποτελεῖ τό μισό τῆς ἀντινομίας. Τό ἄλλο μισό λεει: "Δέν εἶμαι ο Θεός". Η ἀλήθεια εἶναι πώς δέν ὑπάρχει οὔτε μόνο ταυτότητα οὔτε μόνο διαφορά, πώς ὑπάρχει ταυτότητα στή διαφορά. Τούτη η φράση ἴσως νά φανεῖ πώς μυρίζει Χέγκελ. Μά δέν κηρύχνω τή θεωρία τοῦ Χέγκελ. Ὑποστηρίζω πώς ἔχει ἄδικο ο Χέγκελ νά βεβαιώνει πώς η ενότητα στή διαφορά εἶναι νέο εἶδος λογικῆς. Ἀντίθετα εἶναι ἀλογική. Η ἀντινομια δέ μπορεῖ νά λυθεῖ οὔτε μ'αὐτό πού λέμε "σύνθεση" οὔτε μέ τίποτα ἄλλο.

Η ἀδιαφοροποίητη ἑνότητα αὐτή καθεαυτή δέν εἶναι φαινόμενο χριστιανικό ἤ ἰουδαϊκό ἤ ἰνδουϊκό ἤ βουδδικό. Εἶναι παγκόσμιο φαινόμενο. Δέν ἀνήκει ἀποκλειστικά σέ καμιά θρησκεία παραπάνω ἀπό καμιά ἄλλη. Μά η κάθε θρησκεία μπορεῖ νά τό θεωρεῖ δικό της καί νά τό ερμηνεύει μέ τά δικά της τά δόγματα. Ἔτσι ο Ἔκχαρτ τό ἑρμηνεύει μέ τή διδασκαλία τῆς Ἁγίας Τριάδας, ο Πλωτίνος λέει πώς εἶναι τό Ἕνα, ο βουδδισμός πώς εἶναι η Νιρβάνα. Ἐξόν ἀπ' αὐτό ο μυστικισμος μπορεῖ ν'ἀνθίσει κ'ἔξω ἀπό τά ὅρια τῆς κάθε συμβατικά ἀναγνωρισμένης θρησκευτικῆς πίστης. Ο Πλωτίνος δέν ἦταν ὀπαδός καμιᾶς θρησκείας. Τή μυστικιστική του ἐμπειρία

τή συνυφαίνει μέ τήν πλατωνική μεταφυσική. Πολλοί σύγχρονοί μας πού εἶναι ἀγνωστικιστές, πού δέν ἀνήκουνε σέ καμιά ἰδιαίτερη θρησκεία, φτάσανε στή μυστικιστική συνείδηση καί μείνανε ἔξω ἀπ'όλα τά δόγματα. Ὄχι ἐπειδή ἤτανε λιγότερο θρησκευτικοί ἀπό τούς χριστιανούς ἤ τούς μωαμεθανούς ἤ τούς ἄλλους. Ἴσα ἴσα ἐπειδή ἤτανε πιό θρησκευτικοί. Ἤ τουλάχιστο ἐπειδή τό πνεῦμα τῆς θρησκείας δέν εἶναι ἀναγκαστικά ἑνωμένο μέ τό σύστημα κάποιας ἀναγνωρισμένης πίστης. Γιατί σέ τελευταία ἀνάλυση ὁ μυστικισμός δέν εἶναι θεωρία γιά τή Θεότητα καί δέν προϋποθέτει καμιά θεωρία. Εἶναι ἄμεση ἐμπειρία τοῦ Θεϊκοῦ· καί μπορεῖ νά ὑπάρχει καί χωρίς καμιά θεωρία.

Οὐῶλτερ Στέης (Walter Stace), σύγχρονός μας ἀμερικανός φιλόσοφος. Ἀποσπάσματα ἀπό τόν πρόλογο καί τόν ἐπίλογο τοῦ βιβλίου ."Οἱ διδασκαλίες τῶν μυστικῶν". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου.

II. ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΛΙΩΝ ΜΥΣΤΙΚΩΝ

1. Ὅλα τά πλάσματα ὑπῆρξαν αἰώνια μέσα στή θεϊκιά τήν οὐσία, μέσα στό πρότυπό τους... Ὁ Θεός δημιουργεῖ μέσα στό χρόνο κεῖνο πού ὑπῆρχε καί ὑπάρχει στήν αἰωνιότητα. Αἰώνια τά πλάσματα ἤτανε Θεός μέσα στό Θεό. Κι ὅσο εἶναι μέσα στό Θεό, εἶναι ἡ ἴδια ζωή, ἡ ἴδια οὐσία, τό ἴδιο Ἕνα. Τίποτα λιγότερο.

Χάϊνριχ Σοῦζο (Heinrich Suso , 1295-1366), γερμανός μυστικός, μαθητής τοῦ Ἔκχαρτ. Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

2. Ὅλα τά πράματα τά διαβαράρικα αἰώνια ὑπάρχουνε μέσα στό Θεό.

Τόμας Τράχερν (Thomas Traherne , 1636-1674), ἄγγλος θεολόγος, φιλόσοφος καί ποιητής. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

3. Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ βρίσκεται οὐσιαστικά καί προσωπικά σ' ὅλο τ'ἀνθρώπινο γένος. Ὁ καθένας τήν ἔχει ἀκέρια, ἀτόφια, ἀδιαίρετη. Κι ὅλοι μαζί δέν τήν ἔχουμε πιότερο ἀπ'ὅσο τήν ἔχει μονάχος του ἕνας. Ἔτσι εἴμαστε ὅλοι ἕνα, πλέρια ἑνωμένοι στήν εἰκόνα μας τήν αἰώνια, πού εἶν' ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, κι ὅλης μας τῆς ζωῆς ἡ πηγή μέσα μας. Ἡ δημιουργημένη οὐσία μας κ' ἡ ζωή μας εἶναι δίχως ἐνδιάμεσο δεμένες μ'αὐτή, πού εἶν' ἡ αἰώνια αἰτία τους.

Γιάν Ρόϋσμπρουκ (Jan Ruysbroek , 1293-1381), φλαμανδός μυστικός. Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου.

4. Κουβαλᾶμε μέσα μας ὅλα τά θαυμάσια πού ψάχνουμε νά βροῦμε ἔξω ἀπό μᾶς.

Τόμας Μπράουν (Thomas Browne 1605-1682), ἄγγλος γιατρός καί συγγραφέας. Ἀπό τό " Religio medici"

Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη

5. Ὁ παράδεισος καί ἡ κόλαση δέν εἶναι τόποι, εἶναι τρόποι ὕπαρξης τῶν ψυχῶν.
Ἁγία Θηρεσία τῆς Ἄβιλας (1515-1582)
Μετάφραση Χρυσῆς Καψαλοπούλου

6. Ἡ πίστη εἶναι ὁ γάμος τοῦ Θεοῦ μέ τήν ψυχή
Ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Σταυροῦ (San Juan de la Cruz 1542-1591)
ἱσπανός μυστικός. Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη

7. Σάν δέν μπορεῖς νά νοιώσεις τό Θεό, κοίταξε, ἄν ὄχι ἄλλο, νά γνωρίσεις τά σημάδια Του.
Χουσέϊν ἀλ χαλλάϊ ἰσλαμιστής πού καταδικάστηκε γιά βλασφημία καί θανατώθηκε τό 922. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

8. Σάν ξεχαστεῖς στούς ἄλλους μέσα
ξεχνιέσαι μέσα στό Θεό.
Χαφίζ, πέρσης ποιητής σουφί τοῦ ΙΔ΄αἰώνα
ετάφραση Αγλ. Ζήννου

III. ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Α΄ Η ΔΡΑΣΗ ΜΕΣΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΘ

Τό κάθε μας ἔργο μέ τό λίγο ἤ πολύ μακρινό κι ἄμεσο ἀντίχτυπο πού ἔχει στόν πνευματικό κόσμο συντελεῖ στή μυστική τήν ολοκλήρωση τοῦ Χριστοῦ.- Νά η ἀπάντηση, όσο γίνεται πιό πλέρια στό ρώτημά μας: Πῶς μποροῦμε ν'ἀκολουθήσουμε τό κάλεσμα τοῦ Ἀπόστολου Παύλου καί νά δοῦμε τό Θεό μέσα στό ἐνεργό μέρος τῆς ζωῆς μας; Ἀλήθεια, χάρη στή Σάρκωση, πού η πορεία της δέ σταματάει ποτέ, τό Θεικό μπαίνει μές στίς ἐνέργειές μας τόσο τέλεια ὥστε γιά νά τό ἀγκαλιάσουμε δέ μποροῦμε νά βροῦμε περίγυρο πιό κατάλληλο ἀπ' τή δικιά μας τή δράση.

Στή δράση μου πρῶτα πρῶτα συνδέομαι στενά μέ τή δημιουργική δύναμη τοῦ Θεοῦ, συνταιριάζομαι ολότελα μ'αὐτή. Δέ γίνομαι μονάχα ὄργανό της, γίνομαι ζωντανή της ἐπέχταση. Κ'ἐπειδή στά ὄντα δέν υπάρχει τίποτα πιό βαθιά, πιό ουσιαστικά δικό τους ἀπό τή θέλησή τους, γίνεται κάποια ενωσή μου, κάποια ἕνωση τῆς καρδιᾶς μου μέ τήν ἴδια τήν καρδιά τοῦ Θεοῦ. Τούτη ἡ ἐπαφή εἶναι ἀσταμάτητη, ἀφοῦ ολοένα ἐνεργῶ.

... Καλλιτέχνες, ἐργάτες, ἐπιστήμονες, ὅποιο κι ἄν εἶναι τό ἀνθρώπινο τό λειτούργημά μας, μποροῦμε, ἄν εἴμαστε χριστιανοί, νά ορμήσουμε στό ἀντικείμενο τοῦ μόχτου μας σά σέ μιά διέξοδο πού ἀνοίγεται μπροστά μας γιά νά τραβήξουμε γιά τήν υπέρτατη τελείωση τῆς ὕπαρξής μας.

Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέν (Pierre Teilhard de Chardin, 1881-1955)
γάλλος ἐπιστήμονας, στοχαστής καί μυστικός.
Ἀποσπάσματα ἀπό τό "Θεικό περίγυρο". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Β΄ ΣΚΕΨΕΙΣ

1. Στά χρόνια μας ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στήν ἁγιότητα περνάει ἀνάμεσα ἀπό τόν δρόμο τῆς δράσης.

Ντάγκ Χάμμερσελντ (Dag Hamerskjöld) σύγχρονός σουηδός συγγραφέας (ὁ ἀδικοσκοτωμένος Γενικός Γραμματέας τοῦ ΟΗΕ). Ἀπό τά " Ορόσημα (Vägmärken"). Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη.

2. Ὅποιος ἄνθρωπος κατέχει κεῖνο τό φῶς πού εἶναι ὁ κρυμμένος Θεός βρίσκεται σέ τραγική θέση. Δέ μπορεῖ πιά νά ζεῖ τή χρυσή μεσότητα, πρέπει νά ζεῖ χωρίς ἀνάσα μές στήν ἔνταση τή δημιουργημένη ἀπό ἀπαιτήσεις πού ἀποκλείουν η μιά τήν ἄλλη.

Ζυλιέν Γκράκ (Julien Graeques), σύγχρονός μας γάλλος λογοτέχνης. Ἀπό τό μυθιστόρημα "Τό ἀκρογιάλι μέ τίς σύρτεις" (" Le rivage des syrtes ") Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη

V΄ ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Α΄ ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΣΤΡΑΤΙ

Τό κάτω αὐτί τῆς σάρκας σφράγισε,
γιατί κι αὐτό σάν τό μπαμπάκι
ολοῦθε τή συνείδηση
σκεπάζει, τήν τυλίγει καί τήν πνίγει,
κάνει κουφό
νά'ναι τ'αὐτί τό μέσα μας.
Μεῖνε χωρίς αὐτί,
ἀναίστητος στά πάντα,
μ'ἄδειο ἀπό σκέψη τό μυαλό
κι ἄκουσε τοῦ Θεοῦ τό κάλεσμα:
" Γύρισε πίσω".
Ἡ κάθε σκέψη κι ἡ κουβέντα μας
τό ἔξω ταξίδι κάνει.
Κάνουμε τό ταξίδι μέσα μας,
σάν περπατήσουμε πιό πάνω ἀπό τούς οὐρανούς.
Πάνω στή σκόνη ταξιδεύει τό κορμί.
Τό πνέμα περπατάει
πάνω στή θάλασσα
σάν τό Χριστό.

Τζαλαλουντίν Ρούμι (1207-1373), πέρσης ποιητής σουφί
Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Β΄ ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΡΟΔΟ

Ὦ Ρόδο ἀπόμακρο κι ἀπρόσιτο,
τό πιό κρυφό κι ἀμίαντο κι ἀμόλυντο,
τήν ὥρα τούτη τῶν ὡρῶν μου
στήν ἀγκαλιά σου πάρε με.
Μέσ᾿ ἀπό τά βαριά ματόφυλλα,
πού σφαλιστά κρατιοῦνται ἀπό τόν ὕπνο,
βαθιά σ᾿ ἀντίκρυσαν
μές στήν καρδιά τους οἱ ἄνθρωποι
πού ὀνομάσαν ὀμορφιά.
Μές στά πυκνά ροδόφυλλά σου
τά πάντα βρίσκονται·
Ὅλοι οἱ πανάρχαιοι ἀσπρογένηδες σοφοί
κι οἱ Μάγοι καί οἱ κορῶνες τους,
μ᾿ ὅλα τους τά ρουμπίνια καί τό μάλαμα.
Κι ὁ βασιλιάς πού ἀπόθανε τρελλός
σάν εἶδε μέ τά μάτια του
τίς τρυπημένες ἀπαλάμες, τό σταυρό τόν ξύλινο
ν᾿ ἀστράφτουν μές στήν καταχνιά τοῦ σύδεντρου
καί νά ντροπιάζουν τούς δρυΐδες
μύριες φορές σέ λάμψη τά δαυλιά τους ξεπερνόντας
Καί κεῖνος πού τή Φάντ συνάντησε νά περπατάει
πά σέ δροσοσταλίδες φωτερές, φλογάτες
σέ κάποια ἀχτή μουντή κι ἀπάνεμη
κι ἕνα βασίλειο ολάκερο τῆς χάρισε
γιά ἕνα φιλί μοναδικό της.
Κι αὐτός πού τούς θεούς πολέμησε
κι ἀπό τά βάθρα τους τούς γκρέμισε
κι ὕστερα μέρες εκατό μεθοκοποῦσε
θρηνόντας τούς νεκρούς του.
Κι ἐκεῖνος ὁ περήφανος κι ὁ ὀνειροπόλος βασιλιάς
πού τήν κορώνα καί τίς λύπες πέταξε μακριά
καί μέ τοῦ παλατιοῦ τό βάρδο καί τό φασουλή παρέα
στό δάσος πῆγε κι ἔζησε
μαζί μ᾿ ἀλῆτες μεθυσμένους,
Κι αὐτός πού σπίτι κι ὅλα τά καλά του ξέκανε
καί χρόνια ἀμέτρητα πλανήθηκε
πάνω σέ χῶρες καί νησιά
ὡς που νά βρεῖ μέ δάκρυα χαρᾶς
κάποια γυναίκα τέτοιας ὀμορφιᾶς λαμπρῆς
πού φεγγε κι ἀστραποβολοῦσε τόσο
πού νά μποροῦν οἱ ἀγρότες
τό μεσονύχτι ν᾿ ἀλωνίζουν τό σιτάρι τους
μέσα σέ μιά κλεμμένη σίτα.
Κι ἐγώ προσμένω τώρα τή στιγμή

τοῦ ἀγέρα τοῦ τρανοῦ σου
ἤ τῆς ἀγάπης ἤ τῆς καταφρόνιας.
Πότε τ'ἀστέρια σου στόν οὐρανό
θά σκορπιστοῦν καί θά ἀποθάνουν
σέ σπίθες πού πετιοῦνται
ἀπό τό γύφτικο τό ἀμόνι;
Τῆς δυνατῆς πνοῆς σου
σίγουρα η ὥρα ζύγωσε.
'Ω Ρόδο ἀπρόσιτο,
τό πιό κρυφό κι ἀμίαντο.

Οὐΐλλιαμ Μπάτλερ Γέητς (William Butler Yeats, 1865-1939)
Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Γ΄ ΒΥΘΕ ΜΥΣΤΙΚΕ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΟΥ

Βυθέ μυστικέ τῆς καρδιᾶς μου,
τόξο πού ενώνεις τά σύμπαντα,
κρυφή τῶν δακρυῶν μου παρηγοριά.
Μεθύσι στή σιγή τοῦ μεσανυχτιοῦ,
λαχτάρα νά Σ'ἀγγίζω στ'ἀπόμακρα,
νά Σέ ζώνω σάν ἴσκιος τῆς νύχτας καί τῶν δεντρῶν.
Μουσική κι ἄπειρη θάλασσα τῆς σιγῆς.
Πῶς Σέ βρίσκω στά βάθη τοῦ εἶναι μου ἀκίνητο,
πῶς μοῦ γνέφεις μέ τ'ἄπειρο πρόσωπο
στῆς καρδιᾶς Σου τά πέπλα ν'ἀναπαυτῶ.

Ὄλγα Βότση. Ἀπό τή Συλλογή " Ὕπαρξη καί σιωπή"

Δ΄ ΡΑΪΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ

Δέν εἶναι ἄσχετο πρός τά ἐνδιαφέροντα τῶν θεοσόφων τό νά γνωρίσουμε τόν ποιητή Rainer Maria Rilke.

Ὄχι γιατί στάθηκε ἕνας ἀπό τούς πιό μεγάλους ποιητές τῆς ἐποχῆς μας, μιά ἀπό τίς πιό βαθειές καί γνήσιες ποιητικές φωνές ολων τῶν ἐποχῶν, μά γιατί ο Rilke εἶναι κατ'ἐξοχήν ο ποιητής τοῦ ἀόρατου καί τοῦ ἀνείπωτου, τοῦ πέρα ἀπ'τήν ὕλη κόσμου. Εἶναι ο ποιητής τοῦ Θεοῦ. Ὅλο του το ἔργο, παράλληλα μέ τό ἔργο του ολη του η ζωή, δέν εἶναι παρά μιά βαθειά ἐσωτερική θεώρηση τοῦ κόσμου, μιά ἀκούραστη πορεία γιά τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, μιά μεγάλη νοσταλγία, μιά ἀναμονή καί μιά προσδοκία γιά τήν πραγματοποίησή του ἀπό τόν ἄνθρωπο ἐπάνω στή Γῆ.

Συναισθάνεται βαθειά πώς ολη ἡ πραγματικότητα τῶν αἰσθήσεων δέν εἶναι παρά ἔκφραση πνεύματος κι ὅτι ολα εἶναι ἐμψυχωμένα μέ θεία δύναμη, πού οι σκοποί καί ἡ δράση της παραμένουν ἄγνωστα στίς περιορισμένες ἀτομικές μας μορφές. Αὐτός ο περιο-

ρισμός του στήν άτομική του μορφή είναι ή μεγάλη του άγωνία,κι η νοσταλγία γιά τή λύτρωσή του, γιά τή διάχυσή του στό Άπειρο πλημμυρίζει τά ποιήματά του.

Προικισμένος ο Ρίλκε μέ τό προνόμιο νά βλέπη πέρα άπ' τίς μορφές τής ύλης, έχει πολλά προσωπικά του βιώματα, πού τόν έ-χουν διδάξει πώς τό Έδώ καί τό Έκεί (τό Υπερπέραν) δέν εί-ναι όπως νομίζουμε δυό χωριστοί άναμεταξύ τους κόσμοι,άλλά ένα ένιαίο βασίλειο μέ δύο μορφές έναλλασσόμενες. Γράφει κάπου:Αύ-τή η ζωή πού άποκαλούμε φανταστική, τό υπερφυσικό, ο θάνατος , όλ' αύτά, είναι τόσο συνεχώς παρόντα στόν γνωστό μας κόσμο, τό-σο οίκεία μαζύ μας, μιά καθημερινή όμως άπαγόρευση τάχει διώ-ξει άπ' τή ζωή μας σέ τέτοιο βαθμό, ώστε οί αίσθήσεις μας πού θά μπορούσαν νά τά συλλάβουν έχουν πιά άτροφήσει. Ο ίδιος ζεί ο-λοένα μέσα σ' αύτόν τό διπλό διάφανο καί ρευστό κόσμο, περνών-τας συνεχώς άπό τό ένα βασίλειο στό άλλο, σάν ένας νέος Όρφέ-ας. Κάποτε άκουμπώντας ώρα πολλή πάνω στόν κορμό μιάς γέρικης έλιάς, ένοιωσε ξαφνικά τήν έντύπωση πώς είχε ενωθή μέ τή φύση κι' είχε μετατεθή σέ μιάν άλλη κατάσταση, όπου όλα είχαν άλλα-ξει νόημα κατά θαυμαστόν τρόπο.

"Ποιός ξέρει. Ίσως ίδωμένες άπ' τούς άγγέλους
οι κορυφές τών δέντρων νά μήν είναι παρά
ρίζες πού πίνουν άπ' τούς ούρανούς".

Ένα είδος άντίστροφης άγωγής έχει περιορίσει κατά τόν Ρίγκε τόν άνθρωπο άπ' τίς άναλογίες τού όλου, στίς άναλογίες τού περι-ορισμένου γνωστού μας κόσμου.

Κάποιο σιωπηλό παιδί χάνεται κάποτε πρός
τά έκεί, μά τό σκουντούν γιά νά τό άποτραβήξουν
ή κάποιος μελλοθάνατος κοντεύει έπίσης νά
φθάση έκεί..."

Άντίθετα πρός τόν άνθρωπο, τό ζώο δέν έχει υποστή τήν ίδια αύτή άναπηρία. Πηγαίνει πρός τό Θεό, κι' όταν βαδίζη είναι σάν νά πορεύεται πρός τήν Αίωνιότητα", όπως κυλάει μιά πηγή.

Πολυάριθμα είναι τά ζώα στό έργο τού Ρίλκε πού μάς διδάσκουν γι' αύτό τό άγνωστο σέ μάς υπερπέραν. Οί αίσθήσεις τού ζώου είναι πιό άγνές, πιό ίκανές άπ' τίς δικές μας γιά νά συλλάβουν τίς δο-νήσεις του. Έτσι ένας σκύλος μπορεί νά μάς προειδοποιή γιά τήν παρουσία τού κινδύνου, τήν παρουσία τού θανάτου. Στό βιβλίο του "Τά τετράδια τού Μάλτε Μπρίγκε", πού είναι κατά μέγα μέρος ή ί-δια η αύτοβιογραφία του, είναι άφθονες οί άόρατες, υπεραισθητές παρουσίες νεκρών προσώπων, πού τριγυρνούν στά μέρη όπου είχαν ζήσει. Η Ίνγκεμποργκ, ή χαρωπή, άφοσιωμένη υπηρέτρια τού σπι-τιού, έχει πεθάνει. Καί κανείς φυσικά δέν μπορεί νά τή δεί. Ό-μως ο σκύλος τού σπιτιού, αύτός είναι ίκανός νά τή βλέπη άκόμη. Τίς συνηθισμένες ώρες τρέχει πάλι πρός αύτήν νά τήν προϋπαντή-σει, κηδάει γύρω της, όρθώνεται νά τήν γλύφη, άλυχτάει άπ' τή χα-ρά του. Όλοι τόν κυττάζουν παγωμένοι άπό τόν τρόμο γι' αύτήν τήν

ἀόρατη παρουσία πού μόνον αὐτός μπορεῖ νά βλέπη καί νά ἐπικοινωνῆ μαζύ της.

Ἐνταῦθα καί ὑπερπέραν, παρελθόν καί παρόν, ζῶντες καί νεκροί δέν εἶναι παρά μιά ἀδιάσπαστη καί σύγχρονη ὁλότητα. Ὁ θάνατος εἶναι η πλευρά τῆς ζωῆς πού δέν εἶναι γυρισμένη πρός τό μέρος μας, πού δέν μποροῦν νά φωτίσουν οἱ αἰσθήσεις μας. Τό νά μπορέση κανείς νά φωτίση αὐτή τήν πλευρά εἶναι η πραγματοποίηση τῆς πιό μεγάλης, τῆς πιό ὑψηλῆς κι' ὁλοκληρωμένης συνείδησης τῆς ὕπαρξής μας, πού βρίσκεται σύγχρονα καί στούς δύο αὐτούς κόσμους καί θρέφεται κι' ἀπό τούς δύο. Η ζωή ἀπ'τό θάνατο κι' ὁ θάνατος ἀπ'τή ζωή. Μέσα στό σκοτεινό βάθος κάθε ζωῆς ὑπάρχει ὁ θάνατος σάν ἕνας σπόρος πού ωριμάζει μαζύ μέ τή ζωή καί γύρω ἀπ'τόν ὁποῖον ὅλα μεταμορφώνονται.

Ο κόσμος λοιπόν τοῦ Ρίλκε εἶναι ἀνοιχτός πρός τό Ἄγνωστο, εἶναι ἕνας κόσμος ὅπου ὅλα, ἀκόμα καί τά πιό ἀσύλληπτα, εἶναι καί ὀφείλουν νά γίνουν δυνατά.

Θά διατρέξουμε ὅσο γίνεται πιό σύντομα τήν ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ.

Ἀληθινά ὁ Ρίλκε μοιάζει σάν νά στερῆται ἀτομικῆς ζωῆς μέσα στό χρόνο. Ὁ ἴδιος δέν ἔδινε καμμιά σημασία στή χρονολογική σειρά τῶν περιστατικῶν τῆς ζωῆς του. Εἶναι ἐντελῶς φανερό πώς δέν υπάρχει γι'αὐτόν η ροή κι' η διαδοχή τοῦ χρόνου. Ὅλα συμβαίνουν μέσα σ'ἕνα αἰώνιο παρόν, μέσα στό ὁποῖο υπάρχει ὅλο τό παρελθόν καί τό μέλλον. Ὁ θάνατος εἶναι ἕνα φυσικό περιστατικό, οι νεκροί δέν παύουν νά εἶναι τόσο παρόντες ὅσο κι οἱ ζῶντες. Στά "Τετράδια τοῦ Μάλτε Μπρίγκε" ὁ γηραιός αὐλικός Christof Rilke, μιλώντας μέ τήν νύφη του, πού βρίσκεται στόν τρίτο μῆνα τῆς πρώτης ἐγκυμοσύνης της, τῆς περιγράφει τά ταξίδια πού ὁ ἀγέννητος ἀκόμη γυιός της εἶχε κάμει κάποτε, ἐνῶ αὐτή τόν ἀκούει μ'ἀπορία καί τρόμο.

Ὡστόσο, γιά νά γυρίσουμε στήν πραγματικότητα, ὁ ποιητής Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε γεννήθηκε στήν Πράγα τό 1875. Ὁ πατέρας του ἦταν βοηθός, ἀνώτερος στρατιωτικός, κι' η μητέρα του ἀνῆκε στήν ἀριστοκρατία τῆς Πράγας. Ζευγάρι ἀταίριαστο, πού οἱ συμβατικές σχέσεις του δηλητηριάζουν τά παιδικά χρόνια τοῦ μικροῦ Ράϊνερ. Μεγαλώνει στό περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ του, ἀπομονωμένος ἀπ'τούς συνομηλίκους του, σάν ἕνα κορίτσι. Ἔτσι στά δέκα του χρόνια δέχεται μ'ἀνακούφιση τήν ἐγγραφή του στή Στρατιωτική Σχολή. Μά τό στρατιωτικό στάδιο εἶναι κάτι τό ἐντελῶς ἀσυμβίβαστο κι' ἐγκληματικό γιά τόν εὐαίσθητο χαρακτῆρα τοῦ νέου. Γι'αὐτό πολύ γρήγορα ἀπό τή φυλακή τῆς Σχολῆς θ'ἀρχίση νά νοσταλγῆ τήν ἄλλη φυλακή τοῦ σπιτιοῦ του.

Ἀπό τή σύντομη φοίτησή του στή Στρατιωτική Σχολή ὁ Ρίλκε δέν ἀπεκόμισε παρά ἕνα ἄγριο μίσος γι'αὐτό τό σαμποτάζ πού λέγεται ἀγωγή καί παιδεία καί πού ἀπογυμνώνει τό παιδί ἀπό τόν φυσικό του

πλοῦτο γιά νά τόν ἀντικαταστήσει μέ κοινές ὁμοιόμορφες γνώσεις κι' ἐφόδια.

Μεγαλώνοντας ὁ Ρίλκε φοιτᾶ στή Νομική Σχολή τῆς Πράγας κι' ἀργότερα στήν Ἀνωτάτη Ἐμπορική στό Λίντς τῆς Αὐστρίας. Δέν ἔχει γνωρίσει ἀκόμη τόν ἑαυτό του. Ἀρχίζει νά ταξιδεύη, Γερμανία, Σουηδία καί ν'ἀσχολῆται μέ τή λογοτεχνία.

Σημαντικό ρόλο στήν κατοπινή ψυχική διαμόρφωσή του θά παίξουν τά ταξίδια πού νεώτατος ἀκόμη θά κάνη στήν Ἰταλία καί στή Ρωσία.

Ἡ Ἰταλία πλημμυρίζει τήν ψυχή του μέ τίς ἀναρίθμητες καλλιτεχνικές μορφές τῆς Ἀναγέννησης, πού μέ τόση δύναμη τοῦ ἀ - ποκαλύπτουν τόν ἀγωνιῶντα καί κυοφορούμενο μέσα στό χρόνο Θεό.

Η ἐπίσκεψη τῆς Ρωσίας τόν συγκλονίζει μέ τήν ἀπεραντωσύνη της καί τούς ἀνθρώπους της, πού γειτονεύουν μέ τό Θεό. Ἡ ἀγάπη του πρός τή χώρα αὐτή εἶναι μεγάλη. Εἶναι ἡ χώρα πού οἱ ἄνθρωποι εἶναι μοναχικοί, ὁ καθένας μ'ἕναν κόσμο μέσα μου, ὁ καθένας γεμάτος ἀπό σκοτεινιά σάν ἕνα βουνό, ὁ καθένας βυθισμένος στήν ταπεινοφροσύνη του. Εἶναι οἱ μελλοντικοί, οἱ συνεχεῖς, οἱ γινόμενοι. Νοιώθει σάν ἡ ψυχή του ν'ἀνήκη στόν κόσμο αὐτόν. Εἶναι Πάσχα ὅταν φθάνει στή Μόσχα. Ὁ νεαρός Rilke καταλαμβάνεται ξαφνικά ἀπό τή συναίσθηση ὅτι ὅλα ὅσα βλέπει τοῦ εἶναι ἤδη πολύ γνωστά, πολύ οἰκεῖα κι'ἀγαπητά. " Ἔνοιωσα ξαφνικά ταραγμένος. Ἦταν τό Πάσχα μου αὐτό, ἦταν ἡ ἄνοιξή μου, ἦταν οἱ ἐκκλησίες μου, οἱ καμπάνες μου. Ἦταν ἡ πόλις τῶν ἀναμνήσεών μου τῶν πιό παληῶν, τῶν πιό βαθειῶν. Ἦταν ἕνα ἀδιάκοπο νά ξαναβλέπω, νά ξαναθυμᾶμαι, νά ἀναγνωρίζω".

Γιά ἕνα διάστημα βρίσκουμε τόν Ρίλκε νά ζεῖ στό Βορσμέντε, στή βόρεια Γερμανία, ἀνάμεσα σέ ἰδιόρρυθμους καλλιτεχνικούς κύκλους. Ἐκεῖ θά γνωρίση τή νεαρή γλύπτρια Κλάρα Westhoff, μαθήτρια τοῦ Rodin , πού θά γίνη σύζυγός του καί πού πρόωρα θά φύγη ἀπ' τήν ἐπίγεια ζωή, ἀφίνοντάς τον γεμάτον πόνο, ἀπορίες καί ρωτήματα.

Τό 1902 ὁ Ρίλκε πηγαίνει νά μείνη στό Παρίσι. Τό ταξίδι αὐτό εἶναι ὁ μεγάλος σταθμός τῆς ζωῆς του, εἶναι ἡ γνωριμία μέ τόν μεγάλο γλύπτη Rodin. Ὁ γιγάντιος καλλιτέχνης θά δώση τή σωστή κατεύθυνση στή δημιουργία τοῦ νεαροῦ ποιητῆ. Θά τόν στρέψη πρός τήν πραγματικότητα, θά τοῦ διδάξη τήν ἐργασία, τόν τρόπο τοῦ νά κάνη ἔργο χειρός τό κάθε του βίωμα. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ Ροντέν ὁ Ρίλκε θά ἐργασθῆ ἐντατικά καί θά ἐμφανίση τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου πού εἶχε ἀρχίσει ἀπό χρόνια, τό "Βιβλίο τῶν εἰκόνων", Τό "βιβλίο τῶν Ὡρῶν", τόν "Μάλτε Μπρίγκε ", τά "Νέα ποιήματα".

Ποιό ἦταν αὐτό τό ἄτυχο περιστατικό πού θά ἀναγκάση μιά μέρα τό νεαρό Ρίλκε, προστατευόμενο κ' ἔμπιστο γραμματέα τοῦ μεγάλου Ροντέν νά φύγη σάν κυνηγημένος ἀπό τό σπίτι του; Μιά παρεξή-

γηση. Εἶναι γνωστό ὅτι τό ἄδικο ἦταν μέ τό μέρος τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη. Ὁ θεϊκός Ρίλκε ἦταν ἀθῶος. Ὁ πόνος του ὡστόσο γιά τόν χωρισμό εἶναι μεγάλος. Θά υποστῆ σιωπηλά τήν ἀδικία πού τοῦ προξενεῖ ὁ μεγάλος του φίλος. Ἡ ἀγάπη κι ὁ θαυμασμός γι' αὐτόν δέν θά μειωθοῦν, θά συνεχίση νά τοῦ γράφη νά τοῦ ἀφιερώνη ποιήματα.

Ὁ Ρίλκε νοιώθει τήν ἀνάγκη νά ταξιδέψη πάλι. Θέλει νά γνωρίση πολλές πόλεις, νά δῆ πολλούς ἀνθρώπους, πολλά δέντρα, πράγματα, γιά νά γράψη. Θέλει νά γνωρίση τόν Μεσογειακό κόσμο. Ἐπισκέπτεται τήν Ἱσπανία, τήν Αἴγυπτο, τήν Ἀφρική. Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἔχει ἀρχίσει. Ἐξαντλημένος ψυχικά καί σωματικά ἀπό ἀλλεπάλληλες συμφορές, βρίσκεται γιά ἕνα διάστημα ἐπιστρατευμένος στή Βιέννη. Ὁ πόλεμος εἶναι κάτι πού δέν μπορεῖ νά συλλάβη καί νά ἐξηγήση. Ἡ ομαδική ἀνθρωποσφαγή τόν γεμίζει μέ φρίκη. Ἡ μοῦσα του ἔχει σιγήσει.

Ἡ Ἑλβετία εἶναι η τελευταία χώρα πού θά ἰδῆ τόν Ρίγκε. Ἔρχεται ἐκεῖ χάρις στίς ἐνέργειες φίλων του, πού τοῦ παραχωρήσανε τόν παληό πύργο τοῦ Musot γιά νά ξεκουρασθῆ καί ν' ἀναλάβη.

Σ' αὐτό τό ἐρημητήριο, ἀνάμεσα στήν ἄγρια σιωπηλή φύση, θά ξαναβρῆ πάλι τή χαμένη επαφή του μέ τόν οὐρανό καί θά γράφη τά δύο τελευταῖα μεγαλειώδη σέ ἔμπνευση ἔργα του τίς "Ἐλεγεῖες τοῦ Duino" καί τά "Σονέττα στόν Ὀρφέα". Μά ξαφνικά ἡ ὑγεία του, κλονισμένη ἀπό καιρό, χειροτερεύει. Ὁ ἴδιος διαισθάνεται, πώς κάτι σοβαρό καί μεγάλο τόν πλησιάζει. Ἡ ἀρρώστεια του, η λευχαιμία, εἶναι μακρυά καί βαρειά. Μέ συγκινητική ἐγκαρτέρηση θ' ἀνεβῆ ὅλον τόν Γολγοθᾶ του, ἤρεμος, ἀπόλυτα σύμφωνος πρός τίς πίστεις του γιά τή ζωή καί τό θάνατο.

Πεθαίνει τό 1926, σέ ἡλικία 51 ἐτῶν, καί θάβεται ἀθόρυβα σ' ἕνα ὀρεινό κοιμητήρι κοντά στόν πύργο τοῦ Musot. (Συνεχίζεται)

Αἰμιλία Ἴβου

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ Ι: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΚΟΒΕΝΤΡΥ

Ἡ Μ. Βρεταννία ἔχει πολλές δόξες. Δόξες στήν ποίηση, δόξες στήν ἱστορία, δόξες στήν τέχνη. Κ' εἶναι μιά ἀπό τίς λαμπρότερες, δόξες της οἱ μεγάλοι καθεδρικοί ναοί πού υφωθήκανε μέ πολλή ποίηση, μέ πολλήν ἱστορία καί μέ περισσότερη τέχνη. Οἱ καθεδρικοί ναοί εἶναι βέβαια η μεγάλη δόξα ολοκλήρης τῆς Εὐρώπης. Ὅ,τι εἶναι στήν ποίηση ὁ Ὅμηρος, η ἀρχαία τραγωδία, η "Θεία Κωμωδία" καί ὁ Σαίξπηρ, τό ἴδιο φαίνεται πώς εἶναι στήν τέχνη οἱ παλιότεροι Παρθενῶνες κ' οἱ νεώτεροι Καθεδρικοί Ναοί. Μεγάλα συνθετικά ἔργα πού στέκονται ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τό Θεό.

Ἔχω ἐπισκεφθεῖ καί πολλές μικρές ἐκκλησίες, ἀριστουργήματα τῆς μεσαιωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καθώς ἐκείνη ἡ ἀνυπέρβλητη Sainte Chapelle τοῦ Παρισιοῦ. Ἔτυχε ἀκόμα νά σταθῶ μεταπολεμικά

περισσότερο στήν Ἀμερική καί λιγώτερο στήν Εὐρώπη, μπρός σ᾽ἄλλες μικρότερες ἐκκλησίες πού ἦσαν κομψοτεχνήματα τῆς πιό "μοντέρνας", τῆς πιό ἐξωφρενικῆς, θάλεγε κανείς, ἀρχιτεκτονικῆς. Ὅλα ὅμως τοῦτα τά κομψοτεχνήματα εἶναι κάτι ἀνάλογα μέ τό σονέττο ἤ μέ τό χαριτωμένο τραγουδάκι στήν ποίηση. Ἰσοδύναμοι μέ τή μεγάλη ποίηση, τήν ποίηση πού γράφεται μέ κεφαλαῖο Π, εἶναι μονάχα οἱ Καθεδρικοί Ναοί. Αὐτοί συνθέτουν τή μεγάλη δόξα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἡ Μ. Βρεταννία νομίζω πώς ἔχει τήν ὑπεροχή στή δόξα τῶν καθεδρικῶν ναῶν. Βέβαια ἡ Παναγία τοῦ Παρισιοῦ καί τῆς Chartres εἶναι ἔργα ἀρχιτεκτονικῆς ἀνεπανάληπτα. Ὁ "Ἅγιος Πέτρος τῆς Ρώμης καί τό Ντουόμο τοῦ Μιλάνου, αἰώνιες δόξες τῆς μεγάλης εἰκαστικῆς τέχνης. Ὁ Ἅγιος Στέφανος τῆς Βιέννης κι᾽ ὁ καθεδρικός ναός τῆς Κολωνίας ὑψώνονται καί τοῦτοι σά μιά θριαμβευτική ἐπιβεβαίωση τοῦ ποιητικοῦ μεγαλείου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Δέν τολμῶ νά μνημονεύσω τήν Ἁγία Σοφία τῆς Πόλης, γιατί δέν εἶχα τήν τύχη νά τήν ἐπισκεφθῶ. Ἀλλά τό πλῆθος, τό μέγεθος, ἡ κομψότητα καί τό κάλλος τῶν μεγάλων καθεδρικῶν ναῶν τῆς Μ.Βρεταννίας, συναιρούμενα σέ μιά συνθετική ἔκφραση τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς γλυπτικῆς καί τῆς τέχνης τῶν χρωματιστῶν ὑαλωτῶν, προσδίδουν μεγαλύτερο ἠθικό βάρος στήν ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς τέχνης. Καί εἶναι ἕνα μέγιστο μάθημα ποίησης, ἱστορίας καί μεγάλης εἰκαστικῆς τέχνης, μιά ἐπίσκεψη στούς καθεδρικούς ναούς τῆς York τοῦ Ripon, τοῦ Diorham, τοῦ Lincoln, τοῦ Gloncester, τοῦ Exeter χωρίς νά παραλειφθεῖ ὁ Ἅγιος Παῦλος τοῦ Λονδίνου καί τό ἀνυπέρβλητο Ἀββαεῖο τοῦ Westminster , τό φορτωμένο μέ τόση δόξα παλιῶν βασιλιάδων, ποιητῶν καί μεγάλων μορφῶν τῆς ἀγγλικῆς ἱστορίας. Καί σ᾽ὅλη τούτη τή παλιά δόξα, πού στήθηκε πέτρα τήν πέτρα ἀπό χιλιάδες γνωστούς, καί ἄγνωστους τεχνίτες μέσα σ᾽ἕνα διάστημα πάνω ἀπό δέκα αἰῶνες, ἦρθε νά προστεθῆ καί μιά δόξα τοῦ καιροῦ μας, ὁ κανούργιος Καθεδρικός Ναός τοῦ Κόβεντρυ[1]. Τό πρόσωπο τοῦτο τῆς σύγχρονης ἀρχιτεκτονικῆς, πού δέν ὑπακούει σέ κανένα ρυθμό

1.Σημ.σύντ(ἀπό ἄλλο ἀπόσπασμα τοῦ ἄρθρου). Ὁ παλιός ὁ Ἅγιος Μιχαήλ, τό ξακουστό χτίσμα τοῦ ΙΔ' αἰώνα, πού ἔγινε καθεδρικός ναός τοῦ Κόβεντρυ τό 1919, γκρεμίστηκε στό φοβερό βομβαρδισμό πού ἔγινε ἀπό χιτλερικά ἀεροπλάνα τή νύχτα τῆς 14 Νοεμβρίου 1940 καί πού ἰσοπέδωσε τό μεγάλο αὐτό βιομηχανικό κέντρο. Τήν ἄλλη μέρα τοῦ βομβαρδισμοῦ οἱ κάτοικοι τοῦ Κόβεντρυ περιμαζέψανε δυό μεγάλα καμένα δοκάρια τῆς σωριασμένης στέγης, τά δέσανε σέ σχῆμα σταυροῦ καί τά στήσανε πάνω σ᾽ἕνα πρόχειρο θυσιαστήριο καμωμένο ἀπό πέτρες τῆς γκρεμισμένης ἐκκλησίας. Καί δίπλα στό μεγάλο "Καμένο Σταυρό" στήσανε ἕνα μικρότερο, τό "Σταυρό τῶν Καρφιῶν", σχηματισμένο ἀπό τρία μεγάλα καρφιά πού συγκρατούσανε τή στέγη. Ὁ "Σταυρός τῶν καρφιῶν" ἔγινε σύμβολο παγκόσμιας συμφιλίωσης. Ἡ

καί σέ κανέναν από τούς κανόνες τῆς παλιᾶς αἰσθητικῆς, ἀλλά ἀφήνει τό πνεῦμα τοῦ δημιουργοῦ ἐλεύθερο νά ἐπινοήσει τούς πιό απίθανους συνδυασμούς σχημάτων, μορφῶν καί χρωμάτων, μέσα σέ μιά πρωτογεννημένη ἁρμονία, εἶναι ο πιό εὔγλωττος διερμηνέας τοῦ διαλυτικοῦ πνεύματος τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, πού πάει νά μορφώσει μέ τά διαλυμένα στοιχεῖα μιά καινούργια αἰσθητική μέ νέους τρόπους καλλιτεχνικῆς σύνθεσης.

Ἡ καινούργια ὡστόσο ἀρχιτεκτονική τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Κόβεντρυ, μ'ὅλη τήν ἀσυδοσία της στήν ἐπινόηση νέων σχημάτων ἁρμονίας, ὑπακούει σ'ἕνα a priori βαλμένο αἴτημα. Τά πάντα, σχέδια, σχήματα, χρώματα, διαστάσεις, ἔχουν ποιηθεῖ γιά νά ἐκφράσουν τό καθένα χωριστά ἀπό ἕνα ἐπί μέρους σύμβολο, κι'ὅλα μαζύ νά συνθέσουν τό καθολικό σύμβολο τῆς "Χριστιανικῆς Ἑνότητας". Ἡ ἀνάγκη νά τονισθεῖ ἰδιαίτερα ὅτι η καινούργια ἐκκλησία βγῆκε μέσα ἀπό τήν παράδοση τῆς παλιᾶς, ἀλλά τήν ξεπέρασε ὁριστικά μέ μιά προέκταση μέσα στό πνεῦμα τῶν νέων καιρῶν, ὑποχρέωσε τόν ἀρχιτέκτονα νά τῆς δώσει ἕναν καινούργιο προσανατολισμό, ἀντίθετο πρός ἐκεῖνον πού ἔχουν ὅλες οἱ χριστιανικές ἐκκλησίες. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Κόβεντρυ εἶναι ἴσως η μόνη μεγάλη ἐκκλησία πού τό ἱερό της δέ βλέπει στήν ἀνατολη ἀλλά στό βορρᾶ. Καί τοῦτο γιατί χτίστηκε ἀκριβῶς δίπλα στήν παλιά καμμένη ἐκκλησία, σέ τρόπο πού ὁ κεντρικός ἄξονας τῆς νέας ἐκκλησίας, πού ἑνώνει τό ἱερό της βῆμα μέ τήν ἀντικρυνή κυρία εἴσοδο, περνάει μέσα ἀπό τή βόρεια πύλη τῆς παλιᾶς ἐκκλησίας. Καί τήν παλιά ἐκκλησία τήν ἑνώνει μέ τήν καινούργια ἕνα πανύψηλο στέγαστρο, πού τό κρατοῦνε ὀκτώ λιγνές κυλινδρικές κολῶνες, κτισμένες μέ κοκκινωπές πορώδεις πέτρες, ὅμοιες μέ τίς πέτρες τῆς καμένης ἐκκλησίας. Ἀνάμεσα στίς ἀκρινές κολῶνες κρέμουνται δυό μεγάλοι ξύλινοι σταυροί.

Ἔτσι δημιουργεῖται μιά στοά, πού ὁδηγεῖ ἀπό τή βορεινή πύ-

ἐκκλησία τοῦ Κόβεντρυ ἔφτιασε κι ἄλλους σταυρούς ἀπό καρφιά τῆς καμένης στέγης καί τούς ἔστειλε σέ πολλές, ἐκκλησίες τοῦ κόσμου νά φέρουνε μήνυμα ἀγάπης στή δοκιμασμένη ἀνθρωπότητα καί νά τήν καλέσουνε νά μελετήσει τό νόημα τῆς χριστιανικῆς συνδιαλλαγῆς. Τά ἐρείπια τοῦ παλιοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ ἀποφασίστηκε νά μείνουνε γιά νά θυμίζουνε τήν τραγωδία τοῦ πολέμου. Ὁ νέος "Ἅγιος Μιχαήλ" χτίστηκε δίπλα στά ἐρείπια. Κ'ἔγινε σύμβολο παγκόσμιας χριστιανικῆς ἑνότητας καί νέου πνεύματος. Ἀπό τά 215 ἀρχιτεκτονικά σχέδια πού ὑποβληθήκανε ξεχωρίστηκε τό πιό τολμηρό σέ σύλληψη, τό πιό "ἐπαναστατικό", τό πιό "μοντέρνο", τό σχέδιο τοῦ Μπέιζιλ Σπένς (Basel Spence). Ἡ Μ. Βρεταννία γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία της, υἱοθέτησε τόσο ἐπίσημα τίς ἀρχές μιᾶς τόσο ἐπαναστατικῆς τέχνης. Τά εγκαίνια τοῦ νέου ναοῦ γίνανε στίς 25 Μαΐου τοῦ 1962.

λη τοῦ παλιοῦ ναοῦ ἴσα μέσα στήν κεντρική εἴσοδο τοῦ νέου ναοῦ. Ἡ ἴδια τούτη στοά, κατά τόν κάθετο ἄξονά της, ἀποτελεῖ ἕνα πέρασμα ἀνάμεσα στίς δυό ἐκκλησίες κ' ἑνώνει τά δυό τμήματα τῆς πύλης, πού βρίσκονται στίς δυό πλευρές τῆς καινούργιας ἐκκλησίας. Στό ἀνατολικό μέρος τοῦ περάσματος κλιμακώνονται τά σκαλοπάτια τῆς κυρίας εἰσόδου, πού κυριαρχοῦνται ἀπό τό λαμπρό γλυπτικό ἔργο τοῦ Jacob Epstein, τοῦ πιό μεγάλου σύγχρονου γλύπτη τῆς Ἀγγλίας μαζί μέ τόν Henry Moore. Κ' εἶναι τοῦτο τό γλυπτό ἔργο μιά ἔξοχη παράσταση ἀπό μαῦρο μπροῦντζο πού παριστάνει τόν Ἅγιο Μιχαήλ μέ ἀνοιχτά φτερά καί μέ τή ρομφαία στό χέρι νά πατᾶ στό κεφάλι τοῦ νικημένου Σατανᾶ. Ὁ γλύπτης δέ θέλησε μέ τό ἔργο τοῦτο νά παραστήσει τυπικά τόν πολιοῦχο Ἅγιο τῆς ἐκκλησίας, ἀλλά νά ἐκφράσει ἕνα γενικώτερο σύμβολο τῆς νίκης τοῦ δοκιμασμένου ἀνθρώπου πάνω στό πνεῦμα τοῦ κακοῦ. Κ' ἴσως γιά τόν λόγον αὐτόν η ἔκφραση τοῦ Ἀρχάγγελου δέν ἔχει τό ὕφος τοῦ θριάμβου, ἀλλά μιά πραότητα, καί μιά θλίψη ἴσως, γιά τό θλιβερό καθῆκον πού ἔχει ἐπιτελέσει.

Καί θυμοῦμαι τώρα ἕνα ἄλλο γλυπτό σύμπλεγμα τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ στήν πάλη του μέ τό δαίμονα, ποῦναι στημένο κοντά στή Cité στήν ομώνυμη πλατεία τοῦ Παρισιοῦ. Ἐκεῖ ο Ἀρχάγγελος ἔχει τό ὕφος Ρωμαίου θριαμβευτῆ κ' η νεοκλασσική ὑφή τῆς σύνθεσης τό κρατᾶ σέ μιά χρονική ἀπόσταση τουλάχιστο εκατό χρόνων ἀπό τό σύγχρονο γλυπτό τοῦ Epstein. Τό δημιούργημα ὅμως τοῦ Ἄγγλου γλύπτη, πού ξεπερνάει σέ ὕψος τά ὀκτώ μέτρα, δέν εἶναι στημένο πάνω σέ βάθρο, ἀλλά ἐφαρμοσμένο στό γυμνό ἐξωτερικό τοῖχο τῆς ἐκκλησίας, έντελῶς μετέωρο. Κ' ἔτσι, καθώς ο τοῖχος τοῦτος, οπως κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας, εἶναι χτισμένος μέ ἐλαφρά ὑποκόκκινους πωρόλιθους, δημιουργεῖ ἕνα ἐξαίσιο πλαίσιο γιά τό γλυπτό τοῦτο ἀριστούργημα.

Ὁλόκληρη η πλευρά τῆς κυρίας εἰσόδου εἶναι ἕνα τεράστιο παράθυρο, πού καλύπτει μιάν ἐπιφάνεια ὕψους περίπου 22 μέτρων καί πλάτους 16 μέτρων. Στά διαφανῆ του τζάμια εἶναι χαραγμένο, σύμφωνα μέ τήν ἀντίληψη τῆς πιό "μοντέρνας" αἰσθητικῆς, ἕνα πλῆθος ἀπό ἐξαίρετες μορφές ἀγγέλων, προφητῶν, πατριαρχῶν καί ἁγίων, πού στέκονται ἐκεῖ στήν εἴσοδο, ἕτοιμες νά βοηθήσουν τούς "εἰσιόντας", γιά τήν προσπέλασή τους πρός τόν μεγάλο Σωτήρα.

Κι' ὁ Σωτήρας κάθεται "ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ" πάνω στό θρόνο κ' ἡ μεγαλόπρεπη καί γιγάντια μορφή του πιάνει ὁλόκληρο τόν τοῖχο τοῦ βάθους κατάντικρυ τῆς κυρίας εἰσόδου, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου στίς ἄλλες ἐκκλησίες βρίσκεται η κόγχη τοῦ ἁγίου βήματος. Μέ τούτη τήν τοποθέτηση θέλησαν οἱ καλλιτέχνες νά συμβολίσουν τήν πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρός τόν Χριστό διά μέσου τῆς Ἐκκλησίας καί "ταῖς πρεσβείαις" τῶν ἀγγέλων καί τῶν ἁγίων. Ἡ μορφή τοῦ Χριστοῦ μαζύ μέ τίς ἄλλες συμβολικές παραστάσεις εἶναι ὑφασμένη πάνω σ' ἕναν τεράστιο τάπητα, τόν μεγαλύτερο τοῦ κόσμου. Ἔχει ὕψος περίπου 24

μέτρα καί πλάτος 13. Σχεδιάσθηκε ἀπό τόν Graham Sidherland καί υφάνθηκε στό Felletin τῆς γαλλικῆς Νορμανδίας μέ τήν οἰκονομική ἀρωγή ἑνός ἀνώνυμου κατοίκου τοῦ Κόβεντρυ.

(Συνεχίζεται)

Γ.Θ. Βαφόπουλος

Απόσπασμα ἀπό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό "Νέα Ἑστία" τῆς 1 Ἰουνίου 1965 (ἔτος ΛΘ΄, τόμ. 77ος, τεῦχ. 910)

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙ: ΠΟΙΗΣΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΝΤΑΝΤΕ

Ο ΔΑΝΤΗΣ, Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Ὅλος ὁ κόσμος τιμᾶ τίς μέρες αὐτές τόν Ἰταλό ποιητή Ντάντε Αλιγκέρι. Τά στρατόπεδα συγκεντρώσεως τοῦ Μπούχενβαλντ καί τοῦ Όσβεντσίμ ἐπισκίασαν τή φρίκη τῆς δαντικῆς "Κόλασης", ἐνῶ ἡ λάμψη τῆς Χιροσίμα καί τοῦ Ναγκασάκι ἦταν φοβερώτερη κι ἀπό τή φλόγα ἐκείνη πού ἔκαιγε τήν ψυχή τοῦ ποιητῆ. Ἀλλά τό μεγάλο βιβλίο του μᾶς συγκινεῖ καί σήμερα, γιατί μᾶς μιλᾶ γιά τόν νέο ἄνθρωπο, πού καταδίκασε τόν παλιό κόσμο κι ἀναζητοῦσε λαίμαργα τήν ἀπάντηση στά ἐρωτήματα πού τόν βασάνιζαν..

"Τό τέλος τοῦ φεουδαρχικοῦ μεσαίωνα κι ἡ ἔναρξη τῆς σύγχρονης καπιταλιστικῆς ἐποχῆς - ἔγραφε ὁ Ἔνγκελς - σημειώθηκαν ἀπό μιά γιγάντια μορφή. Εἶναι ὁ Ἰταλός Δάντης, ὁ τελευταῖος ποιητής τοῦ μεσαίωνα καί σύγχρονα ὁ πρῶτος ποιητής τῶν νέων χρόνων".

Ο Ντουράντε Ἀλιγκέρι - αὐτό εἶναι ολόκληρο τ'ὄνομά του - γεννήθηκε στή Φλωρεντία τό 1265. Τήν ἐποχή ἐκείνη η φεουδαρχική Εὐρώπη πλησίαζε στήν κρίση της. Ἄρχιζε μιά νέα ἐποχή, πού προοιωνιζόταν τή μεγάλη προοδευτική ἀνατροπή πού μπῆκε στήν ἱστορία μέ τήν ὀνομασία τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγέννησης. Κήρυκας αὐτῆς τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἦταν χωρίς νά τό νοιώθη αὐτό ὁ Δάντης.

Γιός τῆς ἐλεύθερης Φλωρεντίας, τῆς πλούσιας καί δραστήριας κοινότητας, πού διεξήγαγε ἐπίμονο ἀγώνα κατά τῶν υπερασπιστῶν τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστῶτος, ο Δάντης ἀγωνιζόταν γιά τά συμφέροντα τῆς γενέτειράς του μέ τό σπαθί καί μέ τήν πέννα. Ἦταν ποιητής, μαχητής τῆς ἐθνοφυλακῆς τῆς πόλης, κοινωνικός παράγοντας, διπλωμάτης.

Μετέχοντας στήν πάλη τῶν πολιτικῶν ομάδων πού διεκδικοῦσαν τήν ἐξουσία στή Φλωρεντία, ο Δάντης βρέθηκε στήν ἐξορία. Τά πικρά χρόνια τῆς προσφυγιᾶς δέν τόν ἔσπασαν. Τά ποιητικά του σχέδια γίνονταν όλο καί πλατύτερα, όλο καί πιό μεγαλειώδη. Ὀνειρευόταν πιά ὄχι μόνο τό πάρα πέρα μεγαλεῖο τῆς πατρικῆς του Φλωρεντίας, ἀλλά καί τόν περιορισμό τῆς παπικῆς ἐξουσίας, τή συνένωση όλης τῆς Ἰταλίας, πού ἦταν χωρισμένη ἐκεῖνα τά χρόνια σέ πολυάριθμα ξεχωριστά κρατίδια, ἀρπαγμένα ἀνάμεσά τους καί παραδομένα στήν ἀλληλοσφαγή.

Ἄστεγος, ἐξαθλιωμένος, ἀποσπασμένος ἀπό τήν οἰκογένειά του πλανιόταν ο Δάντης στίς πόλεις καί τούς πύργους τῆς Ἰταλίας ἀναζητώντας μάταια τήν κατανόηση καί τήν υποστήριξη.

Τότε ἀκριβῶς εἶδε καί τίς βαρειές λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ του, γνώρισε τίς προσδοκίες καί τίς ἐλπίδες του, ἐκτίμησε τή σοφία καί τή δύναμή του, ἔνοιωσε τόν ἀνεξάντλητο πλοῦτο τῆς γλώσσας του.

Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ο ποιητής ἐγκαταστάθηκε στήν παλιά ἥσυχη πόλη Ραβέννα. Αὐτή η ἐποχή ἀποδείχτηκε κι η πιό έντατική, η πιό καρποφόρα περίοδος τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Δάντη.

Στήν Ραβέννα ολοκλήρωσε τή "Θεία Κωμωδία" του - τήν "ὀγκώδη αὐτή ἐποποιΐα" όπως τήν ἀποκάλεσε ο Ρῶσος Τσερνισέβσκυ.

" Η Θεία Κωμωδία" εἶναι η κορυφή τοῦ δημιουργικοῦ δρόμου τοῦ Δάντη. Τώρα πιά τό πρῶτο βιβλίο του -- η "Νέα Ζωή", πού τήν εἶχε γράψει στά νεανικά του χρόνια, πολύ καιρό πρίν ἀπό τήν ἐξορία του - ἦταν βιβλίο ενός ποιητῆ πρωτόβγαλτου. Η σαγηνευτική μορφή τῆς Βεατρίκης, τῆς Φλωρεντινῆς κοπέλλας πού προκάλεσε τόν ἔρωτα στόν Δάντη, στάθηκε μιά ἀπό τίς μεγάλες ἀποκαλύψεις τῆς παγκόσμιας ποίησης.

Η πάλη τοῦ νέου μέ τό παλιό, η πάλη μέ τόν ἴδιο τόν εαυτό του, πού κατά πᾶσαν πιθανότητα τίς περισσότερες φορές δέν τήν αἰσθανόταν, η θαρραλέα ἐξόρμηση πρός τό νέο γίνονται μέ ἰδιαίτερη οξύτητα αἰσθητά στή "Θεία Κωμωδία".

Υπενθυμίζουμε οτι ο ἴδιος ο Δάντης δέν ἀποκαλοῦσε ἔτσι τό βιβλίο του. Αὐτός θεωροῦσε τό ποίημά του "κωμωδία", μιά κι αὐτό τέλειωνε "εὐχάριστα καί χαρούμενα", καθώς ἐπίσης κι ἐπειδή ἦταν γραμμένο στήν ἀπλή λαϊκή γλώσσα καί - σέ σύγκριση μέ τό μεγαλεῖο τῶν "ἀρχαίων ποιημάτων " - σ'ένα στύλ συνηθισμένο, "νέο" καί σ'όλους κατανοητό.

Μόνο ἔπειτα ἀπό πολλά χρόνια, ὅταν τό ποίημα ἔγινε ἀντικείμενο θαυμασμοῦ, τό ἀποκαλέσαν "θεῖο", δηλαδή ἀπαράμιλλο, θαυμάσιο.

Η "Θεία Κωμωδία" τοῦ Δάντη εἶναι ἕνα ποίημα βαθειά ἀλληγορικό, παραβολικό. Ο ποιητής ἀποκλίνει πρός τίς πλατειές καί τολ-

μηρές γενικεύσεις.

... Η "Θεία Κωμωδία" είναι η πρώτη αφήγηση στήν παγκόσμια λογοτεχνία γιά τήν πνευματική ανάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου, γιά τόν δύσκολο, τόν γεμάτο κινδύνους δρόμο πρός τήν ἀλήθεια, πού ἄνοιξε γιά τόν ἑαυτό του ὁ Δάντης μέσα στήν αἰώνια ζωντανή ἀρχή τῆς ἀγάπης, πού κινᾶ ὅλο τό Σύμπαν.

Ναί, στήν περίπτωση αὐτή ὀρθώνεται μπροστά μας ἡ μορφή πού γεννήθηκε μέσα στή θρησκευτική συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου τοῦ 14ου αἰώνα. Ἀλλά πόσο σοβαρή σημασία ἔχει τό γεγονός ὅτι πρόκειται γιά μιά δημιουργική ἀρχή κι᾽ ὄχι γιά τούς θείους κανόνες τοῦ χριστιανισμοῦ πρός τιμήν τῶν οποίων ἔλαμπαν οἱ φωτιές τῆς Ἱερῆς Ἐξέτασης κι᾽ ἐξοντώνονταν ὁλόκληροι λαοί.

... Τό πιό ζωντανό, τό πιό ρεαλιστικό μέρος στό ποίημα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Δάντης. Τόν βλέπουμε ὁλόϊδιο κι᾽ ὄχι σάν ἀλληγορία. Μπροστά μας ὀρθώνεται ὁ φλογερός, ὁ πιστός ἄνθρωπος στίς πεποιθήσεις του ἕως τίς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς του, πού βασανίζεται καί καίγεται μέσα στή φωτιά τῶν ἀνησυχιῶν καί τῶν ἀμφιβολιῶν, πού μιλᾶ διαρκῶς καί ἀπαρηγόρητα γιά τή θλιβερή τύχη τῆς δυστυχισμένης πατρίδας του.

... Ὁ Δάντης ὀνειροπολοῦσε γιά μιά λογοτεχνία πού θά ἱκανοποιοῦσε τίς πνευματικές ἀνάγκες τοῦ λαοῦ. Κι᾽ ὁ ἴδιος δημιούργησε ἕνα ἀπό τά πρῶτα ἔργα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας πού ἐξεπλήρωσαν αὐτόν τόν προορισμό κι᾽ ἔχουν τό δικαίωμα νά ἀποκαλοῦνται ἀληθινά λαϊκά. Τό ποίημά του ἔγινε τό καμάρι τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ.

Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ "Θεία Κωμωδία" τοῦ Δάντη ἔγινε τό ὑπόδειγμα κι᾽ ἡ σχολή, γιά τίς νέες γενεές τῶν ποιητῶν καί τῶν συγγραφέων τῆς Ἰταλίας. Τό ποίημά του ἔγινε ἡ πηγή τῆς λαϊκῆς σοφίας, πού τήν ἀποκαλύπτει καί τήν διαιωνίζει ὁ ποιητής σέ πολυάριθμους στίχους του, οἱ ὁποῖοι μετατράπηκαν μέ τόν καιρό σέ παροιμίες, σέ ἐπιγράμματα καί σέ ἀποφθέγματα.

Τόν μεγάλο Ἰταλό ποιητή τόν ξέρουν καί τόν ἀγαποῦν ἀπό παλιά οἱ λαοί τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. ὉΠοῦσκιν κι᾽ οἱ φίλοι του ἔβλεπαν στό πρόσωπο τοῦ "αὐστηροῦ Δάντη" τόν θαρραλέο κριτή τῶν βασιλιάδων καί τῶν Παπῶν. Οἱ ποιητές μας Μπλόκ καί Μπριουσώφ τόν ἐξύμνησαν.

Ἡ μορφή τοῦ Δάντη ξαναγεννιέται κάθε τόσο στούς στίχους τῶν Σοβιετικῶν ποιητῶν. Η μετάφραση τῆς "Θείας Κωμωδίας" πού ἔγινε ἀπό τόν Μ. Λαζίνσκυ τιμήθηκε μέ τό κρατικό βραβεῖο. Τά βιβλία τοῦ Δάντη ἐκδίδονται στίς γλῶσσες ὅλων τῶν λαῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως.

Ρ. Σαμάριν, σοβιετικός κριτικός. Ἀποσπάσματα ἀπό ἄρθρο δημοσιευμένο στήν ἐφημερίδα Ἰσβέστια (ἀπό μετάφραση πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα Νέα τῆς 22 καί τῆς 23 Ἰουνίου 1965).

ΑΠΟΣΜΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ " ΘΕΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ "

Α' Ω ΠΟΣΟΙ

Ὤ πόσοι ἀπάνου ἐκεῖ λογιοῦνται βασιλιάδες
τρανοί, πού ἐδῶ σάν χοῖροι θά σταθοῦν στή λάσπη
φριχτήν ἀφίνοντας ὀπίσω καταφρόνια.

Ντάντε Ἀλιγκέρι. Ἀπό τήν "Κόλαση" (Η'49-51)
Μετάφραση Γ. Καλοσγούρου

Β' ΝΙΚΑ

Ἦρθε ὁ καιρός τήν τεμπελιά ν'ἀφήσεις
μιλᾶ ὁ σοφός[1] σέ πούπουλα κανένας
δέ βρῆκε ἤ σέ παπλώματα τή δόξα.
Κι ὁ πού ἄδοξα τή ζήση σπαταλεύει
τόσο στή γῆς δικό του άχνάρι ἀφήνει
ὅσο τό κύμα ἀφρός, καπνός στό ἀγέρι.
Ὄρτσα ψηλά! καί νίκα τήν ἀγκούσα
μέ τήν ψυχή πού κάθε ἐμπόδιο ρίχνει,
ἄν δέ λυγάει μέ τό βαρύ κορμί της.

Ντάντε Ἀλιγκέρι. Ἀπό τήν "Κόλαση"(ΚΔ'46-54)
Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

Γ' ΑΓΓΕΛΙΚΟ ΚΑΛΕΣΜΑ

Τ'ὄμορφο πλάσμα κατά μᾶς ἐρχόταν
ἀσπροντυμένο κι ἔλαμπε ἡ μορφή του
καθώς τρεμολαμπίζει τό μεράστρι.
Τά μπράτσα ἀνοιεῖ, τίς φτέρουγες, καί λέει:
" Ἐλᾶτε· ἐδῶ κοντά τά σκαλοπάτια
καί βολικά ν'ἀνέβετε μπορεῖτε.
Περίσσια λίγοι ἀσκοῦν τό κάλεσμά μου·
ὤ σόϊ τ'ἀνθρώπου νά πετᾶς πλασμένο
ψηλά, γιατί μέ λίγο ἀγέρα πέφτεις;

Ντάντε Ἀλιγκέρι. Ἀπό τό "Καθαρτήριο" (Ε '88-95)
Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

1 Ὁ Βιργίλιος πού ὁδηγεῖ τό Ντάντε.

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙΙ: ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ο ΚΡΙΣΝΑ

ἔμμετρος μύθος

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

– Κάνσα, αἱματόδιψε τοῦ Ταύρου γιέ,
καί σύ Νυσούμπα, κόρη τοῦ Φιδιοῦ,
πού στήσατε τόν πόλεμο στά βάθη τῶν δασῶν
τούς ἅγιους ρίσχους διώχνοντας,
ὁ γιός τῆς Ντεβακή δέν πέθανε
κι ὁ θρόνος σας λυγᾶ.

Μονάχος ὁ τυφλός ὁ βασιλιάς τῶν ρίσχων,
ὁ Βασίστας,
κρατώντας μιά ἀντιλόπη γιά ὁδηγό,
μές στ' ἅγιο δάσος τοῦ ξαναγυρνᾶ.

– Ποιός νάναι ὁ ἥρωας τοῦ Μεροῦ,
πού τῆς Καλί τό φίδι σώριασε νεκρό;
Κοντά μου φέρτε τόν προστάτη
τόν μάγο τόν Βασίστα νά σκοτώσει,
μαζί μέ τό παιδί τῆς Ντεβακή.

– Ἔλα κι ὁ Κάνσας Κρίσνα σέ προσμένει,
γιά ἁρματηλάτη σέ ζητᾶ.
– Ὁ Κάνσας, ὁ μεγάλος βασιλιάς,
μήν εἶναι ἐκεῖνος πού ποτέ του δέν ἀλλάζει
καί θά μοῦ πεῖ τήν μάνα μου ποῦ θά τή βρῶ;

– "Σκλάβο τόν Κρίσνα φέρτε μου κοντά μου".
Τρέμουν τά χέρια τῆς Νυσούμπας
καί μάγισσα, μέ φίλτρα ξανανιώνει.
– Ἦρθες κοντά μου ὦ ἥρωα τοῦ Μεροῦ.
Στό μέτωπό σου ἀτάραχη ἡ γαλήνη
ὡσάν τ' ἀπάτητα τά χιόνια τοῦ Ἰμαβάτ.
Ὡραῖε κι ἀνίκητε σάν τόν μεγάλον Ἴντρα,
κι ἀγνώριστος ἀπ' ὅλους κι ἀπό σένα
τή δόξα στό κεφάλι σου κανένας δέν τή βλέπει.
Ἔλα, κ' ἐγώ τό δρόμο σου θ' ἀνοίξω
κι ὁ κόσμος μπρός στά πόδια σου θά πέσει.
– Ὁ Μαχαντέβας ἀπ' τό στόμα σου μιλεῖ;
Πές μου τή μάνα μου ποῦ θά τή βρῶ;
Ποῦ νάναι κεῖνος πού ποτέ του δέν ἀλλάζει
καί ποῦ θά ξαναϊδῶ τόν ἅγιο γέροντα
πού στό πανύψηλο Μεροῦ μοῦ μίλησε μιά μέρα;

Κουτέ, πού κυνηγᾶς μονάχα τά ὄνειρα,
δέ βλέπεις μπρός στά μάτια σου τούς θησαυρούς τῆς Γῆς;
Στόν ὕπνο του τόν βασιλιά τόν Κάνσα σκότωσέ τον.
Τό στέμμα στό κεφάλι σου θά βάλω.
Ἔλα, καί σ'ἀγαπῶ, σέ θέλω".
Τά χέρια της τυλίξαν τόν λαιμό του,
μά ο Κρίσνα μές στά μάτια πού ἄστραφταν
εἶδε τά φίδια τῆς Καλί
πού χόρευαν μές στήν ολόμαυρη σπηλιά.
Ποτέ. Τόν βασιλιά, πιστός προστάτης του,
ποτέ δέν θά προδώσω.
Ἐσύ εἶσαι η κόρη τοῦ Φιδιοῦ
καί θά πεθάνεις.

(Συνεχίζεται)

Ἀγλ. Ζάννου
Ἀπό τή συλλογή "Ποιήματα"

Η ΜΙΚΡΗ ΣΕΙΡΗΝΑ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο καί τέλος

"Δέ μ'ἀγαπᾶς πιό πολύ ἀπ'ὅλες τίς ἄλλες;" Νά τί μοιάζανε νά λένε τά μάτια τῆς ἄμοιρης τῆς παιδούλας τήν ὥρα πού τήν πῆρε τό ρηγόπουλο στήν ἀγκαλιά του καί τῆς ἔδωσε ενα φιλί στό μέτωπο.

- Καί βέβαια, ἀποκρίθηκε ο πρίγκηπας. Γιατί ἔχεις πιό καλή καρδιά ἀπ'ολες τίς ἄλλες. Μοῦ εἶσαι πιό ἀφοσιωμένη καί μοιάζεις μέ μιά κόρη πού είδα μιά μέρα, μά πού σίγουρα δέ θά τήν ξαναδῶ ποτέ πιά. Βρέθηκα μέσα σ'ένα καράβι καί τό καράβι βούλιαξε. Τά κύματα μέ ρίξανε στή στεργιά, κοντά σ'ἕνα μοναστήρι, ὅπου μένουνε πολλές κοπέλες. Η μικρότερη ἀπ'ολες τους μέ βρῆκε στήν ἀκροπελαγιά καί μοῦ γλίτωσε τή ζωή. Μά μόνο δυό φορές τήν εἶδα. Ποτέ στή ζωή μου δέ θά μπορέσω ν'ἀγαπήσω ἄλλη. Ἔ λοιπόν, τῆς μοιάζεις. Ὥρες ὥρες μάλιστα ἡ εἰκόνα σου παίρνει τῆς δικιᾶς της τή θέση στήν καρδιά μου.

- Ἀλίμονο, σκέφτηκε η σειρηνούλα, δέν τό ξέρει πώς ἐγώ τόν πῆρα ἀνάμεσ'ἀπ'τά κύματα στό μοναστήρι. Ἀγαπάει ἄλλη. Ὡστόσο κείνη η κοπέλα εἶναι κλεισμένη στό μοναστήρι. Δέ βγαίνει ποτέ. Μπορεῖ καί νά τήνε ξεχάσει γιά μένανε. Γιά μένανε πού όσο ζῶ θά τόν ἀγαπάω καί θά τοῦ εἶμαι ἀφοσιωμένη.

"Τό πριγκηπόπουλο θά παντρευτεῖ μέ τοῦ γειτονικοῦ βασιλιά τή χαριτωμένη τή θυγατέρα. Ἀρματώνει καράβι μεγαλόπρεπο γιά νά τοῦ κάνει τάχατες ἐπίσκεψη, μά η ἀλήθεια εἶναι πώς θά πάρει τήν κόρη του γυναίκα".

Σάν τ'άκουσε ή σειρήνα, χαμογέλασε. Γιατί καλύτερά της καθένας δέν ήξερε τό τί σκεφτότανε τό βασιλόπουλο. Τῆς εἶχε πεῖ: "Μιά κ'εἶν'απαίτηση τοῦ πατέρα μου καί τῆς μάνας μου, θά πάω νά τήνε δῶ τήν όμορφη τή βασιλοπούλα. Μά ποτέ δέ θά μέ κάνουνε μέ τό ζόρι νά τήνε πάρω γυναίκα. Δέ μοιάζει σάν κ'εσένανε μέ τό κορίτσι τοῦ μοναστηριοῦ. Καί κάλλιο τόχω νά σέ πάρω εσένανε,δύστυχη παιδούλα, πού δέν ξέρω ποῦθεν έρχεσαι, μά πούχεις μάτια τόσο έκφραστικά, εσένανε κι άς μήν έχεις φωνή".

Έφυγε τό βασιλόπουλο.

Τήν ώρα πού τῆς μίλαγε, τῆς φίλησε τά μακριά της τά μαλλιά, "Ελπίζω νά μήν τή φοβᾶσαι τή θάλασσα", τῆς εἶπε στό καράβι πού τούς πήγαινε.

Ύστερα τῆς μίλησε γιά τίς φουρτοῦνες, γιά τή θάλασσα τήν άγριεμένη, γιά τά παράξενα τά ψάρια καί γιά όλα όσα βρίσκουν οί βουτηχτάδες στό βυθό. Αὐτά τά λόγια τήν κάνανε νά χαμογελάσει γιατί τό βυθό σίγουρα τόν ήξερε καλύτερα άπό τόν καθέναν.

Κάτου άπ'τό φεγγαρόφωτο καθότανε στήν κουπαστή,τήν ώρα πού ήταν οί άλλοι κοιμισμένοι, καί βύθιζε τή ματιά της μές στό διάφανο τό νερό. Τῆς φαινότανε πώς ξεχώριζε τό παλάτι τοῦ πατέρα της καί τή γριά τή γιαγιά της νάχει τά μάτια της καρφωμένα στήν καρίνα. Μιά νύχτα παρουσιαστήκανε μπροστά της οἱ άδερφάδες της. Τήν κοιτούσανε λυπημένες καί χτυπούσανε τό στῆθος τους. Ἡ σειρηνούλα τούς έγνεφε νά πᾶνε κοντά της. Γύρευε νά τούς δώσει νά καταλάβουνε πώς όλα πηγαίνανε καλά. Μά κείνη τή στιγμή σίμωσε ό μοῦτσος κ'οἱ σειρῆνες χαθήκανε άπό μπρός του. Καί τοῦ ναυτόπουλου τοῦ φάνηκε πώς εἶδε μονάχα τόν άφρό τῆς θάλασσας.

Τήν άλλη μέρα μπῆκε τό καράβι στό λιμάνι τῆς πολιτείας όπου βασίλευε ο γειτονικός βασιλιάς. Σημάνανε όλες οι καμπάνες. Άπ' τά καμπαναριά άντιλάλησε ό άχός τους. Κι'οι στρατιῶτες μπήκανε στή γραμμή κάτου άπ'τίς σημαῖες τους, πού κυματίζανε. Κάθε μέρα εἶχανε πανηγύρια καί χορούς καί βεγγέρες. Μά ή βασιλοπούλα ακόμα δέν εἶχε γυρίσει άπ'τό μοναστήρι, οπου τῆς εἴχανε δώσει μόρφωση έξαιρετική.

Η σειρηνούλα εἶχε μεγάλη περιέργεια νά δεῖ τῆς βασιλοπούλας τήν όμορφιά. Έπί τέλους τήν εἶδε. Άναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ πώς ποτέ της δέν εἶχε δεῖ τόσο όμορφο πρόσωπο, τόσο άσπρο δέρμα καί τόσο γοητευτικά μάτια μαῦρα καί μεγάλα.

"Εσύ εἶσαι. βροντοφώναξε τό βασιλόπουλο, μόλις εἶδε τή βασιλοπούλα. Εσύ μοῦ γλίτωσες τή ζωή στήν άκροπελαγιά. Έσφιξε στήν αγκαλιά του τήν άρραβωνιαστικιά του, ποῦχε κοκκινήσει. Άφάνταστη εἶν'ή εύτυχία μου. ξακολούθησε γυρνώντας κατά τή μικρή σειρήνα. Ὁ μεγαλύτερός μου πόθος ξεπληρώθηκε, θάσαι κ'εσύ μαζί μου ευτυχισμένη, γιατί άπ'όλους πιότερο εσύ μ'άγαπᾶς".

Η κόρη τῆς θάλασσας φίλησε τυ χ.ρι τοῦ βασιλόπουλου, κι άς ράγισ'η καρδιά της.

Τή μέρα πού θάκανε τό γάμο του ο νιός π'άγαπούσε, θά πέθαινε κείνη καί θά γινόταν αφρός.

Η χαρά βασίλευε παντού. Οι κράχτες διαλαλήσανε τ'αρραβωνιάσματα σ'όλους τούς δρόμους μέ τρουμπέτες. Λάδι μοσκομύριστο έκαψε μές στ'ασημοκάντηλα τής μεγάλης εκκλησιάς. Οι παπάδες κουνούσανε τά λιβανιστήρια. Οι δυό μελλόνυφοι πιαστήκανε άπ'τό χέρι καί πήρανε τήν ευλογία τού δεσπότη. Ντυμένη στό μετάξι καί στό χρυσάφι η μικρή σειρήνα παραβρισκότανε στήν τελετή. Μά τίποτα άλλο δέ σκεφτότανε παρά τό θάνατό της, πού ζύγωνε, κι όλα όσα είχε χάσει σ'ετούτο τόν κόσμο.

Τό ίδιο βράδυ οι νιόπαντροι μπαρκάρανε. Πέσανε κανονιές. Όλες οι παντιέρες αρμενίζανε στόν αέρα. Μές στή μέση τού καραβιού ήτανε στημένη μιά βασιλική σκηνή άπό μάλαμα καί πορφύρα. Έκεί μέσα είχαν ετοιμάσει ένα βαρύτιμο κρεββάτι. Τά πανιά φουσκώσανε καί τό καράβι ανάλαφρο γλίστρησε πάνου στή θάλασσα τή διάφανη.

Κόντευε νά νυχτώσει. Ανάψανε τά πολύχρωμα φανάρια. Κ'οι ναύτες χαρούμενοι στήσανε τό χορό στήν κουβέρτα τού καραβιού. Η μικρή σειρήνα θυμήθηκε τότες τή βραδυά πού πρωτοείδε τόν κόσμο τών ανθρώπων. Μπήκε κι αυτή στό χορό ανάλαφρη σάν τό χελιδόνι κι όλος ο κόσμος τήν κοιτούσε σαστισμένος καί τήν έπαιρνε γιά πλάσμα υπεράνθρωπο. Μά γλώσσα δέ μπορεί νά πεί τό τί γινότανε στήν καρδιά της. Κεί πού χόρευε συλλογιότανε κείνονε πού γιά χάρη του απαράτησε τή φαμίλια της καί τήν πατρίδα της, θυσίασε τή φωνή της τή μαγευτική καί τράβηξε ανείπωτα βάσανα. Κείνη η νύχτα ήτανε η στερνή πού ανάσαινε η σειρήνα τόν ίδιο αέρα μέ τό βασιλόπουλο, η στερνή νύχτα πού μπορούσε νά θωρεί τή θάλασσα τή βαθιά καί τόν ουρανό μέ τ'άστρα. Νύχτα παντοτινή τήν καρτερούσε,νύχτα δίχως όνειρα, αφού ψυχή αθάνατη ακόμα δέν είχε. Ίσαμε τή νύχτα βασίλεψε η χαρά, βασίλεψε τό κέφι. Ως κ'η σειρήνα γελούσε καί χόρευε. Μά είχε τό θάνατο στήν καρδιά της.

Στό τέλος ο πρίγκηπας κ'η πριγκηπέσσα αποτραβηχτήκανε στή σκηνή τους. Όλα σωπάσανε. Κι ο τιμονιέρης έμεινε μόνος του,όρθιος μπροστά στό τιμόνι. Η μικρή σειρήνα ακουμπούσε τ'άσπρα της τά μπράτσα καί κοιτούσε κατά τ'ανατολικά, κατά τήν αυγή. Τόξερε πώς η πρώτη ηλιαχτίδα θά τή σκότωνε.

Ξάφνου βγήκαν οι αδερφάδες της άπ'τή θάλασσα. Κατάχλωμες ήτανε κι αυτές, όπως ήτανε κ'η μικρή σειρήνα. Τά μακριά τους τά μαλλιά δέν ανεμίζανε πιά στόν αγέρα. Τούς τάχανε κόψει.

"Τά δώσαμε τής μάγισσας, είπανε. Τής τά δώσαμε γιά νά σέ σώσει από τό θάνατο. Μάς έδωσε ένα μαχαίρι πολύ τροχισμένο. Νά το. Πρίν νά βγεί ο ήλιος, πρέπει νά τό μπήξεις στήν καρδιά τού πρίγκηπα. Κι άμα πέσει πάνου στά πόδια σου τό αίμα του τό ζεστό ακόμα,θά σμίξουνε καί θά γίνουνε φαρρουρά. Θά ξαναγίνεις σειρήνα. Θά μπορέσεις νά ξαναμπείς στό νερό μαζί μας. Καί μόνο σά φτάσεις

στά τρακόσα σου χρόνια θά χαθεῖς, θά γίνεις ἀφρός. Μά κάνε γλήγορα. Γιατί πρίν νά βγεῖ ὁ ἥλιος, πρέπει ο ἕνας ἀπ'τούς δυό σας νά πεθάνει. Σκότωσέ τονε καί ξαναγύρισε κοντά μας. Τή βλέπεις κείνη τήν κόκκινη γραμμή στό θαλασσόφρυδο; Μέσα σέ λίγα λεπτά θά φανεῖ ο ἥλιος κι ὅλα θά τελειώσουνε γιά σένανε".

Βαρυαναστενάζοντας βουτήξανε στή θάλασσα.

Η μικρή σειρήνα τράβηξε τήν κουρτίνα τῆς σκηνῆς κ'εἶδε τή νιόνυφη νά κοιμᾶται μέ τό κεφάλι της ἀκουμπισμένο στό στῆθος τοῦ πρίγκηπα. Πῆγε σιμά τους. Έσκυψε καί φίλησε τό μέτωπο κεινοῦ πού τόσο τόν ἀγάπησ'ἡ καρδιά της. Ύστερα γύρισε κ'εἶδε τήν ἀνατολή ὅλο καί περσότερο νά λάμπει. Κοίταξε πρῶτα τό κοφτερό μαχαίρι κ'ἔπειτα τόν πρίγκηπα, πούλεγε στ'ὄνειρό του τ'ὄνομα τῆς γυναίκας του. Μέ χέρι τρεμάμενο σήκωσε τό μαχαίρι καί... τό πέταξε στή θάλασσα μακριά. Κεῖ πούπεσε τό μαχαίρι, θαρρεῖς καί ξεπετάχτηκαν ἀπ'τό νερό σταλαματιές αἷμα. Η σειρήνα κοίταξε ἄλλη μιά φορά τόν πρίγκηπα καί ρίχτηκε στή θάλασσα. Έκεῖ ἔνιωσε τό κορμί της νά λιώνει, νά γίνεται ἀφρός.

Κείνη τή στιγμή βγῆκε ο ἥλιος μέσ'ἀπ'τῆς θάλασσας τά κύματα. Οἱ ἀχτίδες του γλυκές κ'εὐεργετικές πέφτανε πάνου στόν κρύο τόν ἀφρό κ'ἡ μικρή σειρήνα δέν ἔνιωθε τόν εαυτό της πεθαμένο. Εἶδε τόν ἥλιο τόν ὁλόλαμπρο, τά σύγνεφα τά πορφυρόχρωμα. Από πάνου της πετούσανε χιλιάδες πλάσματα διάφανα, οὐράνια. Οἱ φωνές τους σχηματίζανε μελωδία μαγευτική, μά τόσο λεπτή πού ἀφτί ἀνθρώπινο δέ μποροῦσε νά τήν ἀκούσει, ὅπως καί δέ μποροῦσε ἀνθρώπινο μάτι νά τά δεῖ κεῖνα τά πλάσματα. Η κόρη τῆς θάλασσας εἶδε πώς εἶχε κορμί ὅμοιο μέ τά δικά τους καί πώς αὐτό τό κορμί λίγο λίγο ξεκολλοῦσε ἀπ'τόν ἀφρό.

"Ποῦ εἶμαι; ρώτησε. Τή φωνή της καμιά μουσική δέ μπορεῖ νά μᾶς κάνει νά τή φανταστοῦμε.

"Μέ τίς κόρες τοῦ ἀέρα, ἀποκρίθηκαν οἱ ἄλλες. Η σειρήνα δέν ἔχει ἀθάνατη ψυχή καί μόνο μέ τήν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ ν'ἀποχτήσει. Η αἰώνια ζωή της κρέμεται ἀπό ξένη δύναμη. Όπως ἡ σειρήνα ἔτσι κ'οἱ ἀεροκόρες ἀθάνατη ψυχή δέν ἔχουνε. Μά μποροῦνε νά τήν κερδίσουνε μέ τίς καλές τους πράξεις. Πετᾶμε στούς τόπους τούς ζεστούς ὅπου ο ἀέρας ο μολεμένος σκοτώνει τούς ἀνθρώπους. Τούς πᾶμε τή δροσιά. Σκορπᾶμε στήν ἀτμόσφαιρα τή μοσκοβολιά τῶν λουλουδιῶν. Όπου περνᾶμε φέρνουμε βοήθεια, ξαναφέρνουμε τήν ὑγεία. Άμα κάνουμε τό καλό τρακόσα χρόνια, μᾶς δίνεται ψυχή ἀθάνατη γιά νά πάρουμε κ'ἐμεῖς μέρος στῶν ἀνθρώπων τήν εὐτυχία τήν παντοτινή. Δύστυχη σειρηνούλα. ἔκανες μ'ὅλη σου τήν καρδιά τίς ἴδιες προσπάθειες μ' ἐμᾶς, σάν κ ἐμᾶς πόνεσες. Κι ἀφοῦ νίκησες τίς δοκιμασίες σου, ἀνέβηκες ἴσαμε τον κόσμο ὅπου ζοῦνε τ'ἀέρινα τά πνεύματα. Κ'ἐδῶ στό χέρι σου εἶναι μέ τά καλά σου τά ἔργα νά κερδίσεις ἀθάνατη ψυχή".

Κ'ἡ μικρή σειρήνα σήκωσε τά χέρια της πρός τόν οὐρανό καί

γιά πρώτη φορά στή ζωή της έχυσε δάκρυα. Πάλι ακουστήκανε στό καράβι χαρούμενες φωνές. Μά είδε τόν πρίγκηπα καί τήν όμορφη τή γυναίκα του μελαγχολικά νά κοιτάνε τό κύμα τ' αφρισμένο. Λές καί τό ξέρανε πώς είχε ριχτεί στή θάλασσα η σειρήνα. Αθώρητη κείνη φίλησε τή γυναίκα τοῦ πρίγκηπα, χαμογέλασε στόν άντρα τό νιόπαντρο κ' έπειτα μαζί μέ τ' άλλα τά παιδιά τοῦ αέρα ανέβηκε σ' ένα τριανταφυλλένιο σύγνεφο. Καί τό σύγνεφο τήν πῆγε ψηλά στόν ουρανό. (Τέλος)[1]

Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν (1802-1857). Από τά "Παραμύθια"
Μετάφραση Μαρίας Γ. Οικονόμου

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Α΄ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΚΥΚΝΩΝ

Όταν ο Σωκράτης άκουσε τό Σιμμία νά μιλάει έτσι, χαμογέλασε ήρεμα κι αποκρίθηκε: Αλίμονο Σιμμία, μιᾶς καί δυσκολεύομαι ακόμα καί σᾶς νά καταφέρω νά μέ πιστέψετε, θά βρῶ μεγάλη δυσκολία νά πείσω τούς ανθρώπους πώς κάθε άλλο παρά γιά συφορά λογιάζω τήν τωρινή μου τύχη. Πώς δέ βρίσκομαι σέ πιό δυσάρεστη θέση σήμερα παρά στήν περασμένη μου ζωή. Μοιάζει νά μέ παίρνετε γιά πιό παρακατιανό στή μαντική από τούς κύκνους. Αυτοί σά νοιώσουνε νά σιμώνει τό τέλος τους δέν παύουν νά τραγουδοῦν. Μά τότε βέβαια πιό κεφάτα καί πιό όμορφα. Είναι γεμάτοι χαρά γιατί πάνε στό θεό πού βοηθοί του είναι . Μά οι άνθρωποι πού φοβοῦνται τό θάνατο φτάνουνε νά κακολογοῦνε, ν' αβανιάζουν ως καί τούς κύκνους καί νά λένε πώς τάχατες από θλίψη τους τραγουδᾶνε λυπητερά γιατί βρίσκονται σιμά στό θάνατο. Δέ σκέφτονται λίγο πώς κανένα πουλί δέν τραγουδάει σά νοιώθει κρύο ή πείνα ή πόνο. Κι αυτό είναι σωστό καί γιά τ' αηδόνι καί γιά τό χελιδόνι, ακόμα καί γιά τόν αγριοπετεινό, πού η παράδοση λέει πώς από λύπη τραγουδᾶνε μέ τόνους θρηνητικούς. Μά εμένα μοῦ φαίνεται πώς αυτό δέν είναι αλήθεια ούτε γι' αυτά τά πουλιά ούτε γιά τούς κύκνους. Η γνώμη μου είναι πώς οι κύκνοι σάν πουλιά ιερά τοῦ Απόλλωνα έχουνε τό χάρισμα τῆς μαντικῆς. Κ' επειδή από παλιά τά ξέρουν τά καλά τοῦ Άδη, τή μέρα τοῦ θανάτου τους είναι ευχαριστημένα καί τραγουδοῦν αλλιώτικα καί πιό καλά. Μά εγώ θαρρῶ πώς υπηρετῶ τόν ίδιο μέ τούς κύκνους θεό. Πώς στόν ίδιο θεό ανήκω. Καί πώς ο Απόλλωνας μούμαθε τή μαντική τέχνη όχι πιό λίγο παρά σ' αυτούς. Νά γιατί πεθαίνοντας δέ νοιώθω πιό μεγάλη στεναχώρια απ' τούς κύκνους.

Πλάτ. Φαίδ. 84 - 85. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

----

1. Σημ.σύντ.Βλ.Μαρίας Οικονόμου " Ο Άντερσεν καί τό μυητικό παραμύθι" (τεῦχος 26 - Άνοιξη 1965 σελ. 39)

Β΄ ΣΚΕΨΕΙΣ

α. Νομίζω πώς όταν ο θάνατος τά μάτια μας κλείσει, σ' ένα φώς θά βρεθούμε πού τού ήλιου μας τό φώς η σκιά του μόνο είναι.

'Αρ. Σοπενχάουερ (Ar. Schopenhauer), γερμανός φιλόσοφος
Μετάφραση Χρυσής Καψαλοπούλου

β΄ Ό θάνατος είναι καλός καί χαρούμενος γιά όσους έχουνε ψυχική ώριμότητα.

Χάλντορ Λάξνες (Halldor Laxnes) σύγχρονός μας ισλανδός λογοτέχνης (βραβείο Νόμπελ 1955). 'Από τό μυθιστόρημα "Τό φώςτού κόσμου". Μετάφραση 'Αρη Δικταίου, έκδόσεις "Παρθενών"σελ. 236

Γ΄ ΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΜΗΝ ΕΙΣΑΙ ΧΑΡΟΝΤΑ

Μή νοιώθεις περηφάνεια Χάροντα
κι άς σού 'παν κάποιοι λαθεμένα
πώς είσαι δυνατός καί φοβερός.
'Αλλοί καί τρισαλλοί γιά σένανε
καημένε μου, δέν είσαι,
γιατί όλοι κείνοι πού σύ νόμισες πώς νίκησες
Χάροντα κακομοίρη μου δέν πέθαναν.
Τή μάσκα νά φορέσεις μοναχά
μπορείς σ' αύτούς τού άναπαμού καίτού ύπνου.
Κι έτσι τρανή χαρά τούς δίνεις
κι άκόμα πιό πολύ
στά κόκκαλα ξεκούραση
καί στίς ψυχές τή λύτρωση.
Στή μοίρα καί στήν τύχη,
στούς βασιλιάδες τούς καταχτητές
καί στούς σκληρόκαρδους τούς μακελλάρηδες
σκλάβος σκληρά γιά πάντα θά δουλεύεις
κι άρματα θά 'χεις γιά νά πολεμάς,
τόν πόνο, τήν άρρώστεια, τίς πληγές καί τό φαρμάκι.
Τό γλάρωμα μπορούν νά φέρουνε στά μάτια μας
πιό γρήγορα καί πιό καλά άπό σένανε
τής παπαρούνας τό ζουμί, τά μαγικά τά φίλτρα.
Γιατί λοιπόν περήφανα σά βάτραχος φουσκώνεις;
Σά 'ρθείς, λιγάκι θά γλαρώσουμε
κι ύστερα θά ξυπνήσουμε γιά πάντα
κι όχι άλλο θάνατο γιά μάς.
Χάροντα τότες μάθε θά πεθάνεις σύ.

Τζών Ντόν (John Donne, 1572-1631), άγγλος ποιητής καί θεολόγος
Λεύτερη άπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

Κυκλοφόρησε τό βιβλίο "Πίστις - Σοφία", άπό τά βιβλία τοῦ Σωτήρα Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἔχουν προστεθεῖ περικοπές άπό παραπλήσια φιλολογία καί εἰσαγωγή στό γνωστικισμό, σέ μετάφραση καί μέ προλεγόμενα καί σχόλια τοῦ άδ. Λεωνίδα Πολυμερόπουλου. Απαραίτητο βοήθημα κάθε άδελφοῦ. Τό περίφημο αὐτό γνωστικό μετά τήν Ἀνάσταση Εὐαγγέλιο τῆς Ἀποκάλυψης εἶναι τό μόνο Εὐαγγέλιο τῆς Χριστιανικῆς Γνώσης πού εἶναι φανερό πώς σώζεται ὁλόκληρο.

Πωλεῖται στά γραφεῖα τῆς Θ.ΕΝ. καί στά Βιβλιοπωλεῖα Σιδέρη καί Ἐλευθερουδάκη δρχ. 400.Γιά τά μέλη τῆς Θ.ΕΝ δρ.300.

ΠΑΡΑΣΗΜΟΦΟΡΙΑ

Ὁ Πάπας καί Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς ἔδωσε στό φίλτατο άδελφό μας Λεωνίδα Πολυμερόπουλο τό άνώτατο παράσημο τοῦ Ἀπόστολου Εὐαγγελιστῆ καί Ἁγίου Μάρκου.

Θερμότατα συγχαρητήρια.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΘΥΡΣΟΣ

Ἄν. Μπέζαντ	Οἱ βασικοί νόμοι τῆς θεοσοφίας Μετάφραση Τίμου Βρατσάνου	δρχ.	35
Μέϊμπελ Κόλλινς	Φωνή άπό μακριά Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου	"	15
Αἰμέ Μπλέκ	Στούς πονεμένους Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου	"	25
Τίμου Βρατσάνου	Ὁ επτασύνθετος ἄνθρωπος	"	15
Καλ.Κουτσογιάννη	Θεοσοφικαί ομιλίαι τόμ. Α΄	"	30
Ἄν. Μπέζαντ	Ἡ άρχαία σοφία Μετάφραση Τίμου Βρατσάνου	"	75
Καλ. Κουτσογιάννη	Θεοσοφικαί ομιλίαι τόμ. Β΄	"	25
Δημ. Νομικοῦ	Θεοσοφικαί μελέται	"	30

ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λ. Πολυμερόπουλου	Ἡ ροδοσταυρική θεραπεία	"	15
Ἔμμετ Φόξ	Ἡ επί τοῦ Ὄρους Ομιλία καί η Κυριακή Προσευχή Μετάφραση Κώστα Πάγκαλου	"	30
Μέϊμπελ Κόλλινς	Φῶς επί τῆς άτραποῦ	"	[illegible]
	Εἰσαγ. μετάφρ. καί σχόλια Κ.Στεφανίδη	"	35
Λ. Πολυμερόπουλου	Οἱ κύλινδροι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης	"	40
	Ραμάνα Μαχαρσί Μετάφραση-διασκευή Κ.Στεφανίδη	"	80
Ἄλ.Α.Μπαίηλυ	Πραγματεία ἐπί τῆς λευκῆς Μαγείας	"	60
Σάν Στήβενσον	Αποδείξεις επιβιώσεως	"	20
-	Τό φαινόμενον τοῦ θανάτου	"	10

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

(συνέχεια)

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Ε Ι Κ Ο Ν Ε Σ

ὁδὸς ἄνω κάτω μία

ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ